

ความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2549

วิรัชญา ปวงกิจจา . (2549) . *ความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร* . สารนิพนธ์ กศ.ม (จิตวิทยาการแนะแนว) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร มณีศรีขำ

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อการศึกษาความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาครในด้านการศึกษาอัตชีวประวัติ แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานั้น เป็นเกษตรกรซึ่งประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย การสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาจากอัตชีวประวัติของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า

เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรมทั้ง 5 ราย มีชีวิตในวัยเด็กที่คล้ายคลึงกัน คือ ค่อนข้างลำบาก เกษตรกรได้รับการศึกษาที่ต่างกันตามฐานะของทางบ้าน เกษตรกรมีหลักในการทำงานโดยยึดหลักความอดทน ความพยายาม ซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบ เมื่อมีปัญหา เกษตรกรจะหาวิธีแก้ปัญหาโดยหาสาเหตุของปัญหา และแก้ปัญหาด้วยสติปัญญา สำหรับความรู้สึกที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรมนั้น เกษตรกรทุกคนมีความภาคภูมิใจในอาชีพของตนเองมาก เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพหนึ่งที่มีเกียรติ บางรายสามารถสร้างผลงานจนได้รับการยกย่องจากสังคม สำหรับด้านแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ เกษตรกรได้รับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ จากการเจริญรอยตามบิดาและมารดา ต้องการมีอาชีพที่อิสระ ต้องการหลีกเลี่ยงจากความยากลำบากเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และต้องการใช้ความรู้ที่เรียนมาพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม ส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกษตรกรประสบความสำเร็จนั้น จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้องหมั่นศึกษาหาความรู้และนำประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นบทเรียนในการปรับปรุงงานของตนรวมถึงการทราบและการเข้าถึงนโยบายทางด้านการเกษตรของรัฐบาลก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การรวมกลุ่มของเกษตรกร เช่น กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร

THE SUCCESS OF PERSONS IN AGRICULTURE IN SAMUTSAKORN PROVINCE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirement for the
Master Of Education degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University
May 2006

Wiranya Puangkijja. (2006). *The success of persons in agriculture in samutsakorn*

Province. Master's Project, M.ed. (Guidance and Conseling Psychology). Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University Project Advisor : Asst . Totsaworn Maneesrikum.

The objectives of this research were to study the success of agriculturists in Samutsakorn province, regarding to autobiographies, occupational motivation, and factors supporting occupational success. The samples of this study were five agriculturists who succeed in agricultural field. Qualitative methodologies, participant observations, interviews, and studying the agriculturists' autobiographies were employed in order to obtain useful data.

The results of this study reviewed as follows :

These five agriculturists who succeed in their careers had similar childhood backgrounds. Particularly, they had hard lifetimes when they were young ; they had the opportunities to study depending on their families' economic status. In addition, they had several working rules. For examples, all of them worked very hard ; they were patient in doing things, they had high responsibilities, and they were faithful. When facing some problems or obstacles, they attempted to find the solutions to solve these problems with their wisdom.

Regarding to the perception on their occupations, they were so proud of being agriculturists, since they mentioned that agriculture was a dignified occupation. By doing their works, some of them were able to get acknowledgement from society.

Regarding to occupational motivation, most of them became agriculturists because they followed the ways that their parents have done before. Also, they would like to have independent occupations. They would like to avoid from being poor and would like to increase the quality of their livings. Additionally, they would like to use their learned knowledge to develop their occupations.

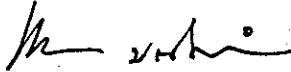
Regarding to factors supporting occupational success, the data showed that agriculturists needed to study more in agricultural areas for a better understanding. However, it would be useful , if they could use their past experiences to develop their

current works. Moreover, they should know and understand the policy of the government. Importantly, they should encourage other agriculturists in the community to set an organization which everyone can share opinion and work together, such as setting "agricultural organization"

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ เรื่อง ความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัด
สมุทรสาคร ของ วิริณยา ปวงกิจจา ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

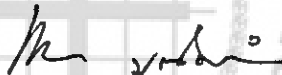
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ)

คณะกรรมการสอบ

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

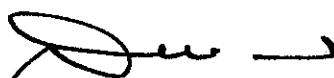
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทา สุวัทณา)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)

วันที่ 26 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2549..

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศวรร มณีศรีขำ ที่ได้กรุณารับเป็นที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำและแนวคิด ตลอดจนสละเวลาตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร. นันทา สุรักษา และ อาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ ที่ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์

ขอขอบพระคุณ คุณวิลังโก ดวงจินดา คุณสวัสดิ์ เปาหุย คุณบุญชู ปานสุวรรณ คุณนงลักษณ์ เกตุแก้ว และว่าที่ร้อยตรีชัชวาลย์ เกตุแก้ว ผู้เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดชีวิตความยากลำบากของเกษตรกรไทยจากการสละเวลาอันมีค่าผ่านคำบอกเล่าและการถ่ายทอดชีวิตที่สมควรนำไปเป็นเยี่ยงอย่างให้แก่คนไทยทุกคนนั้น คงส่งผลให้สังคมรู้จักคุณค่าของอาชีพเกษตรกรมากขึ้น ซึ่งต้องขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ท้ายสุดนี้ต้องขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดา รวมทั้งขอขอบคุณทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจในการศึกษาครั้งนี้ตลอดมา และทำให้ได้เรียนรู้ว่า เหนือสิ่งอื่นใดสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่หล่อหลอมกำลังใจได้อย่างดีเยี่ยม แม้เราจะล้มกี่ครั้งก็ตาม

วิรัชยา ปวงกิจจา

สารบัญ

บทที่

หน้า

1. บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
คำถามการวิจัย.....	4
กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการจากการวิจัย.....	5
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
เอกสารที่เกี่ยวกับการศึกษาเป็นรายกรณี.....	7
จุดมุ่งหมายการศึกษาเป็นรายกรณี.....	7
กลวิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารายกรณี.....	8
การสังเกต	9
การสัมภาษณ์.....	15
อัตชีวประวัติ.....	19
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ.....	27
ประเภทของแรงจูงใจ.....	29
ประโยชน์ของแรงจูงใจ.....	31
ความสำคัญของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน.....	32
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ.....	35
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรม.....	38
ความหมายของการเกษตร.....	38
ความสำคัญของการเกษตร.....	39
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ.....	49
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดสมุทรสาคร.....	54
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57
งานวิจัยในประเทศ.....	57
งานวิจัยต่างประเทศ.....	58
3. วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย.....	60
วิธีการศึกษาวิจัย.....	60
ผู้ให้สัมภาษณ์ประวัติชีวิต.....	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
5. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	84
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	84
อภิปรายผล.....	85
ข้อเสนอแนะ.....	86
บรรณานุกรม.....	88
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	92

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในอดีตเกษตรกรรมของไทยถือว่าเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญ เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรเป็นสัดส่วนในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ นอกจากนี้ภาคการเกษตรยังเป็นแหล่งจ้างงานใหญ่ที่สุดในประเทศ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์เกษตรกรรมของไทยในปัจจุบันกำลังลดความสำคัญลงเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่าสินค้าเกษตรหลายรายการที่ประเทศไทยยังครองส่วนแบ่งมากที่สุดในตลาดโลกหรือส่งออกเป็นอันดับหนึ่งในสิบของโลก และเกษตรกรรมยังคงเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศแต่มูลค่าผลผลิตของภาคการเกษตรที่เคยเป็นผลผลิตส่วนใหญ่กลับมีสัดส่วนเหลือเพียง 1 ใน 10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเท่านั้น และเกษตรกรจำนวนมากยังอยู่ในภาวะที่ยากจนและยังไม่ประสบผลสำเร็จในอาชีพ

ภาคการเกษตรได้รับความสำเร็จน้อยกว่าภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ มาโดยตลอด ภาคการเกษตรของไทยจึงยังคงมีประสิทธิภาพต่ำในการผลิตเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง และแม้ว่าภาคการเกษตรจะมีจำนวนประชากรมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคเศรษฐกิจอื่น หรือประมาณร้อยละ 60 ของประชากรทั้งประเทศ แต่หากพิจารณาถึงนิยามของความเป็นเกษตรกร โดยพิจารณาจากแหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือนภาคการเกษตร พบว่า รายได้เงินสดสุทธิภาคการเกษตรในปีเพาะปลูก พ.ศ. 2541 - 2542 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 32.4 ของรายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนเกษตร โดยสัดส่วนรายได้เงินสดสุทธิเกษตรมีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2543 : 103)

จากการที่การเกษตรเป็นหัวใจและเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ กอปรกับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก เพราะฉะนั้น ไม่ว่าประเทศจะประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร สิ่งสำคัญที่สุดและภาคที่สำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และสังคม ก็คือ ภาคการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการกำหนดนโยบายขึ้นเพื่อใช้ในการพัฒนาด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรอันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมภายในประเทศในปัจจุบัน และในอนาคตโดยรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทางด้านการเกษตรไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่แผนที่ 1 ถึงแผนที่ 8 และมีการแบ่งแผนการพัฒนาด้านการเกษตรออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนที่ 1 จะเป็นช่วงแผนที่ 1 ถึง แผนที่ 4 เป็นการเน้นการขยายตัวการเกษตร ในด้านการผลิตโดยการให้ที่ดินและปัจจัยธรรมชาติเป็นหลัก เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สอดคล้องและตอบสนองกับความต้องการของประชากรในประเทศ ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย ช่วงแผนที่ 5 กับ แผนที่ 6 ได้มีการปรับปรุงและเน้นการใช้แรงงานเป็นหลัก

ในขณะเดียวกัน ผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติได้ปรากฏความรุนแรงขึ้นในช่วงนี้ ดังนั้นในช่วงที่ 3 อันประกอบด้วย แผนที่ 7 จึงเน้นบทบาทของทุนและเทคโนโลยีจากภายนอก รวมถึงการคำนึงถึงสภาพสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ในขณะเดียวกัน ก็เริ่มมุ่งเน้นในเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยหันมาสู่กระบวนการการแปรรูป และพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรมากขึ้น (เนวิน ชิดชอบ .2543 : 31) และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 นั้นรัฐบาลมีนโยบายที่จะมุ่งเน้นในเรื่อง การพัฒนาทางด้านคุณภาพของแรงงานและทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก นั่นก็คือเกษตรกรเอง และรัฐบาลได้นำเสนอนโยบายเศรษฐกิจของกระทรวงการเกษตรซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก คือ

1. ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรและเกษตรกร
2. มุ่งเน้นการผลิตเพื่อการส่งออก
3. คำนึงถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นเพื่อที่จะรักษาสถาบันและเพื่อให้สินค้าเกษตรมีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก จนทำให้คุณภาพชีวิตของคนในประเทศดีขึ้น กระบวนการทางด้านการผลิตสินค้าเกษตรของไทยในปัจจุบัน และอนาคตต้องคำนึงถึงกระแสของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ตราบใดที่เกษตรกรยังไม่มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการภาคเกษตรกรรมก็จะไม่สามารถพัฒนาให้ยั่งยืนได้ เพราะฉะนั้นเราจึงจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือพัฒนาเกษตรกรของเราไปด้วยการพัฒนาทางด้านการเกษตร

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา ได้จัดการประชุมสัมมนาทางวิชาการ (2543 : 2) โดยนำเสนอข้อมูลและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ได้จากการสัมมนาทางวิชาการมาใช้ในการกำหนดนโยบายและแผนวิจัย (Research Policy and Plan) ซึ่งได้มีข้อสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรดังนี้ คือ รัฐบาลควรให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางของการศึกษาวิจัยเพื่อการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้ตรงจุด และเข้าถึงเกษตรกรเพื่อสามารถนำไปใช้ได้จริง และควรมีการเผยแพร่เทคโนโลยี เอกสารต่าง ๆ รวมทั้งควรมีการวิจัยและพัฒนางานวิชาการทางด้านเกษตรเพิ่มขึ้น รวมทั้งเน้นการสร้างเครือข่ายการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อการพัฒนาภาคการเกษตรให้ยั่งยืนขึ้นต่อไป

แต่ในทางกลับกันแม้ว่ารัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ จะมีการรณรงค์ส่งเสริมและพัฒนาภาคการเกษตร และเกษตรกรเพียงใด ในความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่ก็ คือ เกษตรกรไทยก็ยังอยู่ในฐานะยากจน

ความยากจนของเกษตรกรมีมูลเหตุปัจจัยมากมายหลายประการและมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของท้องที่และอาชีพของเกษตรกรแต่ละคนแต่ละกลุ่มซึ่งมีอยู่มากมาย แต่เกษตรกรไม่เคยได้รับข้อมูล และปัญหาด้านเงินทุนต่าง ๆ แล้วปัญหาการที่เกษตรกรขาดการอบรมและขาดขวัญกำลังใจในการทำงานก็ยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการประสบความสำเร็จในอาชีพของเกษตรกรอีกด้วย

ซึ่งทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา ในการผลิตเพื่อความอยู่รอดของเกษตรกรเหล่านั้น (พุม ขำเกลี้ยง .2542:23)

การที่จะสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการคิดและกระบวนการทำงานของ เกษตรกรเหล่านั้น ทางเลือกที่ควรนำมาปรับปรุงใช้ก็คือ การให้กลุ่มเกษตรกรได้รับความรู้จาก ประสบการณ์ตรง รวมทั้งได้รับข้อมูลต่างๆในเชิงบวกทั้งด้านความเป็นอยู่ การทำงาน และแนวคิดใน การทำงานจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับใช้กับอาชีพของพวกเขาเองซึ่งต้องจัดได้ว่าเกษตรกรไทยนั้นมีอยู่ทุกภาคของประเทศ

ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่เป็นเกษตรกรรายย่อยและรายใหญ่ ทั้ง 2 กลุ่ม นี้ควรที่จะได้รับการส่งเสริม จากหน่วยงาน ทั้งเรื่อง วิชาการ เงินทุน พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และการประกันราคาผลผลิต

การพัฒนาการเกษตรในระดับเกษตรกร คือ การเสนอแนววิธีการที่เกษตรกรจะสามารถ พัฒนาได้ด้วยตัวของเขาเอง โดยใช้ความรู้ เทคโนโลยี แรงจูงใจและปัจจัยอื่น ๆ เพื่อ ที่จะทำให้เขา สามารถประกอบอาชีพการเกษตรต่อไปได้ ซึ่งการนำผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรมมา ศึกษาถึงชีวิตประวัติรวมทั้งหลักการทำงานต่าง ๆ ของเขานั้นย่อมที่จะเป็นแนวทางอีกแนวทางหนึ่งที่จะ พัฒนาเกษตรกรรายอื่น ๆ ได้ต่อไป

เช่นเดียวกับจังหวัดสมุทรสาครซึ่งมีคำขวัญว่า “เมืองประมง ดงโรงงาน ลานเกษตร เขตประวัติศาสตร์”

จากคำขวัญที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดสมุทรสาคร ดังกล่าวทำให้ทราบข้อมูลว่า จังหวัด สมุทรสาครเป็นแหล่งเกษตรแหล่งสำคัญของประเทศที่เป็นศูนย์รวมของทรัพยากรทางการเกษตร มากมาย ซึ่งโดยหลักแล้วประกอบอาชีพการเกษตรทั้งการปลูกไม้ผล ไม้ดอกไม้ประดับ รวมทั้งการ เลี้ยงสัตว์ และประมง

นอกจากนี้การศึกษาถึงผู้ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพ ที่สำคัญยิ่งของประเทศนั้น ย่อมทำให้ทราบแนวทางในการประกอบอาชีพในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งจะเป็น ตัวอย่างอันดีที่จะใช้ในการวางรากฐานที่สำคัญทางอาชีพ ให้แก่ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมรายอื่น เยียวชนที่สนใจอาชีพ และเป็นข้อมูลการตัดสินใจที่จะให้เยาวชนได้เลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ตามหลักของการแนะแนวอาชีพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบ อาชีพเกษตรกรรมเพื่อที่จะทราบถึง ชีวิตประวัติ แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ รวมทั้งปัจจัยที่ส่งเสริม ให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ โดยใช้วิธีการศึกษารายกรณีเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เจาะลึกและให้ ได้มาซึ่ง ประสบการณ์อันเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเป็นข้อมูลที่ นอกเหนือจากตำราเพราะเป็นข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ตรงของผู้ประสบความสำเร็จที่แลกเปลี่ยนด้วย ความยากลำบาก คมค้ำกับความสำเร็จที่บุคคลเหล่านี้ได้รับ สาเหตุที่เลือกศึกษาเรื่องความสำเร็จของ

เกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาครนั้น ด้วยสาเหตุที่จังหวัดสมุทรสาครเป็นภาคการผลิตสินค้าการเกษตรที่สำคัญอีกจังหวัดหนึ่งของประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นจังหวัดที่สามารถทำรายได้ให้ประเทศได้เป็นจำนวนมาก และสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะนำข้อมูลที่ได้จากวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแบบอย่างและเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้ต้องการที่จะศึกษาถึงความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการเลือกประกอบอาชีพตลอดจนวิถีชีวิตต่างๆของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยจึงศึกษาโดยมุ่งประเด็นการศึกษาด้านอัตชีวประวัติของเกษตรกร แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ เพื่อเป็นประโยชน์กับผู้สนใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่อไป

คำถามการวิจัย

งานวิจัย“ความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร ” นี้มีคำถามการวิจัยในประเด็นดังนี้

เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้นมีอัตชีวประวัติความเป็นมาอย่างไร รวมทั้ง มีแรงจูงใจในการประกอบอาชีพและปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ เกษตรกรรม

กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

การศึกษา “ความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร”นี้ มีกลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา คือ เกษตรกรที่ได้รับความสำเร็จจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยได้รายชื่อเกษตรกรที่มีชื่อเสียงและเกษตรกรที่ได้รับรางวัลจากสำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ ทั้งอำเภอเมือง อำเภอกระทุ่มแบน และอำเภอบ้านแพ้ว และเมื่อทำการสังเกตสัมภาษณ์ ข้อมูลและประวัติชีวิตในเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จจำนวน 5 คน ที่มีประวัติชีวิตที่ควรค่าแก่การนำมาเผยแพร่ให้สาธารณชนได้นำไปเป็นแบบอย่างซึ่งมี 2 คน ที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านเกษตร และอีก 3 คน เป็นเกษตรกรที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่สมาชิกเกษตรกรรมทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และทั้งหน่วยงานจากต่างประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

งานวิจัยมุ่งนำเสนอ ความสำเร็จของการเกษตรกร ภายใต้การศึกษาตั้งแต่ อดีตชีวประวัติ ของเกษตรกรรวมทั้งนำเสนอถึงแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ ซึ่งการนำเสนอแง่มุมเหล่านี้จะนำไปสู่มุมมองของการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตของเกษตรกรแต่ละคน ในขณะเดียวกันก็จะเป็นตัวอย่างและรากฐานที่สำคัญทางอาชีพ และเป็นข้อมูลในการตัดสินใจที่จะให้เยาวชนได้เลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองตามหลักของการแนะแนวอาชีพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร ตามลำดับดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นรายกรณี
2. เอกสารที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ
3. เอกสารที่เกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรม
4. เอกสารที่เกี่ยวกับความสำเร็จในอาชีพ
5. เอกสารที่เกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ
6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดสมุทรสาคร
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเป็นรายกรณี

ความหมายของการศึกษาเป็นรายกรณี

ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของการศึกษารายกรณีไว้ดังนี้

ทองเรือน อมรชกุล (2520 : 185) ได้ให้ความหมายของการศึกษาเป็นรายกรณีว่า เป็น ขบวนการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลเป็นรายกรณีต่อเนื่องกันไประยะหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะหาทางแก้ปัญหาหรือช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวได้ ช่วยหาทางป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลนั้น และรวมถึงการช่วยให้บุคคลได้พัฒนาขึ้นในทุก ๆ ด้าน เช่น อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เป็นต้น

จตุพร เพ็งชัย (2527 : 206) กล่าวว่า การศึกษาเป็นรายกรณี คือ การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นราย ๆ ไป มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพิจารณาหาสาเหตุของพฤติกรรมผิดปกติแล้วหาทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ เพื่อให้บุคคลได้ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นทุก ๆ ด้าน

จุฑา บุรีภักดี (2528 : 126) กล่าวถึง การศึกษาเป็นรายกรณีว่า เป็นวิธีการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนอย่างละเอียดมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้นจากบุคคลากรหลายฝ่ายและใช้หลายวิธีการ เมื่อได้รับข้อมูลมาแล้วก็มาดำเนินวิธีการวินิจฉัยหาสาเหตุศึกษาพฤติกรรมผลของพฤติกรรมและ หาวิธีการแก้ปัญหา ป้องกันปัญหา และมีการติดตามผล เพื่อจะได้ให้การแนะแนวที่ถูกต้องที่เหมาะสมต่อไป

สถิต วงศ์สวรรค์ (2531 : 127) ได้ให้ความหมายว่า การศึกษาเป็นรายกรณีหมายถึง การศึกษาค้นคว้า รวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลเป็นรายกรณีไป เป็นวิธีการศึกษาพฤติกรรม

ของบุคคลเป็นรายบุคคลอย่างละเอียดด้วยการพยายามค้นหาและรวบรวมข้อมูล (Data) ต่าง ๆ เกี่ยวกับบุคคลนั้นให้มากที่สุด รวบรวมข้อมูลที่สำคัญเข้าด้วยกัน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อพิจารณา วินิจฉัยหรือค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา แล้วหาทางช่วยแก้ปัญหา จัดปัญหาของเขาให้หมดไป แล้วคิดป้องกันปัญหา หรือส่งเสริมพัฒนาการตามแต่กรณีมุ่งหมายจะหาทางช่วยให้เขาปรับปรุงตัว ให้ดีขึ้นในทุกด้าน เช่น ในด้านอารมณ์ สังคม เจตคติ ความสนใจ การเรียน เป็นต้น

พนม ลิมอารีย์ (2538 : 8) ได้ให้ความหมายว่า การศึกษารายกรณี คือ การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลอย่างลึกซึ้ง และวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเช่นนั้นหรือมีพฤติกรรมแปลกไปว่า มีสาเหตุมาจากอะไร รวมทั้งแปลความหมายของพฤติกรรมนั้น ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กับปัญหาและการปรับตัวของบุคคลนั้นอย่างไร

ลักขณา สริวัฒน์ (2543 : 271) ได้ให้ความหมายว่า การศึกษารายกรณี หมายถึง การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลอย่างลึกซึ้ง และวิเคราะห์สาเหตุ ให้บุคคลทำพฤติกรรมเช่นนั้น หรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปว่ามีพฤติกรรมเช่นไร รวมทั้งแปลความหมายว่ามีความสัมพันธ์กับปัญหาและการปรับตัวของบุคคลนั้นอย่างไร

จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การศึกษาเป็นรายกรณีเป็นขบวนการของการศึกษาบุคคลอย่างละเอียดลึกซึ้งในทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่องกัน โดยใช้เทคนิคการแนะแนว กลวิธีต่าง ๆ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และวินิจฉัยปัญหาเพื่อช่วยให้มองเห็นบุคลิกภาพของบุคคลซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและทำให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายการศึกษาเป็นรายกรณี

จุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นรายกรณีนั้นมีหลายประการ ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้ทำการศึกษาว่า ต้องการจะนำผลศึกษาไปใช้อย่างไร ซึ่งผู้ทำการศึกษานั้น ควรจะกล่าวเป็นข้อ ๆ ดังเช่น

พรจันท์ เจียรอดิศักดิ์ (2527 : 205) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นรายกรณีไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อจุดประสงค์ทางการวิจัย (Research Propose)
2. เพื่อเป็นพื้นฐานในการวินิจฉัยข้อมูลและการแก้ไขปัญหาพิเศษบางประการ
3. เพื่อศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของบุคคลทั่ว ๆ ไป ที่ไม่แสดงอาการของปัญหาให้ได้การพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น
4. เพื่อทำการแนะแนวได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

จตุพร เพ็งชัย (2527 : 207) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นรายกรณีว่า

1. มีจุดมุ่งหมายเพราะเกิดจากแรงกระตุ้นอะไรเป็นเครื่องนำทางให้ศึกษา

2. จุดมุ่งหมายควรพิจารณาแต่เฉพาะปัญหาปัจจุบัน (Present Symptoms) เท่านั้น ไม่ควรเขียนประวัติรวมเข้าไปด้วย

3. อธิบายลักษณะปัญหาพฤติกรรมที่พบโดยสังเขปจากการสังเกตภายนอกที่ยังไม่ได้ศึกษาลึกซึ้ง โดยกล่าวถึง พฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้น ๆ ที่ละข้อ

นอกจากนี้ นันทิกา แย้มสรวล (2529 : 9) ได้ตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นรายการนี้ในส่วนที่สอดคล้องกับลักษณะงานแนะแนว ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบของพัฒนาการ ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของบุคคล ผลของการศึกษาจะช่วยให้สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริม ให้บุคคลพัฒนาการด้านต่าง ๆ เป็นที่น่าพอใจ

2. เพื่อศึกษาและสำรวจปัญหาของบุคคลอย่างเป็นระบบ ทำให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลกว้างขวางและลึกซึ้งขึ้นยิ่งกว่าเดิม จึงช่วยให้เข้าใจสาเหตุของปัญหาและมองเห็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแนะแนวแก่บุคคล

3. เพื่อให้ความช่วยเหลือแนะแนวแก่บุคคล ให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเอง สามารถวางแผนชีวิต สามารถตัดสินใจเลือกศึกษาต่อและเลือกอาชีพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4. เพื่อนำผลการศึกษาเฉพาะกรณี มาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการเรียนการสอนการให้บริการต่าง ๆ แก่บุคคลตามความต้องการ และความพร้อมของบุคคล แต่ละกลุ่มในสถานศึกษา

5. เพื่อนำข้อมูลที่รวบรวมด้วยเทคนิคต่าง ๆ มาใช้และเป็นแนวในการที่จะสร้างเครื่องมือเพื่อการแนะแนว

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นรายการนี้ ของผู้ศึกษาแต่ละรายจะไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้ทำการศึกษาและประโยชน์ที่คาดหวังจะนำไปใช้ ซึ่งบางคน อาจเกิดจากแรงบันดาลใจที่ต้องการจะศึกษาบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งที่ต้องการศึกษาให้ละเอียดลึกซึ้งจึงได้ตั้งจุดมุ่งหมายในการศึกษาขึ้นเป็นรายการนี้

กลวิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารายกรณี

พรหมธิดา แสงคำเครือ (2528 : 31) ได้กล่าวถึงเครื่องมือสำคัญ ๆ ที่นิยมใช้ในการศึกษาบุคคลมีดังนี้

1. การสังเกต
2. ระเบียบพฤติกรรม
3. มาตรฐานส่วนประมาณค่า
4. อัตชีวประวัติ

5. การบันทึกประจำวัน
6. การเยี่ยมบ้าน
7. การสัมภาษณ์
8. แบบสอบถาม
9. สังคมมิติ
10. ระเบียบสะสม
11. การศึกษาเป็นรายกรณี
12. แบบสอบถาม
13. กลวิธีให้บุคคลระบายความในใจหรือกลวิธีฉายภาพจิต

สำหรับการศึกษาวิจัย เรื่อง ความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมใน จังหวัดสมุทรสาคร นี้ได้นำกลวิธีและเครื่องมือในการศึกษารายกรณี มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ โดยเลือกใช้เครื่องมือที่พิจารณาแล้วว่าจะสามารถทำได้ข้อมูล ในการศึกษาวิจัยอย่างครอบคลุม และได้เนื้อหาอย่างครบถ้วน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือใน การศึกษา ดังนี้คือ

1. การสังเกต
2. การสัมภาษณ์
3. อัดชีวประวัติ

แต่ละกลวิธีนั้นมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. การสังเกต

กลวิธีการสังเกตเป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้ในการสังเกตพฤติกรรม เพื่อการรับรู้ละเข้าใจใน พฤติกรรมนั้นจะมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด จะต้องอยู่บนแนวปฏิบัติที่ว่า สิ่งที่เราสังเกตนั้นช่วยให้มี ความเข้าใจในตัวบุคคลที่ถูกสังเกตมากขึ้นหรือไม่และเป็นแนวทางให้สามารถแนะแนวและช่วยเหลือ เขาได้ดีขึ้นอย่างไร (ทศพร มณีศรีขำ 2539 :35)

ความหมายของการสังเกต

ได้มีผู้ให้ความหมายของการสังเกตไว้ดังต่อไปนี้

ทศพร มณีศรีขำ (2538 : 35) ได้ให้ความหมายของการสังเกตไว้ว่า เป็นวิธีการศึกษานักเรียน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยการเฝ้าดูพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมา ในลักษณะที่ เป็นจริงตามธรรมชาติ ทั้งที่เป็นไปตามสถานการณ์ปกติ หรือสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น โดยผู้สังเกตจะ

ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เพียงแต่ผู้สังเกตจะต้องเฝ้าดู หรือแอบดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและพยายามจดจำไว้ หลังจากนั้นจึงค่อยมาบันทึกเพื่อเก็บไว้ศึกษาอ้างอิงในโอกาสต่อไป

วิเชียร เกตุสิงห์ (2530: 107) ได้ให้ความหมายของการสังเกตว่า เป็นวิธีที่ต้องอาศัย หู ตา เพื่อฟังและดูเป็นเครื่องมือสำคัญ การดูหรือฟังนั้นต้องมีจุดมุ่งหมายว่าจะดูอะไร หรือฟังสิ่งใดเป็นเรื่องๆ ไป ส่วนใหญ่จะมีการบันทึกไว้เพื่อป้องกันการลืม การสังเกตมีจุดมุ่งหมายที่จะทราบความจริงเกี่ยวกับบุคคล

อำนาจวิทย์ ชูวงศ์ (2519:193) ได้ให้ความหมายในการสังเกตว่า การสังเกตเป็นการรวบรวมข้อมูลขั้นมูลฐานของศาสตร์อย่างมีระบบ โดยใช้สายตามองดูปรากฏการณ์ในขณะที่เกิด

เลแมน และ เมเรนส์ (Lehmann & Mehrens 1971:98) ได้ให้ความหมายว่า การสังเกต หมายถึง วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์เฉพาะอย่าง ปัญหาสำคัญของการสังเกตคือ ผู้สังเกตต้องมั่นใจว่า ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตนั้น ต้องมีความหมายเป็นปรนัย (Objectivity) และความเชื่อถือได้ (Reliability)

จากความหมายของการสังเกตดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การสังเกตหมายถึง การดูที่มีจุดมุ่งหมายและมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้ได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนใดคนหนึ่ง ในสถานที่ เหตุการณ์ หรือ สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง อย่างเป็นปรนัยและเชื่อถือได้

จุดมุ่งหมายของการสังเกต

การสังเกตทั่วไปมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้ (พรจันทร เจียรอดิศักดิ์ 2527: 9 -10)

1. เพื่อให้รู้จักและเข้าใจการสังเกตได้ดียิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูล สำหรับเป็นแนวทางในการศึกษาเด็กให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นการตรวจสอบพฤติกรรมที่แท้จริงของเด็ก เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากวิธีการอื่นๆ เช่น การสัมภาษณ์ การทดสอบ แบบสอบถาม เป็นต้น
4. เพื่อให้ทราบความสนใจ ความสามารถพิเศษ และความถนัดตามธรรมชาติของเด็ก
5. เพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมปัญหาของเด็ก เช่น ปัญหาการปรับตัว ปัญหาการเรียน เป็นต้น
6. เพื่อใช้ในการติดตามผลเด็กที่ได้รับการแนะนำไปแล้ว

ประเภทของการสังเกต

การสังเกตอาจจำแนกประเภทได้หลายอย่างด้วยกัน ซึ่งการสังเกตลักษณะต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้คือ

1. การแบ่งประเภทการสังเกต ตามลักษณะการจดบันทึก สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การสังเกตประเภทที่ไม่มีการจดบันทึก

การสังเกตประเภทนี้ เป็นการสังเกตพฤติกรรมที่ค่อนข้างเป็นปกติ ไม่มีอะไรเด่นหรือบ่งชี้ว่าจะเป็นปัญหารุนแรง ครูหรือผู้แนะนำอาจให้การแนะแนวได้ทันที จึงไม่จำเป็นต้องมีการจดบันทึก

1.2 การสังเกตประเภทที่มีการจดบันทึก

การสังเกตประเภทนี้ มักจะเป็นการสังเกตที่ครูหรือผู้แนะนำพิจารณาแล้วเห็นว่าพฤติกรรมที่พบเห็นมีความสลับซับซ้อน ต้องใช้ระยะเวลาในการติดตาม ดูแลและหาข้อมูลมากกว่าการสังเกตในระยะเวลาสั้น ๆ

2. การแบ่งประเภทการสังเกต ตามลักษณะการสังเกต สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

2.1 การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ

การสังเกตประเภทนี้ เป็นการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โดยไม่มีการควบคุมองค์ประกอบใดใดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเวลาหรือสถานการณ์ ครูหรือผู้แนะนำสังเกตนักเรียนทุกคน เพื่อประโยชน์ในการดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้เป็นปกติ

2.2 การสังเกตโดยการกำหนดช่วงเวลา

การสังเกตประเภทนี้ ผู้สังเกตจะทำการกำหนดช่วงเวลาล่วงหน้าว่าจะสังเกตพฤติกรรมเมื่อไร ใช้เวลานานเท่าไร การสังเกตนี้จะทำให้ผู้สังเกตมีโอกาสได้รู้และเข้าใจพฤติกรรมของนักเรียนได้ครอบคลุมมากกว่า และละเอียดกว่าเพราะผู้สังเกตสามารถพิจารณาระยะเวลาได้ตามความต้องการ

2.3 การสังเกตโดยเลือกสังเกตเฉพาะสถานการณ์ที่ต้องการ

การสังเกตแบบนี้ ผู้สังเกตเลือกสถานการณ์ที่คาดว่าจะทำให้รู้ และเข้าใจนักเรียนผู้นั้นดียิ่งขึ้น เช่น สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่เรียนหนังสือ เป็นต้น

3. การแบ่งประเภทการสังเกต ตามลักษณะสถานการณ์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1 การสังเกตประเภทไม่ควบคุมสถานการณ์

การสังเกตประเภทนี้ ผู้สังเกตจะเฝ้าดูพฤติกรรมของนักเรียน จากการทำกิจกรรมของนักเรียนในสถานะที่นักเรียนอยู่อย่างอิสระ ไม่ได้มีการระมัดระวังกิริยามารยาท ซึ่งเป็นการสังเกตได้ง่าย

3.2 การสังเกตประเภทควบคุมสถานการณ์

เป็นการสังเกตพฤติกรรมที่มีต่อกิจกรรมที่ตัวครูหรือผู้แนะแนวสร้างสถานการณ์ขึ้นมา โดยสังเกตว่านักเรียนจะมีปฏิกริยานั้นอย่างไร

เทคนิคที่ใช้ในการสังเกต

เพื่อให้การสังเกตนั้นมีประโยชน์และมีคุณค่าในการแนะแนว ผู้สังเกตควรมีเทคนิคที่จะนำมาใช้ในการสังเกต ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

1. ระยะก่อนการสังเกต

1.1 ผู้สังเกตต้องมีการศึกษาและวางแผนการสังเกตล่วงหน้าเป็นขั้นตอน ดังนี้

- กำหนดวัตถุประสงค์ในการสังเกตให้แน่ชัดว่าจะสังเกตในด้านใด เรื่องอะไร
- การสังเกตในครั้งนี้จะใช้วิธีการใดในการสังเกต
- เตรียมการบันทึกการสังเกตเพื่อจะได้รวบรวมข้อมูลอย่างรวดเร็วและถูกต้อง
- สามารถใช้เครื่องมือที่จะช่วยในการสังเกต และทราบว่าเครื่องมือชนิดใด มีความเหมาะสมที่จะช่วยในการสังเกต

1.2 ผู้สังเกตต้องมีการเตรียมการล่วงหน้า เช่น

- เตรียมแบบบันทึกการสังเกตให้ละเอียด และครอบคลุมพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตให้มากที่สุด และทำให้เสียเวลาในการบันทึกน้อยที่สุด
- เตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่คาดว่าจะใช้ในการสังเกต เช่น กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น
- ผู้สังเกตต้องศึกษาหาความรู้ในสิ่งที่จะต้องไปสังเกต เพราะการศึกษาหาความรู้ในสิ่งที่จะไปสังเกตนี้ จะช่วยให้เข้าใจในสิ่งที่ได้พบเห็น ทำให้สังเกตง่ายขึ้นและสะดวกต่อการตีความหมายพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ดีขึ้น
- การศึกษาว่าสิ่งที่จะไปสังเกตสามารถให้ข้อมูลเพียงพอ ที่จะใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียนหรือไม่
- การศึกษาว่าสิ่งที่จะไปสังเกต มีลักษณะของอาการใด ที่มีความสำคัญมากน้อย สิ่งใดมีความผิดปกติหรือไม่ เป็นต้น

2. ระยะที่ทำการสังเกต

- 2.1 ผู้สังเกตจะต้องสังเกตเฉพาะเรื่องที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้เท่านั้นไม่ใช่มองสิ่งต่าง ๆ ทั่วไปหมด และจะต้องพยายามตัดสิ่งที่ไม่ต้องการออกไป สิ่งที่สำคัญคือ ต้องหาเวลาบันทึกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตได้ด้วย
- 2.2 ผู้สังเกตต้องสังเกตนักเรียนในหลาย ๆ สถานการณ์ และหลาย ๆ ครั้ง และระยะเวลาที่สังเกตจะต้องมีความต่อเนื่องกัน เพื่อให้สิ่งที่ได้มีความเชื่อมั่นมากขึ้น
- 2.3 ผู้สังเกตจะต้องรักษาความเที่ยงตรง ไม่มีอคติส่วนตัว และพยายามมองในแง่ดีเสมอ
- 2.4 ผู้สังเกตจะต้องสังเกตอย่างมีระบบ คือ มีลำดับขั้นในการสังเกต และต้องสังเกตอย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม
- 2.5 ผู้สังเกตต้องใช้เครื่องมือในการบันทึกการสังเกต ด้วยความระมัดระวังและพยายามบันทึกสิ่งที่สังเกตอย่างละเอียดถี่ถ้วน รวมทั้งการใช้เครื่องมือช่วยในการสังเกตด้วย
- 2.6 ในกรณีที่ผู้สังเกตจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสังเกตไปด้วย ผู้สังเกตจะต้องรู้จักสร้างสัมพันธ์อย่างเป็นกันเองที่ดี

คุณค่าและประโยชน์ของการสังเกต

คุณค่าและประโยชน์ของการสังเกตนั้นจะมีมากน้อยเพียงใด สิ่งสำคัญอยู่ที่ตัวผู้สังเกตว่า มีความชำนาญและมีประสบการณ์มากหรือไม่ ถ้าผู้สังเกตมีคุณลักษณะดังกล่าว ก็ช่วยให้การสังเกตมีคุณค่าและประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้

1. การสังเกต ทำให้ครูหรือผู้แนะแนวเข้าใจนักเรียนของตนมากขึ้น และสามารถพิจารณาให้การแนะแนวได้ โดยมีต้องสิ้นเปลืองงบประมาณและใช้เวลามากนัก เพราะในขณะที่ครูทำการสอนหรือมีส่วนในกิจกรรมของนักเรียน ก็สามารถใช้ตาและหูเป็นอุปกรณ์สำคัญในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตลอดเวลา
2. การสังเกตเป็นการเลือก เนื่องจากผู้สังเกตไม่สามารถที่จะศึกษาพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนทั้งหมดได้ เพื่อประหยัดแรงงานและเวลาครูหรือผู้แนะแนวจึงจำเป็นต้องเลือกเฟ้นพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เห็นว่ามีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการเข้าใจนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะเป็นประโยชน์ต่อการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน นอกจากนี้ การเลือกเฟ้นในการสังเกต ทำให้ครูหรือผู้แนะแนวมีเวลาสังเกตได้อย่างทั่วถึงอีกด้วย

3. การสังเกต ช่วยให้ผู้สังเกตเกิดความเจริญงอกงาม ครูหรือผู้แนะแนวที่สังเกตนักเรียนในส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องบ่อย ๆ ย่อมเป็นการเพิ่มทักษะและประสบการณ์ให้แก่ตนเองและถ้าทุกคนได้ปฏิบัติในลักษณะนี้ก็ย่อมมีการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งจะเสริมสร้างให้เกิดการพัฒนาทักษะในการสังเกต และเข้าใจนักเรียนดีขึ้นอีกด้วย การบันทึกรายงานการสังเกตก็ย่อมแจ่มชัด ตรงตามพฤติกรรม โดยปราศจากอคติและให้ความหมายยิ่งขึ้น

4. การสังเกต ช่วยให้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมที่แท้จริงของนักเรียน เพราะในการสังเกตของครูหรือผู้แนะแนวมักจะสังเกตในสถานการณ์ที่นักเรียนไม่รู้ตัว พฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาจึงค่อนข้างจะเป็นพฤติกรรมที่เป็นตามธรรมชาติ หรือเป็นธาตุแท้ ในขณะที่การศึกษาด้วยเครื่องมือและวิธีการอื่น ถ้านักเรียนรู้ตัวจึงอาจปกปิด ซ่อนเร้นความจริงบางประการเอาไว้ได้

5. การสังเกต จะช่วยให้รายละเอียดเพิ่มเติม ซึ่งจะสนับสนุนข้อเท็จจริงที่ได้จากเทคนิคอื่น ๆ ครูหรือผู้แนะแนวอาจได้ผลจากการทดสอบ ด้วยแบบทดสอบความถนัดบางด้านของนักเรียนที่ต้องการศึกษา ผลการทดสอบอาจบ่งชี้ว่า นักเรียนผู้นั้นมีความสามารถในงานด้านนั้นมากน้อยเพียงใด แต่ผลที่ได้จากการทดสอบ ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะคาดคะเนหรือยืนยันได้ว่า เขาจะประสบความสำเร็จตามผลที่ได้จากการทดสอบ ถ้าหากใช้การสังเกตเข้าประกอบในการวินิจฉัยด้วย เช่น สังเกตเกี่ยวกับความชอบ ความไม่ชอบ ความสนใจ ความตั้งใจ ความมุ่งมั่นและพฤติกรรมอื่น ๆ ขณะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับคุณลักษณะที่ได้จากการใช้แบบทดสอบด้านนั้น การสังเกตอย่างรอบคอบ เหล่านี้ อาจช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวได้ข้อมูลรายละเอียดมากขึ้น อันจะเป็นแนวทางให้ครู หรือผู้แนะแนวเข้าใจความหมายของผลการทดสอบได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจนักเรียนอย่างยิ่ง

6. การสังเกต ช่วยให้ได้ข้อมูลหรือรายละเอียด ที่ไม่สามารถหาได้จากการใช้เครื่องมือและวิธีการอื่น ๆ ในการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล แม้ว่าพยายามจะศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบเพียงใดก็ตาม ครูหรือผู้แนะแนวก็ไม่สามารถรวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ เพราะวิธีการต่าง ๆ มีได้ช่วยให้ทราบและเข้าใจรายละเอียดของนักเรียนในทุกแง่มุม เช่น การทำสังคมมิติ เพื่อดูความสัมพันธ์กันทางสังคมของนักเรียนในห้องใดห้องหนึ่งอาจจะไม่สะท้อนภาพออกมาให้ปรากฏอย่างชัดเจนก็ได้ หรือแม้แต่การสัมภาษณ์ก็ไม่แสดงให้เห็นถึงปฏิกิริยาต่าง ๆ ของนักเรียนเมื่อเขาอยู่ในกลุ่มเพื่อน ในกรณีเหล่านี้ ครูหรือผู้แนะแนวหากต้องการข้อมูลที่ค่อนข้างเชื่อถือได้ จำเป็นต้องใช้การสังเกตเข้าช่วยจึงจะช่วยทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่ขาดไป เช่น การสังเกตปฏิกิริยาของนักเรียน ที่มีต่อความสมหวัง หรือผิดหวังการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเวลาที่อยู่กับเพื่อนต่างเพศ เป็นต้น ดังนั้น การสังเกตจึงสามารถให้รายละเอียดที่สำคัญ ๆ ที่ไม่อาจเก็บรวบรวมได้จากเครื่องมือและวิธีการอื่น ๆ

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับการสังเกตนี้พอสรุปได้ว่า การสังเกตเป็นเทคนิคที่นิยมใช้กันอย่างมากในการศึกษาพฤติกรรม ทั้งนี้เพราะการสังเกตช่วยให้ผู้สังเกตได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง กล่าวคือ ในการสังเกตนั้น ผู้สังเกตไม่ควรทำให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว เมื่อไม่ทราบ ว่าตนเองถูกสังเกต ก็จะทำให้แสดงพฤติกรรมออกมาตามธรรมชาติ โดยไม่บิดเบือนพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งส่งผลให้ผู้สังเกตได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมอย่างถูกต้อง แต่ข้อพึงระวังสำหรับผู้สังเกตก็คือ ไม่ควรแปลพฤติกรรมลงไปทันที แต่ควรเขียนบรรยายพฤติกรรมตามสภาพความเป็นจริงที่แสดงออกเท่านั้น การแปลความหมายพฤติกรรมหรืออ้างความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปด้วยนั้น ควรกระทำภายหลังจากที่ได้เฝ้าสังเกตพฤติกรรมนั้นๆ หลาย ๆ ครั้งแล้ว นอกจากนี้การสังเกตที่ดีผู้สังเกตจะต้องมีวัตถุประสงค์ว่าจะสังเกตอะไร สังเกตทำไม ควรสังเกตที่ไหน และเมื่อไร จึงจะทำให้ได้ข้อมูลจากการสังเกตตรงตามที่ต้องการ และมีคุณค่าต่อการนำไปใช้ในการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้า ใช้กันโดยทั่วไปในแขนงวิชาทางสังคมศาสตร์ เป็นรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ถามและผู้ตอบ ภายใต้กฎเกณฑ์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูล เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นหลัก ฉะนั้นจึงใช้ได้ทั่วไปโดยไม่จำกัดว่าผู้ให้ข้อมูลจะมีระดับการศึกษาสูงต่ำเพียงใด ลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์คือ มีความยืดหยุ่น ผู้สัมภาษณ์มีโอกาสอธิบายขยายความหรือซักถามคำถามเพิ่มเติมติดต่อกันเพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจจุดประสงค์ของผู้สัมภาษณ์ ทั้งยังเปลี่ยนสถานการณ์หรือหาทางวกกลับเมื่อผู้พูดตอบไม่ตรงคำถาม ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ในขณะที่สัมภาษณ์มีโอกาสสังเกตสีหน้า ท่าทาง ความรู้สึก ปฏิกริยาที่ซ่อนเร้นไว้ในใจที่แสดงออกมาในขณะที่พูดและไม่พูด

ความหมายของการสัมภาษณ์

เคอร์ลิงเจอร์ (Kerlinger.1973:481) กล่าวว่า การสัมภาษณ์คือ สภาพความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานการณ์เผชิญหน้าของบุคคลซึ่งคนหนึ่งเป็นผู้สัมภาษณ์อีกคนหนึ่งเป็นผู้ตอบคำถาม

โมลลี (Mouly.1970:263) กล่าวว่า การสัมภาษณ์คือ การสนทนาที่มีจุดมุ่งหมายแน่นอน เพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ การสัมภาษณ์ที่ดีต้องออกแบบเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2527 :87-88) ได้สรุปว่า การสัมภาษณ์คือ การสนทนาแบบมีจุดมุ่งหมายแน่นอน ผู้สนทนาทั้งสองฝ่ายคือ ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ ต่างให้และรับข่าวสารหรือข้อมูลที่ต้องการ การสัมภาษณ์เป็นกระบวนการติดต่อสื่อความหมายกันระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่ายโดยอาศัยภาษาเป็นสื่อ

สรุปได้ว่า การสัมภาษณ์หมายถึง การสนทนา หรือการคุยกันระหว่างบุคคลสองคนอย่างมีจุดหมาย ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสัมภาษณ์เป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าในตนเอง และเป็นสถานการณ์แห่งการเรียนรู้ของทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้รับการสัมภาษณ์ด้วย

ประเภทของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์มีหลายประเภท ซึ่งอาจใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล หรือการสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม และใช้เวลามากหรือน้อยแตกต่างกันไป ตามลักษณะและประเภทของการสัมภาษณ์ แต่สำหรับการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย อาจแบ่งออกได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or formal interview)

การสัมภาษณ์แบบนี้มีลักษณะคล้ายกับการใช้แบบสอบถาม และเป็นวิธีที่ใช้ได้ค่อนข้างง่ายสำหรับนักสัมภาษณ์ เพราะคำถามต่าง ๆ ได้ถูกกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ขึ้น ใช้ประกอบกับการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าแล้ว ลักษณะของการสัมภาษณ์จึงเป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัว จะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน มีลำดับขั้นตอนเรียงเหมือนกัน สำหรับการตั้งคำถามแบบนี้เป็นไปในทำนองเดียวกันกับการตั้งคำถามในแบบสอบถาม คือ มีทั้งคำถามที่ต้องการคำตอบเฉพาะเจาะจง และคำถามที่ให้คำตอบได้ตามความต้องการ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการนี้จะได้ผลเต็มที่ก็ต่อเมื่อผู้สัมภาษณ์การสัมภาษณ์เตรียมการล่วงหน้าไว้อย่างดี เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (non structure interview)

การสัมภาษณ์แบบนี้เป็นวิธีการที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ และในทางมนุษยวิทยา และเป็นแบบที่มักจะควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งต้องการข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้ง ข้อมูลแบบนี้จะถูกนำมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม ในการสัมภาษณ์แบบนี้ตัวผู้วิจัยหรือผู้วิเคราะห์ข้อมูลมักจะเป็นผู้สัมภาษณ์เอง จึงรู้ว่าการข้อมูลแบบใด เพื่อวัตถุประสงค์ใด ฉะนั้น จึงตั้งคำถามในขณะที่สัมภาษณ์ได้ โดยอาจจะเตรียมแนวคำถามกว้าง ๆ มาล่วงหน้า

เกณฑ์การเขียนคำถามเพื่อการสัมภาษณ์

ในการสัมภาษณ์นั้น ผู้สัมภาษณ์จำเป็นต้องเตรียมเขียนคำถามไว้ล่วงหน้าตา การเขียนคำถามเพื่อการสัมภาษณ์มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. คำถามต้องมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ กล่าวคือ คำถามแต่ละคำถามควรจะทำให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์
2. ประเภทของคำถามต้องมีความเหมาะสม คำถามปลายเปิดทำให้ผู้ตอบตอบได้อย่างกว้างขวางและทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ข้อมูลอย่างกว้างขวาง ทำให้ทราบเจตคติ ความตั้งใจ หรือเหตุผลของผู้ตอบ คำถามปลายปิด เช่น มีตัวเลือกให้เลือกเพียงสองตัว ผู้ตอบจะต้องตัดสินใจเลือกตอบอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าเราต้องการข้อมูลในลักษณะนี้ การใช้คำถามแบบปลายเปิดอาจไม่เหมาะ เพราะทำให้เสียเวลาอย่างมาก
3. คำถามต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ เมื่อถามแล้วผู้ตอบเข้าใจได้ตรงกับคำถาม
4. ไม่ควรใช้คำนำ ซึ่งเป็นคำถามที่นำคำตอบให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบตามที่ผู้สัมภาษณ์ชักนำ
5. คำถามที่ดีนั้นผู้ตอบจะต้องมีความรู้และข้อมูลที่จะตอบคำถามนั้น
6. คำถามที่ดีต้องไม่ถามเรื่องส่วนตัวที่ละเอียดลึกซึ้งเสียจนผู้ตอบไม่อยากตอบ คำถามต้องไม่ทำให้ผู้ตอบเกิดรังเกียจตนเอง หรือไม่ควรใช้คำที่รุนแรง ควรใช้คำที่กลาง ๆ
7. คำถามที่ดีนั้นต้องไม่นำไปสู่คำตอบที่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม เพราะคนมีแนวโน้มที่จะตอบตามความคาดหวังของสังคม เช่น การถามความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อเด็ก ผู้ตอบมักจะตอบว่ารักเด็ก หรือถามว่าจะไปเลือกตั้งไหม ? คนจะตอบว่าไป เพราะคาดหวังว่าการรักเด็ก หรือการไปเลือกตั้งเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ

ขั้นตอนของการสัมภาษณ์

1. การเตรียมการสัมภาษณ์ โดยเฉพาะแบบเป็นทางการมีขั้นตอนดังนี้
  - 1.1 เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไปสัมภาษณ์ คือใคร มีจำนวนเท่าไร โดยเฉพาะในการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ
  - 1.2 เตรียมงานขั้นต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ รายชื่อ ที่อยู่ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างทุกคน
  - 1.3 วางแผนการสัมภาษณ์ โดยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า กำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ให้เหมาะสม
  - 1.4 ข้อมสัมภาษณ์บุคคลอื่นที่มีใช้ผู้ตอบก่อน เพื่อจะได้แก้ไขคำถามให้สมบูรณ์ถูกต้อง ควรมีตัวอย่างคำถามหลาย ๆ ข้อ ไว้ใช้สับเปลี่ยนกันตามความเหมาะสม
  - 1.5 เตรียมอุปกรณ์จดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์
  - 1.6 ติดต่อกับผู้ถูกสัมภาษณ์โดยนัดหมายเวลาไว้ล่วงหน้า

2. ขั้นเริ่มการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนคือ

- 2.1 แนะนำตนเองต่อผู้ถูกสัมภาษณ์ ควรให้ความสำคัญและยกย่องผู้ถูกสัมภาษณ์
- 2.2 สร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเองด้วยการสนทนาทักทายด้วยอัธยาศัยอันดี
- 2.3 บอกวัตถุประสงค์ในการมาสัมภาษณ์พร้อมทั้งให้คำสัญญาว่าจะเก็บเป็นความลับ
- 2.4 ถ้าจำเป็นต้องจดบันทึก หรือใช้เครื่องบันทึกเสียง ต้องแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบ
- 2.5 พุดคุยเป็นการอุ่นเครื่องก่อนที่จะเริ่มสัมภาษณ์จริง

3. ขั้นสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ควรปฏิบัติดังนี้

- 3.1 ใช้คำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์
- 3.2 ควรเป็นนักฟังที่ตั้งใจฟังและติดตาม รู้จักปรับคำถามให้เหมาะสมกับจังหวะของผู้ตอบ
- 3.3 ใช้ภาษาที่สุภาพเข้าใจง่าย
- 3.4 ทำให้ผู้สัมภาษณ์รู้สึกว่าจะเปิดเผยระหว่างการสัมภาษณ์เป็นเรื่องพิเศษเฉพาะตัว เพื่อที่จะทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์เกิดความเต็มใจที่จะให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ
- 3.5 โดยทั่วไปแล้วก่อนจะสัมภาษณ์ควรหาทางติดต่อกับผู้ให้สัมภาษณ์โดยผ่านผู้ที่รู้จักกับผู้ที่จะให้สัมภาษณ์หรือมีจุดหมายแนะนำตัวผู้สัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นกันเองกับผู้สัมภาษณ์

4. ขั้นบันทึกข้อมูลและสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ควรปฏิบัติดังนี้

- 4.1 จดข้อมูลตามความเป็นจริงและจดเฉพาะใจความสำคัญ
- 4.2 รีบทำบันทึกการสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นในทันที
- 4.3 รวบรวมข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์แนบไว้กับบันทึกการสัมภาษณ์ด้วย
- 4.4 ถ้าพิจารณาเห็นว่าการจดบันทึกทำให้ผู้ตอบมีปฏิกิริยาซึ่งจะเป็นผลเสียต่อการสัมภาษณ์ ต้องงดการจดบันทึกแล้วใช้ความจำแทน

คุณค่าของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์จะมีคุณค่าหรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้ (Michalel, 1975 : 98)

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ต้องได้มาโดยวิธีการที่ดี กล่าวคือ เทคนิคการสัมภาษณ์ที่ใช้มีความเหมาะสมทำให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ
2. ความเชื่อถือได้ (Reliability) ของการสัมภาษณ์เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ผู้สัมภาษณ์ต้องได้รับการฝึกสัมภาษณ์มาอย่างดี และคำถามที่ใช้ถามต้องได้รับการทดลองใช้ (Pretested) และปรับปรุงแก้ไข (Revised) จนมั่นใจว่าจัดคำที่กำกวมและคำที่ไม่เหมาะสมออกไปให้หมด
3. ความเที่ยงตรง (Validity) ของการสัมภาษณ์เป็นสิ่งที่ควรได้รับการพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง ในการสัมภาษณ์ ข้อสำคัญในประเด็นนี้คือ ต้องพยายามขจัดความอคติอันเกิดจากผู้สัมภาษณ์ (Interviewer Bias) ให้หมดไป ต้องทดสอบดูว่าคำถามนั้นมีอคติบางอย่างซ่อนเร้นอยู่หรือไม่ ซึ่งอาจทำได้โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อจะได้คำถามที่ตรงกับสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์ตรงการวัดได้

3. อัดชีวประวัติ

ความหมายของอัดชีวประวัติ

เชอร์ทเซอร์ และสโตน (Shertzer and Stone, 1966 : 250) ได้ให้ความหมายของอัดชีวประวัติ ไว้ว่า เป็นเสมือนเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจบุคคลแต่ละคน ไม่เพียงแต่เปิดเผยให้เห็นพฤติกรรมที่ปรากฏเท่านั้น หากยังช่วยให้เข้าใจถึงเจตคติส่วนตัวและอารมณ์ ที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของบุคคลนั้นอีกด้วย หรือ อาจกล่าวว่า อัดชีวประวัติช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจภายในตัวบุคคล ซึ่งหมายถึง ประสบการณ์และความรู้ของแต่ละบุคคล

ปีเตอร์ (Peters, 1967 : 175) กล่าวว่า อัดชีวประวัติ เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้บรรยายเรื่องราวของตนได้อย่างอิสระ เมื่อเขาแน่ใจว่าเรื่องราวของเขานั้นจะได้รับการเก็บไว้เป็นความลับจากผู้ที่ได้อ่านเรื่องของเขา

วัลนิกา ฉลากบาง (2529;135) ได้สรุปว่า อัดชีวประวัติหมายถึง วิธีหนึ่งที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล โดยให้เขียนเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเองซึ่งจะสะท้อนให้เห็นพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์ ทศนคติและอื่นๆ ในตัวตนคนนั้น

สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2531 : 163) ให้ความหมายว่า อัดชีวประวัติ เป็นเครื่องมือ หรือ วิธีการอย่างหนึ่งซึ่งได้นำมาเป็นส่วนรวมในการแนะแนว เพื่อหาข้อเท็จจริงหรือศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ในการเขียนรายงานเกี่ยวกับอัดชีวประวัติ เป็นโอกาสที่เด็กจะได้ระบายหรือเล่าเรื่องต่าง ๆ

ของตนเอง ทำให้ได้รายละเอียดที่ดีกว่า เพราะเหตุว่าเรื่องราวบางอย่างของเด็กอาจใช้วิธีสัมภาษณ์ไม่ได้ผล

วัตถุประสงค์ของการเขียนอัตชีวประวัติ

1. เพื่อทราบข้อมูล ความคิด ความรู้สึก รวมทั้งเจตคติของนักเรียน ที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อทราบแนวทัศนะของนักเรียน ที่มีต่อสภาพและบุคคลแวดล้อม ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน
3. เพื่อทราบถึงสิ่งที่นักเรียนยึดเป็นสิ่งสำคัญ หรือนักเรียนมีความรู้สึกประทับใจในสิ่งใดเป็นพิเศษ
4. เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกและถ่ายทอดประสบการณ์ที่ได้ประสบมา ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้ตรวจสอบตัวเองและเข้าใจตัวเองมากขึ้น

รูปแบบของอัตชีวประวัติ

การเขียนอัตชีวประวัติ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ

1. อัตชีวประวัติแบบไม่กำหนดโครงสร้าง (Unstructured Autobiography)
2. อัตชีวประวัติแบบกำหนดโครงสร้าง (Structured Autobiography)

1. อัตชีวประวัติแบบไม่กำหนดโครงสร้าง (Unstructured Autobiography)

การเขียนอัตชีวประวัติแบบนี้ นับว่ามีคุณค่าและประโยชน์อย่างมาก เนื่องจาก เป็นการเขียนที่เปิดโอกาสให้เขียนถึงเหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้มีประสบการณ์ผ่านมาในชีวิตอย่างเสรี นักเรียนจะเขียนให้รายละเอียดมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับตัวนักเรียน สิ่งใดที่นักเรียนพิจารณาว่าไม่สมควรเขียนถึงก็เป็นสิทธิของนักเรียน แต่โดยทั่วไปแล้วการให้นักเรียนได้เขียนอย่างอิสระ ก็ย่อมจะต้องมีการเขียนถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ตัวเองสนใจ และมีความสำคัญต่อชีวิตของตน สิ่งที่สำคัญ ถ้านักเรียนมีความไว้วางใจในตัวครู หรือผู้แนะแนวที่ให้เขียนอัตชีวประวัติ และเห็นประโยชน์จากเขียนอัตชีวประวัติข้อมูลจากอัตชีวประวัติที่ได้รับ ก็จะช่วยทำให้คำปรึกษาได้รู้จักและเข้าใจ รวมทั้งทราบถึงบางสิ่งบางอย่างที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจของนักเรียน

สำหรับเวลาที่ใช้ในการเขียนอัตชีวประวัติ ควรจะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนได้มีเวลาคิดถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ไม่ห่างไกลตัวเองมากนัก เพราะ การรู้จักและทราบ ข้อมูลที่ค่อนข้างเป็นปัจจุบันและไม่ไกลตัวนัก จะช่วยครูมองเห็นสิ่งสำคัญต่อตัวนักเรียนได้ง่ายขึ้น

2. อัตชีวประวัติแบบกำหนดโครงสร้าง (Structured Autobiography)

อัตชีวประวัติแบบนี้ เป็นแบบที่ครูหรือผู้แนะแนวกำหนดหัวข้อขึ้นมาเป็นข้อ ๆ เพื่อให้ นักเรียนได้พิจารณาตามประเด็นที่ครูหรือผู้แนะแนว เชื่อว่าข้อมูลที่นักเรียนตอบมานั้นจะช่วยให้ รู้จักและเข้าใจนักเรียนผู้นั้นมากขึ้น อัตชีวประวัติแบบนี้เป็นแบบที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก เนื่องจากยังไม่คล่องในการใช้ภาษามากนัก ทำให้นักเรียนสามารถจัดลำดับความคิดตามข้อคำถามที่กำหนดให้ นักเรียนตอบ ไม่ต้องคิดว่าจะเขียนอะไรเหมือนกัน แบบไม่กำหนดโครงสร้างที่เป็นการเขียนอย่างเสรี ซึ่งอาจจะทำให้ไม่ได้ทราบข้อมูลที่ครูหรือผู้แนะแนวต้องการทราบ หัวข้อที่ให้นักเรียนมักจะเกี่ยวกับ ภูมิหลังของนักเรียน ความชอบ ความไม่ชอบ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว และเพื่อนในโรงเรียน ประสบการณ์หรือเหตุการณ์ที่ผ่านมาชีวิต การวางแผนในอนาคต ความต้องการ ของตนเอง ฯลฯ ทั้งนี้หัวข้อต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นมานั้นจะต้องเป็นหัวข้อที่นักเรียนสามารถที่จะทำความเข้าใจและรับรู้ที่จะให้รายละเอียดได้ และที่สำคัญ ข้อมูลที่ได้จะต้องเกิดประโยชน์ต่อการรู้จักและ เข้าใจในตัวนักเรียน

การวิเคราะห์อัตชีวประวัติ

โฟรห์ลิช (Froehlich, 1959) ได้ให้แนววิเคราะห์อัตชีวประวัติไว้ ดังนี้

1. การพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ขาดหายไป (Omission) ในความเป็นจริงไม่มีการเขียน อัตชีวประวัติที่สมบูรณ์ ครบถ้วน แต่บางสิ่งบางอย่างที่เป็นข้อมูลที่ครูหรือผู้แนะแนวได้ทราบมาจากการ ศึกษาด้วยวิธีการอื่น และเป็นจุดประสงค์หรือประเด็นที่น่าสนใจ ปรากฏว่าไม่พบในการเขียน อัตชีวประวัติในครั้งนี้ นั้นย่อมเป็นข้อบ่งชี้บางประการ ที่ครูหรือผู้แนะแนวควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ เช่น บิดาเขายังมีชีวิตอยู่แต่ในส่วนใดที่เกี่ยวข้องกับบิดาของเขา เขาจะไม่เขียนหรือให้ข้อมูลใดเลย เป็นต้น

2. ความยาวของอัตชีวประวัติ (Length) ความยาวของอัตชีวประวัติขึ้นอยู่กับ ปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ เช่น หากเขามีความรู้สึกว่าเขียนแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อตัวเขาเขาก็ อาจจะเขียนรายละเอียดต่าง ๆ มาก การไว้วางใจในตัวผู้ให้เขียน ก็ทำให้เขากล้าที่จะเขียนระบายใน รายละเอียดและเรื่องราวต่าง ๆ หรือวัย ความรู้ ระดับชั้นของผู้เขียนก็มีความสัมพันธ์กับความสั้น ยาวของอัตชีวประวัติ โดยทั่วไปเด็กโตจะเขียนได้ยาวกว่าเด็กเล็ก เป็นต้น

3. คำศัพท์ที่ใช้ในการเขียน (Vocabulary) คำศัพท์ที่ผู้เขียนอัตชีวประวัติใช้เขียนมักจะ เป็นคำที่ผู้เขียนมาจากความรู้สึก หรือเป็นคำที่สะท้อนมาจากบุคลิกภาพของตน ดังนั้น คำต่าง ๆ ที่ใช้ จึงเป็นตัวบ่งชี้ถึงอารมณ์ ความรัก ความเกลียด เคียดแค้น ชิงชัง ความภาคภูมิใจ ซึ่งจะทำให้เห็น ความเป็นตัวของเขาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. ระดับความลึกของความรู้สึก (Level or depth of expression) ผู้เขียนอัตชีวประวัติ บางรายอธิบายรายละเอียดอย่างครบถ้วน ชัดเจน ลึกซึ้งทุกแง่มุม บอกถึงความรู้สึกประสบการณ์ เปิดเผยให้ทราบเหตุการณ์ที่ปกปิดออกมาให้ทราบ ทำให้ครูหรือผู้แนะแนวสังเกตร่องรอยต่าง ๆ ได้ จากถ้อยคำที่เขาบรรยายออกมา และความรู้สึกนึกคิดของเขา

5. การจัดลำดับความคิด (Organization) การเขียนอะไรก็ตามผู้เขียนมักจะจัดเรียบเรียง ลำดับความคิดที่จะเขียนตามลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง หรือบางครั้งก็อาจจะเขียนตามลำดับความสำคัญของเรื่องราวที่เขาต้องการจะเปิดเผยให้ทราบ ซึ่งจากเรื่องราวที่ได้อ่านจะทำให้ทราบว่า เรื่องใดมีความให้ทราบว่าเรื่องใดมีความสำคัญต่อตัวเขา นอกจากนี้ในลำดับเรื่องราวที่ต่อเนื่องนั้น อาจจะพบการละเว้นในเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ควรเขียน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะเป็ประเด็นที่จะทำให้ทราบและเข้าใจตัวผู้เขียนมากยิ่งขึ้น

6. การกลบเกลื่อน (Gloss) หมายถึง การพยายามปกปิดบางสิ่งบางอย่าง อำพรางไว้ อ่านผ่าน ๆ ไปอาจไม่รู้สึกเจ็ลยใจ สะดุดตาแต่อย่างใด แต่ถ้าพิจารณาให้ละเอียดแล้วก็จะทราบว่าเจ้าของอัตชีวประวัติอำพรางหรือกลบเกลื่อนไว้ และน่าจะอำพรางอะไรไว้บ้าง ซึ่งมีความหมายและสำคัญต่อชีวิตของเขาครูหรือผู้แนะแนวควรพิจารณาในเรื่องนี้ให้ดี

7. การแต่งเรื่องขึ้นเอง (Fabrication) หมายถึง การที่ผู้เขียนอัตชีวประวัติปั้นแต่งเรื่องขึ้นมาโดยไม่มีมูลความจริง เพราะเจตนาที่จะหลอกให้เข้าใจผิดหรือบางครั้งอาจจะเป็นข้อผิดพลาดที่เขามีได้เจตนาก็ได้ กรณีดังกล่าวนี้ อาจเป็นเพราะผู้เขียนขาดความไว้วางใจผู้อ่านจึงไม่ประสงค์ที่จะเขียนเล่าความจริง จึงบิดเบือนไปอย่างอื่น

8. ลักษณะของการเขียน (Appearance) หมายถึง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการเขียน ทำให้ทราบถึงความตั้งใจ นิสัยใจคอ ภาวะทางสภาพจิตใจ นอกจากนี้ยังอาจพิจารณาถึงการเลือกใช้กระดาษ สีหมึก รวมถึงลายมือที่เขียน ลักษณะตัวอักษร เป็นต้น

9. ความผันแปรของปฏิกิริยา (Tonal Variations) หมายถึง การแสดงออกของเด็กนักเรียนเจ้าของอัตชีวประวัติที่ปรากฏอยู่ในการเขียนอัตชีวประวัติของเขา ครูหรือผู้แนะแนวที่อ่านอัตชีวประวัติจะต้องสังเกตให้รู้เกี่ยวกับความผันแปรของปฏิกิริยาที่เด็กแสดงไว้ เด็กอาจจะเล่าเหตุการณ์ที่สะเทือนใจ อารมณ์ของตน ถ้าเด็กคนนั้นกังวล เขาจริงเขาจัง เป็นลักษณะของความรู้สึกที่อ่านแล้ว บอกได้ว่ามีลักษณะผันแปรเป็นบางตอน

ประโยชน์ที่ได้จากการเขียนอัตชีวประวัติ

1. ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวได้รู้จัก เข้าใจในตัวนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้สึก นึกคิด เจตคติ ความมุ่งหวังในอนาคต ความวิตกกังวล ฯลฯ

2. ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวได้ข้อมูลจากนักเรียนพร้อม ๆ กัน ครึ่งละหลายคน โดยไม่ต้องเสียเวลามาก ในการสัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคล
3. ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวได้เห็นภาพลักษณะ เกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องมาก ๆ กับชีวิตของเขา สร้างความประทับใจอันมีรูปลักษณ์ให้กับเขา
4. ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวได้พิจารณาทักษะทางภาษา และควมมีระเบียบเรียบร้อยในการทำงานของนักเรียน โดยพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้ การใช้ภาษา ความสะอาด ควมมีระเบียบในการเขียน การเรียบเรียงปะติดปะต่อเหตุการณ์ ฯลฯ
5. ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวทราบ ความรู้สึกของนักเรียนเป็นรายบุคคล และสามารถนำข้อมูลของแต่ละคนมาเปรียบเทียบเพื่อจัดกลุ่มในการจัดบริการทางการแนะแนวบางด้าน ให้แก่นักเรียนในเวลาเดียวกันได้
6. ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนว มองเห็นภาพลักษณะของนักเรียนแต่ละคน อย่างแจ่มชัดและแน่นอน เนื่องจากข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับนั้นเกิดจากการเขียนและรายงานของตัวนักเรียนเอง
7. ช่วยให้นักเรียนได้ตรวจสอบตนเองในด้านต่าง ๆ ทุกด้านอย่างรอบครอบเกิดความตระหนักรู้ในตน เป็นโอกาสที่นักเรียนจะได้ตรวจสอบตนเองในเหตุการณ์จากอดีต ปัจจุบันและอนาคต เป็นการช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง (Self understanding)
8. ช่วยให้นักเรียนได้ระบายความตึงเครียด ระบายความในใจ ลดความคับข้องใจทางอารมณ์ การได้ระบายออกในสิ่งที่เก็บกดไว้อยู่ใน ช่วยทำให้นักเรียนรู้สึกสบายใจดีขึ้น
9. ช่วยทำให้นักเรียนเข้าใจบุคลิกภาพของตนเองอย่างแท้จริง เพราะบุคลิกภาพของแต่ละคนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจ ในการกำหนดแนวทางเลือกอาชีพได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีความเป็นไปได้มากขึ้น ทั้งยังได้มีโอกาสที่จะนำสิ่งที่คลุ้มเครือ ไม่ชัดเจนในชีวิตมาอภิปรายร่วมกับครูหรือผู้แนะแนวได้ตรงไปมากขึ้น ทำให้เข้าใจตนเองอย่างชัดเจนและแท้จริง

อัตชีวประวัติ คืออะไรในความหมายของการวิจัย

เมื่อกล่าวถึง (Autobiography) หรืออัตชีวประวัติแล้ว คนส่วนใหญ่ จะมีความเข้าใจว่า (Autobiography) เป็นเรื่องราวที่เขียนเกี่ยวกับชีวิตของใครคนใดคนหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประวัติของผู้ที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักกัน อย่างกว้างขวางในสังคม ดังเช่น อัตชีวประวัติของอเล็กซานเดอร์มหาราช หรืออัตชีวประวัติในแบบฉบับกรมพระยาดำรงราชานุภาพของไทย ผลงานต่าง ๆ ของอัตชีวประวัติมากมายที่ออกมาสู่สาธารณชนนั้น เป็นวิธีการศึกษาหรือเก็บรวบรวมข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบเดิมของอัตชีวประวัติ ที่นักมานุษยวิทยาส่วนใหญ่ใช้เก็บข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยที่การเก็บรวบรวมข้อมูลจะเป็นการเข้าไปศึกษาค้นคว้า

ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประวัติของบุคคลซึ่งเป็นบุคคลที่เขียนหรือผู้วิจัยต้องการจะเขียนถึง สำหรับบุคคลที่เคยมีชีวิตผู้เขียนก็จะรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลนั้น เพื่ออ้างอิงถึงประวัติและเหตุการณ์แวดล้อม เมื่อรวบรวมได้ตามที่ผู้เขียนต้องการแล้ว ผู้เขียนจึงจะนำข้อมูลต่าง ๆ มาเรียบเรียงเพื่อเขียน เป็นอัตชีวประวัติ ของบุคคลผู้นั้นแต่ถ้าเป็นการเขียนอัตชีวประวัติของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ การเก็บรวบรวมข้อมูลก็จะมี การสัมภาษณ์ประวัติของบุคคลนั้นประกอบด้วย

วิธีการในการสัมภาษณ์เชิงอัตชีวประวัติในรูปแบบเดิม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลจากตัวบุคคลนั้น จะเป็นการสัมภาษณ์ที่มีกรอบแนวทางของการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน และยึดแนวคำถามที่สร้างขึ้นจากผู้เขียนหรือผู้วิจัยเป็นหลัก แนวคำถามส่วนใหญ่จะเป็นข้อคำถามที่ไล่เรียงประวัติตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบัน และมักจะยึดติดกับคำตอบตามความต้องการของผู้วิจัยหรือเขียน ซึ่งคำตอบหรือข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลที่ต้องการศึกษา ก็จะถูกจำกัดไว้ด้วยกรอบของคำถาม การสัมภาษณ์ในลักษณะเช่นนี้ อยู่บนฐานคิดที่ว่า ทุกคนต้องเดินไปตามเส้นทางที่ได้ถูกขีดไว้ก่อนหน้าแล้ว (Assume Linearity) โดยมีความเชื่อว่าประวัติศาสตร์ของบุคคลสามารถถ่ายทอดความจริงได้เหมือนกระจกเงา ซึ่งแนวทางในการสัมภาษณ์เช่นนี้เป็นที่นิยมกันมากในยุคหนึ่ง แต่เมื่อวิธีการของการแสวงหาความรู้ได้แผ่ขยายกว้างขึ้นในสังคมโลก คำถามต่าง ๆ จากผู้คนที่ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเหล่านี้ก็ถูกตั้งขึ้นมาเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่ง คำถามที่ว่า “เราสามารถนำเสนอข้อมูลสะท้อนภาพของตัวบุคคลได้เหมือนมองกระจกเงาจริงหรือ ?” ถ้าจริง ! แล้วทำไมงานเขียนเกี่ยวกับอัตชีวประวัติของบุคคลเดียวกันจากนักเขียนหลาย ๆ คน จึงมีข้อมูลเนื้อหาที่ผิดเพี้ยนกันไป หรือบางครั้งอาจจะกลายเป็นคนละเรื่องกันเลย คำตอบที่แท้จริงที่ไหน นั่นคือคำถามที่สำคัญของการศึกษาค้นคว้าวิจัย สำหรับผู้ที่ต้องการจะค้นหาแต่เพียงความจริง ตามฐานของความคิดที่ว่าความจริงหรือความรู้สิ่งที่มีอยู่แล้วในโลก ผู้ศึกษาหรือผู้วิจัยเป็นแค่เพียงผู้ที่จะไปค้นหาความจริงหรือความรู้เท่านั้น

อีกทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของบุคคลส่วนใหญ่ อันเป็นความรู้ในเชิงทฤษฎีทั่ว ๆ ไป หรือที่เรียกกันว่า “ ความรู้กระแสหลัก” (Main Stream Knowledge) ก็จะเป็นเรื่องราวของผู้ที่มีชื่อเสียงหรือผู้มีอำนาจ ซึ่งก็ได้กลายมาเป็นแบบของแนวทางในการนำเสนอเรื่องราวของอัตชีวประวัติบุคคล ดังนั้น ความรู้ของบุคคลที่เป็นสามัญชน เป็นคนธรรมดาหรือความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือไปจากต้นแบบนี้ จึงแทบที่จะไม่มีพื้นที่ให้วางเอาไว้บนหน้าของประวัติศาสตร์ที่ให้ความหมายว่าเป็น “ความรู้สำหรับสังคม” แต่เมื่อความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกันตามความคิดกระแสหลักได้ถูกตั้งคำถามว่า สามารถอธิบายถึง ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมรวมถึงปัญหาทางสังคมได้อย่างครอบคลุมและตรงประเด็นจริงหรือไม่ เหล่านักวิชาการปัจจุบันในฐานะของนักวิจัย จึงได้หันมาตระหนักถึงหนทางในการสร้างความรู้ในมิติต่าง ๆ จากบุคคลที่หลากหลาย ซึ่งเป็นความรู้ที่มาจากประสบการณ์ตรงของบุคคลที่เคยถูกหลงลืมในโลกของวิชาการ และเป็นความรู้ที่มาจากเรื่องราว ในชีวิตของผู้ที่เผชิญต่อปัญหาทางสังคมโดยตรง

แนวทางของการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบ (Autobiography) ของการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในยุคปัจจุบัน จึงเป็นระเบียบวิธีวิทยา (Methodology) ประเภทหนึ่งซึ่งใช้วิธีดำเนินการศึกษาประวัติของบุคคลจากคำบอกเล่า (Oral history) ของตัวบุคคลที่ถูกศึกษามีวิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างจากการศึกษาอัตชีวประวัติแบบดั้งเดิมที่เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของนักมานุษยวิทยาหรือนักประวัติศาสตร์ บุคคลที่ยึดแนวคำถามของผู้เขียนหรือผู้วิจัยเป็นหลัก แต่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เล่าได้เล่าในสิ่งที่ตนเองต้องการจะเล่า เพราะว่าการสัมภาษณ์โดยการซักถามแนวคำถาม (Guideline) ในรูปแบบอัตชีวประวัติแบบเดิมนั้น อาจจะทำให้ได้คำตอบจากผู้เล่า ไม่ตรงตามเรื่องราวที่ผู้เล่าอยากจะเล่าแต่อาจจะได้เรื่องเล่าตามที่คุณเขียนหรือผู้วิจัยต้องการเท่านั้น (Autobiography) จึงเป็นวิธีวิทยาของการศึกษาในประสบการณ์เชิงประวัติศาสตร์แห่งชีวิต (Life history) ของบุคคลที่เป็นผู้เล่าโดยใช้วิธีการถ่ายทอดเรื่องเล่าจากประสบการณ์ตรง ผู้เล่าจะเป็นคนเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตและประสบการณ์ของตนเองในสิ่งที่อยากเล่า และไม่ยึดติดกับข้อคำถามของผู้เขียนหรือผู้วิจัยเป็นสำคัญจึงเป็นการเปิดเวทีให้ผู้เล่าสามารถเล่าเรื่องที่อยู่ในส่วนลึก จากความคิดและความเชื่อที่มีต่อประสบการณ์ของตนเอง

แนวทางของประวัติจากคำบอกเล่า

เอกสารทางทฤษฎีร่วมสมัยในปัจจุบันได้ท้าทายแนวโน้มเชิงประวัติศาสตร์ยุคเก่าในด้านของการผลิตข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรื่องราวเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ถูกศึกษา ซึ่งข้อมูลที่คุณวิจัยได้รับการศึกษานั้นก็คือตัวบท (Text) โดยการมองว่าตัวบทที่นำมาเสนอนั้นไม่ใช่เป็นผลผลิตของความ เป็นจริง และการวิเคราะห์ตัวบทมีรูปแบบเพื่อให้ผลออกมาเป็นไปตามสิ่งที่ผู้เขียนหรือผู้วิจัยต้องการรวบรวมเรื่องราวถูกจัดวางโดยระเบียบวิธีวิทยา รูปแบบของประวัติศาสตร์ประเพณีนิยม โดยมีหลักในการสร้างคำถามที่แสดงถึงความชอบธรรม เพื่อที่จะเผยให้เห็นข้อมูลใหม่เกี่ยวกับชีวิตของผู้ถูกศึกษาโดยเปิดเผยให้เห็นถึงเรื่องราวของพวกเขาและนำมาปรับปรุงให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เรื่องเล่าที่มีมาแต่เดิมตามประเพณีนิยม จึงได้ถูกผลิตออกสู่สาธารณะในรูปแบบของตัวบทจากผู้เขียนหรือผู้วิจัยที่เชี่ยวชาญ โดยการเก็บใจความสำคัญของนักวิชาการซึ่งกระบวนการของการรับฟังเรื่องเล่าในรูปแบบของประวัติศาสตร์แห่งชีวิต โดยการเปิดเวทีของการสัมภาษณ์ให้เป็นของผู้เล่า จะช่วยให้ผู้เขียนหรือผู้วิจัยเกิดทักษะของการรับฟังที่เข้มข้นและสามารถปรับปรุงวิธีการรับฟังโดยที่ผู้เล่าก็จะรู้สึกว่าตนเองมีอิสระที่จะเป็นให้เห็นถึง ความซับซ้อนของประสบการณ์ที่ขัดแย้งในชีวิตของผู้เล่าและเรื่องเล่าจากประสบการณ์ที่ผู้เล่าอยากจะเล่านี้จะทำให้ผู้เขียนหรือผู้วิจัยเข้าใจว่า ทำไมตัวเขาถึงทำอย่างนี้หรือตัวเขาถูกสร้างมาเป็นอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาอัตชีวประวัติ (Autobiography)

ระเบียบวิธีวิทยาในรูปแบบอัตชีวประวัติ (Autobiography) ที่ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์จากประวัติศาสตร์แห่งชีวิตนี้ นิยมใช้ในการศึกษาวิจัยในแนวเฟมินิสต์ (Feminist) ในมิติที่เป็นเรื่องราวของบทบาทระหว่างเพศ ซึ่งต่างจากการศึกษาอัตชีวประวัติเรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติบุคคลที่มักจะถูกขัดเกลามาโดยเครื่องมือทางวัฒนธรรม โดยการควบคุมในเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ และความปรารถนาทางเพศ ที่มีความอดติสสอดแทรกอยู่เสมอ ทำให้ไม่สามารถหาข้อมูลที่เป็นอิสระได้ การนำเสนอเรื่องราวในปัจจุบันที่เผยให้เห็น ถึงการผสมผสาน เรื่องราวจากตัวบทของสิ่งที่ผู้เล่าต้องการจะเล่าให้เป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อที่จะบอกเล่าให้เรารับรู้เรื่องราวในวันนี้นวมถึงการให้ความสนใจซึ่งความขัดแย้งในความบริสุทธิ์ของการได้มาซึ่งตัวบทเช่นนี้ ทำให้ผู้เขียนหรือผู้วิจัยได้เรียนรู้ว่า จะมองอดีตอย่างไร และทำไมอดีตจึงประกอบกันขึ้นเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

ประวัติจากคำบอกเล่าในแนวเฟมินิสต์ เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ ในการก่อให้เกิดความสามารถที่จะมอง และเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้เล่าในคำบอกเล่าได้อย่างชัดเจน และเป็นไปโดยธรรมชาติของการแลกเปลี่ยนความคิด ช่วงแห่งการสัมภาษณ์อย่างมีอิสรภาพ(Freedom) และยืดหยุ่น(Flexible)สำหรับผู้เขียนหรือผู้วิจัยและผู้เล่าเรื่องเพราะเปิดโอกาสให้ผู้เล่าได้บอกเรื่องราวที่ตัวผู้เล่าเป็นเจ้าของ ส่วนผู้เขียนจะได้เก็บบันทึก

ในการสัมภาษณ์เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างกันและกันไว้ การศึกษาแนวนี้มีค่าอย่างยิ่งในการเผยให้เห็นมุมมองของผู้เล่า ซึ่งมีทั้งลักษณะเฉพาะตัว ดังเช่นการนั่งเฝ้ายามของผู้เล่า ผู้เขียนจึงต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวของผู้เล่า ที่พยายามจะปรับตัวให้เข้ากับ กฎเกณฑ์แบบบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งผู้เล่าพยายามทำให้สอดคล้องโดยใช้ภาษาและการให้ความหมายที่เชื่อมต่อกันกับประสบการณ์ของตนเอง ดังนั้นการเรียนรู้ที่จะเป็นผู้ฟังเพื่อที่จะหาความหมายของผู้เขียนหรือผู้วิจัยจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นแรก เป็นสิ่งที่ยากที่สุดนั่นก็คือ ขั้นตอนในการรับฟังเพราะเป็นการเรียนรู้ที่จะฟังบนหนทางใหม่ ๆ เพื่อควบคุมการชะงักงันในเชิงทฤษฎีที่บอกว่าคำพูดนั้นแสดงถึงอะไร จะตีความว่าอะไร และควรจะพูดอย่างไร เพราะเป็นการกดดันผู้เล่า ซึ่งแต่เดิมนั้นกรอบของการสัมภาษณ์เป็นการยอมรับในแนวคิดของการสัมภาษณ์ที่อยู่บนพื้นฐานทางจิตวิทยา และทฤษฎีจิตวิทยานั้นมีความคิดที่แบ่งแยกโลกออกเป็นปกติและความผิดปกติ ทั้งยังถูกกระทำให้กลายเป็นสูตรสำเร็จของความรู้ที่เป็นสากล สามารถใช้อธิบาย ถึงผู้เล่าที่มีความแตกต่าง จากสิ่งที่สังคมบอกว่าเป็นปกติให้เป็นดังเช่นการเบนไปสู่สิ่งที่เป็นอื่น (The others) ผู้เขียนจึงต้องมีวิจารณญาณว่าจะทำอย่างไรที่จะสามารถปฏิเสธกรอบความคิดแบบเก่าให้ได้

ขั้นที่สอง ผู้เขียนต้องระมัดระวังในการที่จะฟังว่าผู้เล่าจะพูดอะไร / อย่างไร เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เขียนรู้เรียบร้อยแล้ว ดังนั้นจึงต้องระวังในการรวบรวมความหมายของผู้เล่าเพื่อที่จะนำเสนอในสิ่งที่ขาดหายไปของเรื่องราวในประสบการณ์

การปิดประเด็นของการศึกษาในแนวประวัติศาสตร์แห่งชีวิต จึงเป็นการศึกษาโดยเคลื่อนจุดเน้น (Focus) จากการรวบรวมข้อมูลไปสู่ผลของกระบวนการปฏิสัมพันธ์อะไรที่ผู้เล่าถือว่ามีความสำคัญ โดยมีความสนใจในการสัมภาษณ์ คือการเข้าไปมีส่วนร่วมแบ่งปันอารมณ์และความรู้สึกในเรื่องราวที่ผู้เล่าพยายามจะถ่ายทอดเพื่อที่ผู้เขียนหรือผู้วิจัยจะได้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ในเหตุการณ์ที่เป็นประสบการณ์ตรงจากประวัติศาสตร์ชีวิต ที่ผู้เล่าต้องการจะบรรยายให้รู้ซึ่งจะนำมาสู่หนทางในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ตรงประเด็นมากกว่าที่จะเป็นเพียงผู้รับฟังแต่เพียงฝ่ายเดียว

การตรวจสอบในพฤติกรรมที่ไม่ใช้ภาษาพูดนั้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเจ้าของในการสร้างสรรค์คำพูดของผู้เล่าได้อย่างลึกซึ้ง มาตรฐานของกรอบในการรับฟังอยู่ที่คำถามของผู้เขียนเอง ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการติดต่อครั้งแรกจึงมิใช่เพียงการรับฟัง เพื่อให้ได้ข้อมูลแต่เป็นการพบปะเพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ร่วมกันในการสร้างสรรค์เรื่องเล่า อย่างใกล้ชิดซึ่งกันและกันและในกระบวนการของการถ่ายทอดเรื่องเล่าเหล่านั้น คำถามจะสามารถหาลงมือออกมาได้ทั้งสองทางโดยที่ผู้เล่าจะมีโอกาสในการซักถามผู้สัมภาษณ์ ด้านที่เกี่ยวกับงานวิจัย และในด้านที่เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เขียนต้องการที่จะรับฟังตัวจากผู้เล่าเอง สนามที่ใช้ในการทำงานนั้นเป็นพื้นที่ที่ช่วยในการวิเคราะห์ถึงระบบของการแบ่งลำดับชั้น ซึ่งจะนำไปสู่การถ่ายทอดเรื่องเล่าที่มีลักษณะจำเพาะซึ่งต้องใช้ความพยายามในการรับฟัง จนกระทั่งเรียนรู้ถึงสังคมและประวัติศาสตร์ที่เป็นบริบทของชีวิตผู้เล่าผู้สัมภาษณ์ต้องใช้ความสุภาพ และปรับการรับรู้ให้เข้ากับความไวต่อความรู้สึกของแต่ละบุคคล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องทำการวิเคราะห์เรื่องเล่าควบคู่ไปกับการรับฟัง โดยการถ่ายทอดจากคำบอกเล่าจากตัวบุคคล ในเรื่องราวที่สอดคล้องกับปัญหาในการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้รับจากคำบอกเล่ามาเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอาไว้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ

คำว่า แรงจูงใจ (Motivation) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า movere ซึ่งมีความหมายว่าการเคลื่อนไหว (move) ซึ่งความหมายที่ว่านี้เห็นได้ชัดจากคำจำกัดความที่เขียนโดย Bernard Berelson และ Garry A. Steiner ว่า “แรงกระตุ้น (Motive) เป็นสภาวะภายในอันหนึ่งที่เป็นพลัง สิ่งกระตุ้น สิ่งนำการกระทำของมนุษย์ไปในทิศทางหรือช่องทางที่จะทำให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ” (เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ. 2529 : 20)

วิจิตร อวระกุล (2525 : 143) ได้ให้ความหมายว่า การจูงใจ หมายถึง การใช้ศิลปะทำให้บุคคลหรือกลุ่มชน เปลี่ยนทัศนคติและแนวทางปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่ผู้จูงใจต้องการด้วยความสมัครใจ การจูงใจจะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากความร่วมมือทั้งสองฝ่าย เป็นขบวนการแห่งความร่วมมือซึ่งจะต้องอาศัยความเข้าใจซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายจูงใจและผู้รับการจูงใจ หมายถึง ความพอใจของทั้งสองฝ่าย การจูงใจย่อมจะต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ คือ ศาสตร์ทางด้านจิตวิทยาสังคม ศิลปะใน

การสอน การทำความเข้าใจ ตลอดถึงการเกลี้ยกล่อม และโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ถูกจูงใจเป็นคล้อยตาม เปลี่ยนทัศนคติและตัดสินใจปฏิบัติในสิ่งที่ผู้จูงใจได้ตั้งเป้าหมายไว้

หลุย จำปาเทศ (2533 : 7) ได้ให้ความหมายว่า การจูงใจ หมายถึง การกระตุ้นหรือรื้อให้อินทรีย์เพิ่มพูนความสามารถ ความพยายามหรือพลังที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในให้เกิดการกระทำหรือทุ่มเทเพื่อให้บรรลุความปรารถนา

มัลลิกา ต้นสอน (2544 : 194) ได้ให้ความหมายว่า การจูงใจ หมายถึง ความยินดีและเต็มใจที่บุคคลจะทุ่มเทความพยายาม เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย บุคคลที่มีแรงจูงใจจะแสดงออกมาในการแสดงพฤติกรรมด้วยความกระตือรือร้น มีทิศทางที่เด่นชัด และไม่ย่อท้อเมื่อเผชิญอุปสรรคหรือปัญหา ซึ่งเราสามารถกล่าวได้ว่า บุคคลที่มีการจูงใจจะมีลักษณะดังนี้ มีเป้าหมายในการแสดงออก มีพลังในการแสดงออก มีความพยายามในการแสดงออก

ศิริวรรณ เจริญรัตน์ และสมชาย หิรัญกิตติ (2530 : 150) ได้ให้ความหมายว่า การจูงใจ หมายถึง วิธีการชักนำพฤติกรรมของบุคคลให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ ความต้องการของมนุษย์ สิ่งจูงใจจะเกิดขึ้นได้จากภายในและภายนอกบุคคล

ฮัลโลเรน (เรียม ศรีทอง. 2542 ; อ้างอิงจาก ฮัลโลเรน. ม.ป.ป.) กล่าวว่า การจูงใจเป็นการอธิบายถึงแรงขับภายในของแต่ละบุคคล เพื่อให้บรรลุความสำเร็จของงาน

แบรอนและพอลลัส (เรียม ศรีทอง. 2542 : 352 ; อ้างอิงจาก แบรอน และพอลลัส. ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของการจูงใจว่าเป็นกระบวนการการทำให้เกิดพลัง และการนำพฤติกรรมไปสู่เป้าหมาย

กลัค (Glueck. 1982 : 138) ได้ให้ความหมายว่า การจูงใจ หมายถึง สภาวะภายในของบุคคลซึ่งจะเป็นตัวกำหนดทิศทางและระดับของพฤติกรรม ทำให้การทำงานของแต่ละบุคคลมีพลังมากขึ้น และดำเนินเรื่อยไปอย่างต่อเนื่อง จนบรรลุความต้องการของตนเอง

โดยสรุปแรงจูงใจ หมายถึง สิ่งจูงใจ หรือสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมในการทำงานของแต่ละบุคคล ทำให้ผู้นั้นปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เต็มใจ พร้อมใจและพึงพอใจที่จะทำงานนั้นให้บรรลุเป้าหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แรงจูงใจเกิดจาก

1. ความต้องการ (Need)

คือ ความไม่พอเพียง หากมองในภาวะสมดุลของมนุษย์เรา ความต้องการเกิดขึ้นเมื่อเกิดการไม่สมดุลทางด้านร่างกายหรือจิตใจ เช่น ความต้องการอาหาร เกิดขึ้นเมื่อเซลล์ในร่างกายขาดอาหาร

2. แรงขับ (Drive)

แรงขับจะถูกสร้างขึ้นเพื่อบรรเทาความต้องการให้ลดน้อยลง เป็นการไม่พอเพียงกับทิศทางหรือ "แรงขับ" อาจหมายความว่า เป็นพฤติกรรมที่จูงใจ ตัวอย่างของความต้องการของน้ำและอาหาร จะถูก

เปลือยออกมาในรูปของแรงขับของความกระหาย และความหิว ความต้องการมีเพื่อนพ้อง ซึ่งจะเปลือยออกมาในรูปของแรงขับที่ต้องการจะมีคนคบหาสมาคมเป็นพวกพ้องด้วย

3. เป้าหมาย (Goals)

เป้าหมายที่ใช้ในวงจรของการจูงใจ คือ สิ่งหนึ่งที่จะเป็นอะไรก็ได้ที่บรรเทาความต้องการ และลดแรงขับให้น้อยลงได้ ดังนั้น การได้รับเป้าหมายอันหนึ่งจะหมายความว่าทำให้สภาพทางด้านร่างกาย หรือจิตใจฟื้นสู่สภาพที่มีความสมดุล และจะลดหรือขจัดแรงขับให้หมดไป การกินอาหาร ดื่มน้ำ การมีเพื่อนจะทำหน้าที่เสมือนการฟื้นฟูสภาวะสมดุลและลดแรงขับเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ลง

โดยทั่วไป การจูงใจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อเกิดภาวะขาดดุลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจ ก่อให้เกิดภาวะกดดัน เครียด และมีความต้องการจะลดสภาพการณั้้น โดยมีแรงขับเคลื่อนทั้งทางด้านความคิด อารมณ์ และร่างกายให้กระทำเพื่อสนองความต้องการ เกิดเป็นพฤติกรรมไปสู่เป้าหมาย หลังจากนั้นก็คลายความกดดันลง อยู่ในสภาวะสมดุลชั่วคราว แล้วก็จะเกิดภาวะขาดดุลอีก ต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ ในเรื่องต่าง ๆ ไม่มีวันสิ้นความต้องการ ตราบจนชีวิตมนุษย์จะหาไม่ (เรียบเรียง ศรีทอง. 2542 : 353)

ประเภทของแรงจูงใจ

แรงจูงใจ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation)

หมายถึง สภาวะของบุคคลที่มีความต้องการและอยากแสดงพฤติกรรมด้วยความชอบของตนเอง ไม่มีใครบังคับ ไม่มีของมาล่อใจ ได้แก่ เจตคติ ความสนใจ ความต้องการ ซึ่งเป็นรางวัลที่บุคคลได้รับโดยความรู้สึกของเขาเองในขณะที่เขากำลังงาน ดังนั้นจึงเกิดการประสานสัมพันธ์โดยตรงระหว่างงานและรางวัลที่ได้

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation)

หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ได้รับการกระตุ้นจากภายนอก ทำให้เห็นจุดหมายและนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคล แรงจูงใจประเภทนี้มักจะเกิดจากสภาพแวดล้อมของงาน ได้แก่ เงินเดือน สวัสดิการ หรือนโยบายของหน่วยงาน

ชนิดของพฤติกรรมของการจูงใจ

สมมติฐานทั้งสามประการนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันเป็นรูปวงกลม นั่นคือ ต้องมีสาเหตุมาก่อน ซึ่งจะกลายเป็นต้นเหตุทำให้เกิดพฤติกรรม (Idea of Causality) พฤติกรรมของมนุษย์อาจเปรียบเสมือนสิ่งของ สิ่งของนั้นเมื่อถูกแรงกระทบบางอย่างก็จะมีผลทำให้เกิดการเคลื่อนไหวได้ แต่พฤติกรรมของบุคคลนั้นมิใช่เพียงแต่มีสาเหตุเท่านั้น การที่บุคคลมีแรงจูงใจ (Idea of Motivation)

จะทำให้บุคคลพยายามสร้างพฤติกรรมมุ่งไปสู่บางสิ่งบางอย่างซึ่งจะกลายเป็นเป้าหมายที่แน่นอนที่บุคคลนั้นต้องการ (Idea of Directness) และเมื่อบรรลุเป้าหมายก็จะทำให้สาเหตุแห่งพฤติกรรมหมดไป ซึ่งยังผลทำให้ไม่มีการจูงใจและที่สุดก็ไม่เกิดพฤติกรรมอีก

พฤติกรรมที่เกิดขึ้นอันเนื่องจากการต้องการจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจหรือสิ่งล่อใจ ซึ่งอาจแบ่งประเภทของสิ่งจูงใจได้ 2 ประเภท ดังนี้ (ภุชญา ศักดิ์ศรี. 2534 : 356-363)

1. สิ่งจูงใจที่เป็นเงิน (Financial incentive) มีอิทธิพลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของพนักงานได้แก่

1.1 อัตราค่าจ้างและเงินเดือน ต้องถือหลักความเป็นธรรมและความยุติธรรม เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ เพราะคนเราย่อมไม่สามารถจะทำงานได้เต็มที่หากมีความกังวลใจเกี่ยวกับปัญหาการเงิน

1.2 การจ่ายโบนัส โดยทั่วไปมักจ่ายในรูปของเงินเป็นงวด ๆ โดยที่งวดหนึ่งอาจแบ่งเป็นระยะเวลา 3 เดือน 6 เดือน หรือ 12 เดือน เป็นต้น ซึ่งถือว่าการเพิ่มค่าจ้าง และเงินเดือนของพนักงานโดยทางอ้อม ทั้งนี้เพื่อจะให้พนักงานมีฐานะทางการเงินสมควรแก่ฐานะานารูป เป็นการจูงใจให้ทำงานโดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับค่าครองชีพของตน ซึ่งจะทำให้งานได้ผลและมีประสิทธิภาพขึ้น

1.3 การแบ่งปันผลกำไร หมายถึง วิธีการที่หน่วยงาน นายจ้างจะจ่ายหรือให้ผลประโยชน์ตอบแทนแก่พนักงานมากกว่าปกติ โดยขึ้นอยู่กับกำไรที่ธุรกิจนั้นได้รับมา (ไม่ใช่เป็นการให้ค่าจ้างเพิ่ม แต่เป็นการให้ในกรณีพิเศษ) เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้พนักงานปฏิบัติงานมากขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิมและเป็นการตอบแทนที่ได้ร่วมปฏิบัติงานด้วยกันมา

1.4 การให้บำเหน็จ อาจจะพิจารณาจากการทำงานมานาน และไม่มีความผิดให้ปรากฏจนเป็นที่น่าพอใจ และเมื่อออกจากงานแล้วก็จะมอบบำเหน็จรางวัลให้บุคคลผู้นั้น เพื่อสนองในความดีที่เขาได้กระทำลงไป ซึ่งเป็นวิธีที่กระตุ้นให้ผู้ทำงานหรือบรรดาพนักงานมีกำลังใจในการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างดี มีประสิทธิภาพ และมีความพยายามในการปฏิบัติงาน โดยวิธีนี้ได้แก่ การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนอัตราเงินเดือน เป็นต้น

1.5 การบำนาญ จะให้เป็นเงินรายเดือนอาจจะน้อยกว่าหรือเท่ากับเงินเดือนที่ได้รับในระยะเวลาที่ปฏิบัติงานตามปกติก็ได้ ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจที่ทำให้เกิดความมั่นคงต่อพนักงาน โดยพนักงานจะต้องเป็นห่วงว่าใครจะเลี้ยงดูตนเมื่ออายุมาก เป็นเหตุผลประการหนึ่งที่จูงใจให้คนนิยมเข้ารับราชการ

1.6 การให้ประโยชน์เกื้อกูล เป็นการจูงใจที่มีต่อขวัญ สุขภาพอนามัยของพนักงาน ช่วยให้ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของพนักงานภายในองค์การดีขึ้น ได้แก่ กองทุนสงเคราะห์ การประกันภัย การทำงาน บริการทางด้านสุขภาพ บริการทางด้านสันตินาการ เป็นต้น

1.7 การจัดกองทุนสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือพนักงานในกรณีเกิดความเดือดร้อนทางด้านการเงิน โดยที่พนักงานจะชี้แจงเหตุผลต่าง ๆ แล้วทางกองทุนสงเคราะห์ขององค์การจะพิจารณาให้

гүймเป็นราย ๆ ไป ถือเป็นสิ่งจูงใจให้พนักงานทำงานให้กับองค์กรดีขึ้น เพราะพนักงานคิดว่าทางองค์กรไม่ทอดทิ้งพวกตน ยังพร้อมที่จะให้ความเกื้อกูลแก่ตนอยู่เสมอ เมื่อเกิดความเดือดร้อนทางการเงิน

2. สิ่งจูงใจที่ไม่เป็นเงิน (Non financial incentive) ได้แก่

2.1 การยกย่องและการยอมรับนับถือ เป็นสิ่งจูงใจสำหรับพนักงานที่ปฏิบัติได้ผลดีเด่น ควรได้รับการยกย่องชมเชย เพื่อให้พนักงานมีกำลังใจ รักงาน ทำคุณงามความดีตลอดไป

2.2 การมีความรู้สึกรู้ว่าได้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญในการปฏิบัติงานก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกพ้องเดียวกันกับผู้ร่วมงาน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานมากถ้าหากพนักงานเกิดความรู้สึกว่าสิ่งนี้ถูกทำลาย ความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติไม่มี ทำให้งานหรือผลผลิตต่ำลงได้

2.3 การเข้ามามีส่วนร่วม เป็นสิ่งจูงใจที่ดีที่สุด ช่วยกระตุ้นให้คนงานตั้งใจและเต็มใจทำงาน เช่น จัดให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม ให้แสดงความคิดเห็นในนโยบายขององค์กร เป็นต้น ซึ่งเป็นการช่วยลดความรู้สึกต่อต้านในการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากตัวเองมีส่วนได้ส่วนเสียต่อองค์กรอยู่ด้วยนั่นเอง

2.4 โอกาสก้าวหน้า ความเจริญก้าวหน้าย่อมเป็นสิ่งที่ปรารถนาของทุกคนในการปฏิบัติงานในทุกระดับชั้นในทุกองค์กร ผู้บริหารจึงควรให้โอกาสก้าวหน้าแก่พนักงานตามสมควรของแต่ละบุคคลตลอดจนถึงให้โอกาสได้รับความรู้ ความสามารถในการทำงานจากการฝึกอบรม เป็นต้น

2.5 ความยุติธรรม หัวหน้างานจะใช้เป็นสิ่งจูงใจให้พนักงานปฏิบัติงานอย่างเอาจริงเอาจัง เพราะทำให้มีความรู้สึกว่ามีค่าเท่าเทียมกันทุกคน ไม่มีการเลือกที่รักมักที่ชัง

ประโยชน์ของแรงจูงใจ (กฤษฎา ศักดิ์ศรี. 2534 : 364-365)

1. เสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่แต่ละบุคคลในองค์กรและแก่หมู่คณะ เป็นการสร้างพลังรวมร่วมกันของกลุ่ม

2. ส่งเสริมและเสริมสร้างสามัคคีธรรมในหมู่คณะ เป็นการสร้างพลังด้วยความสามัคคี

3. สร้างกำลังใจขวัญและท่าทีที่ดีในการปฏิบัติงานแก่คนงาน และพนักงานเจ้าหน้าที่ในองค์กร

4. ช่วยเสริมสร้างให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์กร และเข้าใจเป้าหมายขององค์กรอย่างแท้จริง

5. ช่วยทำให้การควบคุมงานดำเนินไปด้วยความราบรื่นอยู่ในกรอบแห่งระเบียบวินัย และมีศีลธรรมอันดีงาม ลดอุบัติเหตุและอันตรายในการปฏิบัติงาน

6. เกื้อหนุนและจูงใจให้สมาชิกขององค์การ เกิดความคิดสร้างสรรค์ในกิจการต่าง ๆ ในองค์การเป็นการสร้างความก้าวหน้าให้แก่พนักงานและองค์การ
7. ทำให้เกิดศรัทธาและความเชื่อมั่นในองค์การที่ตนปฏิบัติงานอยู่ ทำให้เกิดความสุขกาย สุขใจ ในการทำงาน เพราะร่างกายที่แข็งแรงจะมีอยู่คู่กับหัวใจที่เป็นสุขเท่านั้น
8. การจูงใจก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
9. คนงานจะมีความภาคภูมิใจในหน้าที่การงานที่ทำอยู่ และเกิดมีความพึงพอใจในงานที่ทำนั้นด้วยเมื่อมีความพอใจแล้ว งานที่ทำก็จะได้ผลงานมาก โดยไม่ต้องมีการตรวจตราควบคุมประจำ และผลผลิตจะสูงขึ้นตลอดเวลา
10. เกิดการร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยกัน จึงทำให้เกิดพลังร่วมของกลุ่มขึ้นในองค์การ ซึ่งเป็นสิ่งปรารถนามากที่สุดขององค์การ คนงานจะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะเกิดการร่วมมือประสานงาน กับหน่วยงานอื่น ๆ ทำให้การทำงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
11. มีความสนใจในการสร้างสรรค์ คนงานมุ่งทำงานของตนอย่างเต็มที่ มีความคิดริเริ่มและสนใจปัญหาต่าง ๆ ของงานทั้งเป็นรายบุคคลและกลุ่ม มีการเสนอแนะวิธีการปรับปรุงงานหรือวิธีการทำงานด้วย
12. จะเกิดความสนใจ พยายาม และมีความพึงพอใจผู้บังคับบัญชาของตน มีสัมพันธภาพที่ดี ผลที่ตามมาก็คือ คนงานที่คิดจะลาออกจากงานจึงไม่ค่อยมีการขัดคำสั่ง ได้แย้ง การหลีกเลี่ยงงานจะไม่ใคร่เกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะก่อให้เกิดศรัทธาต่อผู้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง
13. การร้องทุกข์มีน้อย จะไม่มีการนิทนาบผู้บังคับบัญชา ถ้าคนงานเกิดปัญหาข้อใจขึ้นมา ก็จะไปปรึกษาผู้บังคับบัญชาของตนโดยตรงได้ทันที
14. การควบคุมงาน หรือการใช้ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์การดำเนินไปด้วยความราบรื่นการปฏิบัติฝ่าฝืนระเบียบจะมีน้อยลง
15. ช่วยให้เกิดการประหยัดค่าจ้างแรงงานลงอีกจำนวนมาก เนื่องจากมีประสิทธิภาพของคนงานเดิมมากแล้ว
16. ช่วยเสริมสร้างขวัญและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ทำให้ผลผลิตสูงขึ้น

ความสำคัญของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

การทำงาน คือ การกระทำที่มีต่อ "กิจ" หรือภาระหน้าที่ ฉะนั้นเมื่อกล่าวถึงการทำงานแล้วพบว่าแรงจูงใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นสิ่งที่กระตุ้นและผลักดันให้บุคคลเกิดความมุ่งมั่น และตั้งใจในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ตามจุดหมายที่ตั้งไว้

ดังนั้นแรงจูงใจมีความสำคัญต่อการทำงานมาก เพราะการทำงานใดให้ให้มีประสิทธิภาพนั้น ถ้าปราศจากแรงจูงใจย่อมเป็นการยากที่การทำงานจะบรรลุผลได้ ดังจะสังเกตได้ว่าเพราะอะไรคน

บางคน ขยันทำงานมากกว่าคนบางคน ในขณะที่บางคนทุ่มเทในการทำงานและคนบางคนเฉื่อยชาในการทำงาน แรงจูงใจนั่นเองที่เป็นตัวผลักดันให้แสดงพฤติกรรม นอกจากนี้แล้ว แรงจูงใจ ยังเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างขวัญ และกำลังใจในการทำงาน สอดคล้องกับ (อรุณ รักธรรม. 2522 : 268) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างขวัญ และกำลังใจในการทำงาน พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจ โดยปกติบุคคลมีความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้หลายอย่างโดยมีพฤติกรรมแตกต่างกัน แต่พฤติกรรมเหล่านี้จะแสดงออกเพียงบางโอกาสเท่านั้น สิ่งที่จะผลักดันความสามารถของคนออกมาได้คือ แรงจูงใจนั่นเอง แรงจูงใจจึงเป็นความเต็มใจที่จะใช้พลังงานความสามารถเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การที่จะให้บุคคลใช้ความสามารถอย่างเต็มที่นั้น จึงจำเป็นต้องใช้แรงจูงใจช่วย ดังที่ กิติมา ปรีดีติลล (2529 : 174) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจูงใจ ไว้ดังนี้

1. บุคลากรมีความภาคภูมิใจในหน้าที่การงานที่ทำอยู่
2. เกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการทำงานให้แก่หน่วยงานอย่างเต็มที่
3. รู้จักหน้าที่ ช่วยเหลือกัน
4. มีความสนใจในการสร้างสรรค์ มุ่งมั่นทำงานอย่างเต็มที่
5. สนใจและพอใจที่จะทำงานนั้น

แนวโน้มปัจจุบันของแรงจูงใจในการทำงาน

มีผู้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องแรงจูงใจหลายคน พบว่าแรงจูงใจในการทำงานนั้น ขึ้นอยู่กับความต้องการ 3 ประการ เป็นส่วนใหญ่ คือ

1. ความต้องการความสำเร็จ (Need for achievement)
2. ความต้องการความผูกพัน (Need for affiliation)
3. ความต้องการอำนาจ (Need for power)

1. ความต้องการความสำเร็จ คือ ความต้องการความสำเร็จเกี่ยวกับตนเอง มองเห็นมาตรฐานของความเป็นเยี่ยม เป็นเลิศ ตั้งเป้าหมายในการทำงานไว้สูง แต่เป็นเป้าหมายที่แท้จริง มีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า ต้องการการตอบกลับของผลการกระทำในทันทีและอย่างชัดเจน และมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ทำเสมอ

2. ความต้องการความผูกพัน คือความต้องการความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นส่วนตัว และการสร้างมิตรภาพจากผู้อื่น ชอบคนอื่นและต้องการให้คนอื่นชอบตน ต้องการการยอมรับและต้องการการให้อภัย แสวงหาความสัมพันธ์อันอบอุ่นและมิตรภาพในหน่วยงาน ไม่สนใจแผนงานล่วงหน้าของหน่วยงาน แต่ชอบงานที่สามารถอยู่กับคนอื่นได้ และช่วยคนอื่นได้

3. ความต้องการอำนาจ คือความต้องการบังคับและมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น มักจะแสวงหางานที่มีตำแหน่ง หรือมีอำนาจและมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น

ในความต้องการทั้ง 3 ชนิดนี้ ความต้องการความสำเร็จ เป็นความต้องการที่มีความหมายและมีความสำคัญต่อการทำงานมากที่สุด นักจิตวิทยาที่ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในหน่วยงานในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นความสำคัญเฉพาะความต้องการความสำเร็จเพียงอย่างเดียว David C. McClelland กล่าวว่า ได้ศึกษาแรงกระตุ้นของคนโดยเฉพาะ มากกว่า 20 ปี เรื่องที่ศึกษา คือ ความต้องการความสำเร็จ (the need to achieve) ซึ่งเป็นความต้องการทำสิ่งหนึ่ง ๆ ให้ดีขึ้นกว่าที่เคยทำมาก่อนจากการศึกษาก็น่าประหลาดใจว่า ความต้องการความสำเร็จเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ความเจริญทางอาชีพ เพราะคนที่ชอบทำอะไรให้ดีขึ้นกว่าเดิมนั้น เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และสร้างความเจริญให้แก่หน่วยงานและตนเอง อันเป็นรากฐานที่มั่นคงของการพัฒนาเศรษฐกิจ บุคคลจำพวกนี้มักเป็นผู้นำ เป็นส่วนมากเพราะเหตุผลง่าย ๆ คือ ผู้ที่จะทำอะไรได้สำเร็จหรือดีขึ้นนั้น มักจะทำอะไรด้วยมือตนเอง จึงทำให้เป็นผู้เข้าใจถึงวิธีการในการกระทำที่ดีขึ้นได้อย่างแจ่มแจ้ง บุคคลพวกนี้จึงไม่ต้องพึ่งพาการยอมรับจากผู้อื่น ไม่ต้องให้คนอื่นคอยบอกว่า สิ่งที่เขาทำนั้นดีเพียงใด แต่เกิดจากสำนึกของเขาเองว่าควรมุ่งที่จะปรับปรุงการกระทำแค่นั้น

ผู้ที่มีความต้องการความสำเร็จ สามารถทำงานได้ดีกว่า เตรียมการได้เร็วกว่า ทั้งมีความสามารถเป็นผู้นำหรือประธานของหน่วยงานได้ แต่ผู้บริหารงานได้ดี ไม่ใช่ผู้มีความต้องการที่นำไปสู่ความสำเร็จสูง เพราะการกระตุ้นความต้องการความสำเร็จในตัวผู้อื่น ต้องอาศัยความรู้ และความชำนาญที่ต่างไปจากความต้องการความพอใจในความสำเร็จเพื่อตนเอง

คนที่มีความต้องการความสำเร็จสูง

1. จะต้องมีการตอบโต้ที่ขัดแย้งและทันทีทันใด คือ ต้องการให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ว่าตนเองทำได้ผลเพียงไร หรือหากทำไม่ได้ก็ต้องทราบในทันทีเช่นกัน เพื่อที่จะได้ปรับปรุงการกระทำให้บรรลุเป้าหมายทั้งที่เป็นของตนเองและของหน่วยงานไปพร้อมกัน

2. ภาวะที่มีการเสี่ยงพอควร คือ ภาวะที่เป็นการท้าทาย ซึ่งไม่ได้หมายถึง การขึ้นอยู่กับโชคชะตา ถ้างานที่ทำนั้นเป็นงานที่ง่ายเกินไป ก็จะไม่เป็นที่ท้าทาย และไม่เป็นที่สนใจนานนักเช่นกัน ฉะนั้น ภาวะของงานจะต้องมีทั้งการท้าทายและมีเป้าหมายจะสำเร็จได้พอ ๆ กัน จึงจะดี คือไม่ง่ายเกินไป หรือยากจนทำไม่สำเร็จ ซึ่งประการหลังนี้อาจทำให้คนเบื่อหรือท้อถอยได้

3. ความรับผิดชอบส่วนบุคคลที่มีต่อความสำเร็จหรือล้มเหลว คนที่มีความต้องการเกี่ยวกับความสำเร็จสูงต้องการทราบเหตุผลที่ไม่ใช่การแก้ตัว เขาเรียนรู้ที่เผชิญกับข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา และไม่จำเป็นต้องไปย่ำเรื่องที่เป็นความผิดกับบุคคลชนิดนี้

ฉะนั้น การที่จะเข้าใจคนที่มีความต้องการความสำเร็จสูง ว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับเขามากน้อยเพียงใด ต้องดูที่ผู้จัดการ ผู้ที่มาติดต่อเกี่ยวข้องกับอื่น ๆ และหัวหน้า

มีข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ แม้ว่าคนจะมีความต้องการความสำเร็จสูงเพียงใดก็ตาม หากไม่มีโอกาสได้ลงมือกระทำแล้ว ความสำเร็จนั้นย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ และการไม่มีโอกาสได้ริเริ่มหรือไม่ได้รับรางวัลเมื่อทำได้ ก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อความต้องการความสำเร็จเช่นกัน ซึ่งเมื่ออยู่ในสภาวะเช่นนี้ แม้จะฝึกฝนอบรมให้คนมีความต้องการความสำเร็จสูง ก็จะเป็นสิ่งที่ไร้ผลไปด้วย

ปัจจุบันในหน่วยงานหลายแห่งจึงเน้นที่จะศึกษา รวมทั้งให้ความสำคัญกับความต้องการความสำเร็จ (the need to achieve) เป็นส่วนใหญ่ เพราะถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้คนมีแรงจูงใจในการทำงานได้ดีขึ้น และเป็นความต้องการที่เกิดจากภายในตัวบุคคลเอง

ลักษณะของงานที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน

งานที่ทุกคนทำอยู่นั้น ไม่ใช่จะเป็นงานที่กระตุ้นให้เกิดความกระหายที่จะทำเสมอไป งานบางอย่างอาจเป็นงานที่น่าเบื่อเพราะจำเจ ซ้ำซาก จึงมีผู้พยายามศึกษาเพื่อให้ทราบว่า มีลักษณะใดบ้างที่เป็นองค์ประกอบของงานที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำได้ ผลจากการศึกษาได้สรุปว่า งานที่จะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำให้สำเร็จนั้นควรมีลักษณะดังนี้

1. งานที่มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น
2. งานที่มีโอกาสใช้การตัดสินใจและใช้สติปัญญา
3. งานที่มีโอกาสที่จะทำให้ได้ดี เป็นที่สนใจของคนอื่น
4. งานที่มีโอกาสจะใช้ความชำนาญที่มีอยู่
5. งานที่มีโอกาสปลอดจากการควบคุมเพื่อผู้ทำงานจะได้มีความเป็นอิสระและมีความสามารถให้ความคิดริเริ่มที่มีอยู่ได้
6. งานที่มีโอกาสในการเตรียมการและเป็นงานที่มีความก้าวหน้า

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Need Hierarchy theory)

อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham H. Maslow, 1960, pp. 122-144) นักจิตวิทยาชาวอังกฤษ ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของแรงจูงใจและมีความเชื่อว่ามนุษย์มีความต้องการ และพฤติกรรมของมนุษย์ จะเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้ เขาได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีความต้องการและความต้องการนี้จะมียุ่ตลอดเวลาไม่มีสิ้นสุด
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมนั้นอีกต่อไป
3. ความต้องการที่จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจะต้องเป็นความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง
4. ความต้องการของมนุษย์จะมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากระดับต่ำไปหาระดับสูงตามลำดับของความสำคัญ เมื่อความต้องการในลำดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในลำดับที่สูงขึ้นลำดับต่อไปก็จะตามมา

วูดซีย์ จ้างงค์ (2520) ได้แสดงความเห็นว่า ตามความหมายของมาสโลว์แล้วคนเราจะมีลำดับขั้นตอนของการเกิดความต้องการเป็นไปอย่างค่อนข้างจะมีระเบียบ ซึ่งในแง่หนึ่งก็เป็นจุดอ่อนของทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์เพราะอาจจะมีข้อยกเว้นในหลายกรณีคนเรานั้น อาจมีลำดับความต้องการไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่มาสโลว์เสนอก็เป็นได้

ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ประกอบด้วย

ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) ได้แก่ ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร น้ำ ยารักษาโรค อากาศ ที่อยู่อาศัย การนอนหลับพักผ่อนอุณหภูมิที่เหมาะสม และความต้องการทางเพศ เป็นต้น การแสวงหาการตอบสนองทางกายภาพนี้มนุษย์ทั่วไปจำเป็นต้องดิ้นรนเพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ในสังคม การแสวงหาเพื่อให้ได้รับการตอบสนองโดยวิธีใดวิธีหนึ่งในการทำงานของบุคคลทุกองค์การ ปัจจัยเรื่องค่าจ้างหรือเงินเดือนจะเป็นปัจจัยที่สามารถนำไปสู่การตอบสนองความต้องการในขั้นนี้ได้ และ เงินยังสามารถเปลี่ยนเป็นอะไรก็ได้ตามความประสงค์ที่มนุษย์ต้องการให้เป็น โจเซฟ บี คองส์เบอร์รี่ (Joseph B. Kingsbury, 1962 อ้างถึงในนิพนธ์ ครุฑเศรษฐ 2531, น. 49) กล่าวว่า อัตราเงินเดือนจะเป็นเครื่องจูงใจให้คนตัดสินใจยื่นเอกสารราชการเป็นอาชีพหรือไปหางานที่อื่นทำ อัตราเงินเดือนยังมีผลเกี่ยวเนื่องถึงการตัดสินใจที่จะรับราชการอยู่ต่อไปหรือไม่ด้วย และอัตราเงินเดือนยังกระทบต่อกำลังใจของข้าราชการและคุณภาพของการปฏิบัติราชการด้วย

นอกจากนี้ องค์การยังสามารถปรับปรุง ปัจจัยในการอำนวยความสะดวกเพื่อเสริมความต้องการในขั้นนี้ได้ เช่น การบริการน้ำสะอาดสำหรับดื่ม การติดเครื่องปรับอากาศ การจัดให้มีห้องอาหาร ห้องพยาบาลหรือมีบ้านพัก เป็นต้น

ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety and Security Needs) เมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินจะเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์ เช่น ความปลอดภัยจากภัยอันตรายต่าง ๆ อาทิ อุบัติเหตุ อาชญากรรมหรือโรคติดต่อต่าง ๆ เป็นต้น ความมั่นคงในการ

ทำงานทุกคนมีความต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พฤติกรรมที่จะแสดงออกมา เช่น ทำงานหนักเพื่อให้มีความมั่นคงทางด้านฐานะของตนเองและครอบครัวในระยะยาวหรือแสวงหางานที่มีหลักประกันการจ้างงานในลักษณะถาวรหรือมีโบนัส เบี้ยบำนาญเมื่อเกษียณอายุ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าบางองค์การให้ความสำคัญกับการตอบสนอง ความต้องการในขั้นนี้ โดยกำหนดระเบียบหรือวินัยในการทำงานไว้เพื่อให้บุคลากรมีความปลอดภัยในการทำงานเช่น การออกกฎให้ผู้ปฏิบัติงานที่ต้องเสี่ยงในการใช้เครื่องจักร สารเคมีหรือภาวะมลพิษต้องมีการใช้เครื่องป้องกันในขณะที่ปฏิบัติงาน เป็นต้น

ความต้องการทางสังคมและความรัก (Social and love needs) ภายหลังจากที่ได้รับการตอบสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้ว ความต้องการทางด้านสังคมและความรักซึ่งเป็นความต้องการในระดับที่สูงขึ้นจะเข้ามามีบทบาทเป็นความต้องการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การต่าง ๆ ต้องการการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานในฐานะสมาชิกของกลุ่มต้องการ ความรักความเอื้ออาทรน้ำใจไมตรีจากเพื่อนร่วมงานหรือสมาชิกกลุ่ม ความต้องการทางด้านสังคมนี้ มักจะเป็นไปในรูปของความต้องการในแง่ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อสังคมกลุ่มนั้น รวมทั้งต้องการที่จะมีสถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นความต้องการทางด้านจิตใจองค์การสามารถตอบสนองความต้องการ ในขั้นนี้ได้โดยสอดแทรกให้อยู่ในกระบวนการทำงาน เช่น การพัฒนาการทำงานแบบทีมหรือการทำงานแบบมีส่วนร่วมให้บุคลากรได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เป็นต้น นอกจากนี้อาจจัดให้อยู่ในรูปของ กิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ เช่น การเล่นกีฬา การจัดงานสังสรรค์ประจำปี หรือการไปศึกษาดูงานตามหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นต้น

ความต้องการการยอมรับและการยกย่อง (Esteem Needs) ความต้องการขั้นนี้เป็นความต้องการให้บุคคลอื่นยอมรับนับถือ ต้องการมีชื่อเสียงและเกียรติยศ ต้องการมีฐานะที่โดดเด่น ซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง การได้รับการยอมรับนับถือหรือได้รับการยกย่องจากสังคมจะทำให้ตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง บุคคลที่มีแรงจูงใจหรือความต้องการในขั้นนี้จะมีคามเพียรพยายามในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เช่น ได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาให้ทำงานสำคัญ การให้อิสระในการทำงานหรือการยกย่องชมเชยให้กำลังใจต่อสาธารณะ การขอคำปรึกษาในเรื่องสำคัญ ๆ หรือการให้ได้รับตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น เป็นต้น มาสโลว์กล่าวว่าจะมีคนเพียงบางส่วนที่ได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นนี้

ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self Actualization) เป็นความปรารถนาความสำเร็จในชีวิตที่จะใช้ศักยภาพสูงสุดที่ตนมีอยู่ทำในสิ่งที่ตนคิดว่ามีความสามารถที่จะเป็นหรือจะทำได้ เป็นการกำหนดเป้าหมายในชีวิต คนไม่ได้ต้องการเพียงเศรษฐกิจหรือสนองความต้องการทางร่างกาย อย่างเดียวเท่านั้นแต่คนต้องการที่จะทำอะไรให้สำเร็จตามความนึกคิด ภายหลังจาก

จากที่ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งสี่ขึ้นอย่างครบถ้วนแล้ว มาสโลว์อธิบายว่า "ความต้องการจะเป็นสิ่งทำให้เกิดความพึงพอใจ เรามักจะทำการต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับความพึงพอใจบ่อย ๆ นอกจากนั้น คนเราจะทำการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับตนเอง เช่น นักดนตรีก็จะต้องเล่นดนตรี ศิลปินต้องวาดภาพ นักกลอนต้องเขียนโคลง ฉันท์ ซึ่งถ้าได้ทำแล้วก็จะมีความสุข นั่นคือเมื่อคนเรามีความสามารถด้านใดก็ควรจะทำในสิ่งนั้น

ความต้องการทำในสิ่งเหล่านี้เราเรียกว่ามีความสำเร็จสมหวังในชีวิต" ความต้องการขั้นนี้เป็นความต้องการสูงสุดจะมีคนจำนวนน้อยที่สามารถได้รับการตอบสนอง และความพึงพอใจจากความต้องการขั้นนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรกรรม

ความหมายของการเกษตร

การเกษตร (agriculture) หมายถึง การใช้วิทยาศาสตร์และศิลปะในการปฏิบัติกับที่ดินเพื่อให้เกิดผลผลิต ซึ่งความหมายนี้จะคลุมไปถึงการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ เพื่อนำผลผลิตมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์

ขอบข่ายของการเกษตร

การเกษตรมีขอบข่ายกว้างขวาง ซึ่งครอบคลุมถึงสาขางานต่อไปนี้

1. สาขาพืช ได้แก่ การปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกพืช เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน
2. สาขาสัตว์ ได้แก่ การปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ต่างๆ เพื่อใช้เป็นอาหารใช้งาน รวมทั้งเลี้ยงไว้เพื่อความสวยงามและความเพลิดเพลิน
3. สาขาป่าไม้ ได้แก่ การจัดการทำป่าไม้เพื่อผลผลิตไม้ใช้ในงานก่อสร้าง และรวมถึงการสร้างสวนป่า การอนุรักษ์ป่า การขออนุญาตสัมปทานตัดไม้
4. สาขาประมง ได้แก่ การปฏิบัติที่เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ เช่น ปลา หอย ปู กุ้ง

ลักษณะการเกษตรของประเทศไทย

การเกษตรของประเทศไทยยังไม่เจริญเท่าที่ควรเพราะสภาพในการผลิตยังต่ำ มีคนทำงานในสาขาเกษตรมากเกินไป และใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่า ทั้งนี้ เพราะเรามีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ดินจืด เพราะใช้ติดต่อกันมาหลายชั่วคน และหาที่ดินที่ดีมีความอุดมสมบูรณ์มาทำการเกษตรได้ยาก เกษตรกรมีความรู้่น้อย เพราะเกษตรกรส่วนมากมีความรู้แค่ระดับประถมศึกษา การคมนาคมไม่สะดวก เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในชนบทที่ห่างไกล ไม่มีโอกาสที่รับข่าวสาร ประสพการณ์ และความรู้ใหม่ๆ ทางด้านเกษตร มีคนทำงานทางด้านเกษตรมากเกินไป 80 % ของ

ประชาชนชาวไทย จึงเป็นการใช้แรงงานที่ได้ผลไม่คุ้มค่า ทำให้ไม่สามารถพัฒนาอาชีพอื่น ๆ ได้ ขาดอุตสาหกรรมการเกษตรที่จะรับรองและแปรรูปผลิตผลทางเกษตรเป็นผลิตภัณฑ์อื่น

- เกษตรกรมีฟาร์มขนาดเล็ก และอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย การเกษตรเป็นแบบเลี้ยงตัวเอง และทำแต่พอกิน
- เกษตรกรทำฟาร์มหน้าเดียวหรือฤดูเดียว โดยทั่วๆ ไปเกษตรกรจะปลูกพืชมากกว่าการเลี้ยงสัตว์ พันธุ์พืชและสัตว์ยังไม่ดี จึงทำให้ผลผลิตต่ำ
- เกษตรกรส่วนมากยังยากจน มีทุนน้อยและรายได้ต่ำ จึงไม่สามารถและขยายและปรับปรุงการผลิตของตนเองได้
- การผลิตใช้วิธีโบราณ และพึ่งน้ำฝนจากธรรมชาติขาดปัจจัยและวิทยาการแผนใหม่ ต้องพึ่งอุปกรณ์ ปุ๋ย เคมีภัณฑ์จากต่างประเทศ เกษตรกรส่วนมากไม่สามารถจะซื้ออุปกรณ์และปัจจัยการผลิตที่มีราคาแพงได้ จึงทำให้การเกษตรยังล้าหลังและได้ผลผลิตต่ำ การตลาดยังไม่ดี ราคาผลผลิตไม่แน่นอน มีพ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นผู้กำหนดราคาอยู่เป็นจำนวนมาก ขาดการรวมตัวและการสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการเกษตร

ความสำคัญของการเกษตรที่มีต่อประเทศชาติ

การเกษตรเป็นปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต คนเราจะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ต้องอาศัยปัจจัยสี่เป็นสำคัญ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคปัจจัยสี่เหล่านี้ได้มาจากการเกษตร อาหารที่รับประทานกันจำนวนวันก็ได้มาจากส่วนของพืชและสัตว์ เช่น ข้าว เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ ฯลฯ เครื่องนุ่งห่มที่ใช้กันเพื่อความอบอุ่นของร่างกาย และป้องกันความอดสู วัตถุดิบส่วนใหญ่ได้จากพืชและสัตว์ ได้แก่ ฝ้าย ป่าน และเส้นใยอื่นๆ ขนและหนังสัตว์ ไหม ที่อยู่อาศัยที่มนุษย์ก่อสร้างกันก็ใช้วัตถุดิบที่เป็นไม้ แม้จะนิยมสร้างอาคารเป็นคอนกรีต ยารักษาโรคที่ใช้กันในปัจจุบันก็มียาหลายชนิดที่สังเคราะห์ขึ้นจากพืชและสัตว์ เช่น ยาแผนโบราณ จะเห็นว่าการดำรงชีวิตของมนุษย์ขึ้นอยู่กับเกษตร ประเทศที่มีการเกษตรก้าวหน้า และมีพื้นที่ทำการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ ปัญหาเรื่องการขาดแคลนอาหารก็จะมึ้น้อย ในทางตรงกันข้ามประเทศใดที่มีพื้นที่ไม่เหมาะสมที่จะทำการเกษตรก็จะประสบปัญหาการขาดแคลน ผลที่ตามมาคือ ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นอาชีพหลักของพลเมือง ทำให้ประชาชนมีอาชีพ มีงานทำและมีรายได้ เช่น อาชีพการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง รวมไปถึงอาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การค้า การขนส่ง และการคมนาคม

เป็นที่มาของเงินตราต่างประเทศ สินค้าออกประเทศส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่ว มันสำปะหลัง ปอ ยางพารา น้ำตาล และอาหารสำเร็จรูป การส่งสินค้าเกษตรเหล่านี้ไปจำหน่ายยัง

ต่างประเทศ ทำให้ได้รับเงินตราสำหรับจัดซื้อเครื่องจักร เครื่องมือโรงงาน และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนเครื่องอุปโภค บริโภค และสิ่งจำเป็นอื่นๆ ทั้งยังเป็นการช่วยในการเกษตรมีงานทำและมีรายได้สูง มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น และในขณะเดียวกันก็ช่วยให้การค้า การก่อสร้าง การลงทุน การอุตสาหกรรมและกิจการอื่นๆ ขยายตัวตามไปด้วย อันเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

เป็นแหล่งวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรมภายในประเทศผลผลิตที่เหลือ จากการจำหน่ายสดสามารถส่งเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมเพื่อผลิตแปรรูปออกมาในรูปอาหารกระป๋องประเภทต่าง ๆ เช่น เงาะ สับปะรด ลำไย และผลิตผลเกษตรบางประเภทที่เพาะปลูก เพื่อเก็บเกี่ยวป้อนเข้าสู่โรงงานโดยตรง เช่น อ้อย เป็นการกระจายแรงงาน ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรสามารถปฏิบัติได้ตามส่วนต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งทำให้แรงงานกระจายไปทั่วประเทศ ไม่แออัดกันในเมือง

ความสำคัญของการเกษตรในชีวิตประจำวัน

เป็น อาหารที่บริโภคกันประจำวัน ได้จากพืชและสัตว์ ถ้ามีการทำเกษตรจะได้อาหารสด รสดี และปลอดภัยจากยาฆ่าแมลงด้วย เพิ่มรายได้ หากผลผลิตเกษตรที่มีมากเกินไปเกินความต้องการของครอบครัวก็อาจนำไปขาย เป็นการเพิ่มรายได้เสริมให้กับครอบครัวด้วย เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ผู้ที่มีอาชีพอื่น เช่น รับราชการ หนายความ พ่อค้า ฯลฯ ก็สามารถยึดงานเกษตรเป็นงานอดิเรกในยามว่างได้ เช่น สวนครัว ปลูกไม้ ไม้ประดับ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ฯลฯ ทำให้ได้รับความเพลิดเพลิน ผลผลิตที่ได้รับสามารถให้ความสุข ความภาคภูมิใจแก่ตนเองและครอบครัว

ให้ความร่มรื่นสวยงาม ทำให้เกิดความสุขทางจิตใจ เชื่อกันว่าผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับการเกษตรเห็นสีเขียวของพันธุ์ไม้ เห็นการเจริญเติบโตของสัตว์ จะมีจิตใจอ่อนโยนผู้ที่ไม่มีโอกาสสัมผัสกับชีวิตเกษตร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนแออัดตามเมืองใหญ่ๆ จึงพยายามสร้างบรรยากาศภายในบ้านของตนให้ร่มรื่น โดยการนำพันธุ์ไม้ไปประดับภายในบ้าน หรือรอบๆ บริเวณบ้าน

ลดรายจ่ายที่จำเป็นต้องใช้ประจำวัน พืชผักสวนครัว เช่น พริก มะเขือ ตะไคร้ มะนาว มะพร้าว ผัก ไข่เป็ด ไข่ไก่ ฯลฯ ซึ่งเป็นอาหารประจำวัน ถ้าได้มีการทำสวนครัวเองแล้วไม่จำเป็นต้องไปซื้อ เป็นการลดรายจ่ายสำหรับครอบครัวได้อย่างมาก

ฝึกเป็นคนรับผิดชอบ ขยัน อดทน เพราะพืชและสัตว์เป็นสิ่งที่ชีวิตต้องได้รับน้ำ อาหาร ตลอดระยะเวลาการเจริญเติบโต ผู้ประกอบการเกษตรจึงต้องปฏิบัติดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา สังเกตการณ์เจริญเติบโตของพืชและสัตว์

ปัจจัยการผลิตทางเกษตร

ในการผลิตทางการเกษตร ปัจจัยที่ใช้ในการผลิต (Factor of production) ที่ประกอบประกอบสำคัญ มีทั้งหมด 4 ปัจจัย ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการประกอบการ

1. **ที่ดิน** จัดว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิตทางเกษตร ที่ดินเป็นพื้นที่ที่ให้การประกอบอาชีพในการเกษตร ซึ่งจะได้ผลหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับสภาพที่ตั้งที่ดิน ความอุดมสมบูรณ์ของดินในบริเวณนั้น ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อที่ดินนั้นเป็นต้นประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 321,250,000 ไร่ เป็นเนื้อที่เพื่อการเกษตร 118,098,940 ไร่

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน

1. การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร เกษตรกรเป็นจำนวนมากไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ทำการเกษตรโดยการเช่าที่ดินทำกิน ทำให้มีรายได้น้อยลงไป เพราะส่วนหนึ่งต้องไปให้แก่เจ้าของที่ดิน จึงขาดกำลังใจในการอนุรักษ์ดินเพื่อให้ดินนั้นใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด ปัจจุบันการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรมีแนวโน้มว่าจะลดลง เพราะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัยและสำหรับการอุตสาหกรรม

2. การใช้ที่ดินไม่มีประสิทธิภาพ เกษตรกรใช้ที่ดินในการเกษตรไม่เต็มที่ ใช้ไม่ตลอดปี เช่น ที่ดินทำนา เกษตรกรจะทำนาปีละ 1-2 ครั้ง จากนั้นก็ปล่อยที่ดินว่างเปล่า ทั้งนี้เป็นเพราะเกษตรกรขาดความรู้และการสนับสนุนจากทางการในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับที่ดิน เช่น ปัญหาเรื่องดินเค็ม ดินเปรี้ยว ดินกรดจัด การชลประทาน ฝนแล้ง เป็นต้น

แนวทางการแก้ปัญหา เพื่อให้การใช้ดินเกิดประโยชน์แก่การเพาะปลูก

1. พยายามใช้ที่ดินให้คุ้มค่าตลอดปี ซึ่งทำได้โดยปลูกพืชหมุนเวียน ทำไร่นาสวนผสมการปลูกพืชให้เหมาะแก่ดิน การชลประทาน การบำรุงดินอยู่เสมอ การปลูกพืชหลายครั้งต่อปี การป้องกันการทำลายป่า ฯลฯ

2. การจัดรูปที่ดิน เป็นการพัฒนาที่ดิน โดยการรวมที่ดินหลายแปลงในบริเวณเดียวกันเพื่อวางแผนจัดรูปที่ดินเสียใหม่ จัดระบบชลประทานและการระบายน้ำ จัดสร้างถนนหรือทางลำเลียงผลิตผลในไร่นา การจัดรูปที่ดินมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ดินทุกแปลง ได้รับประโยชน์จากโครงการชลประทานและสาธารณูปโภคโดยทั่วถึงกัน ซึ่งมีผลทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมั่นคง

3. การปฏิรูปที่ดิน เป็นการกระจายที่ดินจากผู้ที่ไม่ใช้ที่ดินทำการเกษตรด้วยตนเอง หรือผู้มีความเกียติจายที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินทำกิน หรือผู้ที่มีที่ดินไม่เพียงพอ ให้มีที่ดินเป็นของตนเอง หรือของสถาบันเกษตรกร

ผู้อยู่ตัวเมือง ซึ่งไม่มีพื้นที่ดินหรือมีเพียงเล็กน้อยสำหรับประกอบการเกษตรจากความสำคัญของการเกษตร ถ้าจะทำในเนื้อที่แคบ ๆ ควรพิจารณาดังนี้

1. เลือกปลูกผักชนิดที่ปลูกเองแล้วสะดวกซื้อจากตลาด เช่น ผักกวางตุ้ง ผักกาดขาว

คะน้ำ ผักชี ฯลฯ ผักที่ไม่ควรปลูก ได้แก่ ฝรั่ง หอมหัวใหญ่ กระเทียม ผักเหล่านี้ปลูกที่บ้าน หรือ ี้อจากตลาดก็มีรสชาติไม่ต่างกัน

2. เลือกปลูกผักที่ต้องการเนื้อที่ปลูกแคบ เช่น หอมกินต้น ผักบุ้งจีน แรดิช ฯลฯ ซึ่งโตเร็วให้ ผลผลิตเร็ว

3. เพาะต้นกล้าในกระบะเพาะ จะทำให้ย่นเวลาการอยู่ในแปลงสั้นเข้า

4. พยายามปลูกผักชนิดทอดเถา หรือเถาเลื้อยให้ขึ้นในแนวตั้ง (vertical) เพื่อจุดประสงค์ ในการประหยัดเนื้อที่ปลูก

5. ปลูกผักหรือไม้ดอกไม้ประดับในกระถาง ถังไม้ หรือกระบะไม้ที่มีความลึก 12 นิ้ว โดยเฉพาะผักเกือบทุกชนิดสามารถเจริญเติบโตในความลึกของดิน 12 นิ้ว ได้อย่างดี เพียงแต่จะ รุทีกันภาชนะปลูกให้น้ำระบายออกได้

6. อาจใช้ไม้หรือซีเมนต์บล็อคอ่เป็นแปลง ขนาดกว้างยาวตามต้องการ บนพื้นบริเวณ บ้าน หรือบนดาดฟ้าหลังคาบ้าน สำหรับปลูกผักหรือไม้ดอก เพียงแต่ระมัดระวังเรื่องความชื้นและ การระบายน้ำ โดยใช้อิฐหักรองพื้นก่อน จากนั้นปูด้วยกาบมะพร้าวหรือซีเลื่อย หรือขุยมะพร้าว วาง อีกชั้นสูงประมาณ 1 นิ้ว จากนั้นจึงเอาดินผสมใส่บนแปลงให้ต่ำกว่าขอบแปลงเล็กน้อย เกลี่ยหน้า ดินให้เรียบ พร้อมทั้งจะปลูกพืชได้

7. บริเวณขอบรั้ว ขอบสนาม และขอบทางเดิน สามารถใช้ปลูกผักได้ เช่น อาจปลูกบวบ ตำลึงให้เลื้อยพันรั้ว ปลูกกุยช่าย ผักชี ต้นหอม ไว้ตามขอบสนามหรือขอบทางเดิน

8. ทางเดินในสวนที่ปูอิฐ อาจเว้นช่องเป็นตารางหมากรุก สามารถปลูกผักในช่องนั้นได้ โดยที่หญ้าในสนามไม่เข้ามารบกวน

2. **แรงงาน** หมายถึง การใช้กำลังกายเข้าทำงานเพื่อแลกกับเงินหรือสินค้าแล้วแต่จะตกลงกันระหว่างผู้จ้างและผู้ถูกจ้าง กว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนแรงงานทั้งหมดของประเทศ เป็นแรงงาน ในการเกษตร เช่น ในปี 2503 ในจำนวนแรงงานของประเทศ 13,748,730 คน เป็นแรงงานที่ใช้ ในการเกษตรถึง 11,332,206 คน หรือคิดเป็น 82.42 % อย่างไรก็ตามเปอร์เซ็นต์ของแรงงาน ในทางเกษตร เมื่อเทียบกับแรงงานทั้งหมดมีลักษณะลดลง คือจาก 82.42 % ในปี 2503 เป็น 79.09 % และ 60.16 % ในปี 2514 และปี 2522 ตามลำดับ และคาดว่าจะมีแนวโน้มที่จะลดลงอีก แม้กระนั้นก็ตาม แรงงานที่อยู่ในภาคเกษตรก็ยังคงนับว่ามีสัดส่วนสูงอยู่มาก การที่แรงงานจำนวน มากอยู่ในภาคเกษตร ทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน และการใช้แรงงานอย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ ในปีหนึ่ง ๆ แรงงานในการเกษตรทำงานกันเพียงประมาณ 100 – 120 วันเท่านั้น เมื่อมีการว่างงาน เช่นนี้ก็ทำให้เกิดภาวะการไหลของแรงงานจากชนบทสู่ตัวเมือง อันเป็นภาวะที่ทำให้เกิดปัญหา อย่างอื่นตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการจราจรในเมืองหลวง เป็นต้น ดังนั้น หาก

มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาช่วยในทางเกษตร ก็อาจจะทำให้แรงงานในภาคเกษตรทำงานเต็มประสิทธิภาพและทำตลอดปี เช่น การทำนาสองครั้ง การปลูกพืชในฤดูแล้ง เป็นต้น

ปัญหาของแรงงานในการเกษตรอีกประการหนึ่ง ก็คือ แรงงานมีประสิทธิภาพต่ำ เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ทั้งนี้เพราะแรงงานในภาคนี้มีพื้นฐานการศึกษาต่ำ ทำให้เกิดลักษณะปัญหาลูกโซ่ กล่าวคือ เมื่อแรงงานไร้ประสิทธิภาพ ก็ไม่อาจนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ได้เพราะคุณภาพของแรงงานไม่สูงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเช่นนี้ได้ และเมื่อไม่อาจนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ก็ทำให้งานเกษตรมีทำเฉพาะในบางฤดู เกิดปัญหาการว่างงาน ทำให้เกษตรกรมีรายได้ต่ำ เมื่อมีรายได้ต่ำก็ไม่อาจได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานขึ้นได้

ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงควรต้องแก้ปัญหาพร้อม ๆ กันไป คือ พัฒนาระดับฝีมือแรงงานขึ้นพร้อม ๆ กับการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาเพื่อให้งานในภาคเกษตรมีงานทำสม่ำเสมอตลอดปี รายได้ของเกษตรกรก็จะเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันก็จะเป็นการยับยั้งมิให้แรงงานหลั่งไหลเข้ามาในเมืองหลวงอีกด้วย

3. **ทุน** คือ ปัจจัยการผลิตอันประกอบด้วย วัสดุสัตว์ พันธุ์พืช เครื่องจักร เครื่องมือ อาคาร โรงเรือน คลังสินค้า ร้านค้า (ในกรณีที่ฟาร์มทำการผลิตแล้วขายเองด้วย) ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช

ทุนในการผลิตมี 2 ชนิด

1. ทุนคงที่หรือทุนถาวร (fixed cost) ได้แก่ ค่าเช่าที่ดิน ค่าภาษีที่ดิน โรงเรือน ค่าดอกเบี้ยเงินกู้และเงินลงทุน ค่ากินอยู่ของคนงาน ฯลฯ
2. ทุนผันแปรหรือทุนหมุนเวียน (variable cost) ได้แก่ ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ค่าน้ำ ค่าจ้างแรงงาน ฯลฯ

แหล่งที่มาของเงินทุน

1. มรดก เงินทุนนี้อาจจะอยู่ในรูปตัวเงินหรือเป็นที่ดินรวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้จากการเก็บออมสะสมเงินไว้จนได้ปริมาณมากพอจนจัดซื้อหาอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ในการผลิต
2. เงินกู้ แหล่งที่จะให้เงินกู้ ได้แก่ สถาบันเครดิต เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กับแหล่งที่ไม่ใช่สถาบันเครดิต เช่น นายทุนเงินกู้ พ่อค้า ญาติพี่น้อง

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้เงินทุน

เกษตรกรขาดทุนสนับสนุนทรัพยากรที่จะไปจัดหาปัจจัยต่าง ๆ เพราะโดยทั่วไปเกษตรกรมีฐานะยากจน ขาดการสนับสนุนด้านสินเชื่อการเกษตร เนื่องจากเกษตรกรมีฐานะยากจนและไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ดังนั้นจึงขาดหลักทรัพย์ที่จะนำไปประกัน ไม่ได้รับความเชื่อถือ

แนวทางการแก้ปัญหา

ให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ ซึ่งองค์กรเหล่านี้จะมีเงินทุนจำนวนหนึ่ง ซึ่งได้มาจากการขายหุ้นให้สมาชิกกู้ยืม และนอกจากนี้แล้ว ยังเป็นหลักประกันที่จะไปกู้เงินจากสถาบันเครดิตได้

4.การประกอบการ หมายถึง การนำเอาที่ดิน แรงงาน และทุนมารวมเข้าด้วยกัน เพื่อทำการผลิตสินค้า หรือบริการมาบำบัดความต้องการของมนุษย์

ลักษณะของการประกอบการเกษตรโดยทั่วไป มักจะดำเนินการ แบบฟาร์มครอบครัว (family farm) คือมีเจ้าของคนเดียวเป็นส่วนใหญ่ ทำการผลิตปีละครั้ง ใช้เงินทุนเล็กน้อย แรงงานส่วนใหญ่ได้จากบุคคลในครอบครัว และสัตว์เลี้ยง เช่น โค กระบือ แรงงานจ้างมีบ้างในเวลาเตรียมดินหรือเก็บเกี่ยวเท่านั้น ความรู้การประกอบการได้จากบรรพบุรุษ ไม่มีการดัดแปลง ทำให้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร การเกษตรจะได้ผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารหรือผู้ประกอบการ ซึ่งควรมีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. เป็นผู้มีความรู้ด้านเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากการเกษตรปัจจุบันจำเป็นต้องใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงวิธีการประกอบการเกษตรให้ก้าวหน้า ความรู้นี้อาจได้มาจากการศึกษา หรือประสบการณ์การทำงาน

2. เป็นผู้ที่ขยันงานเกษตร ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น เป็นผู้มีความอดทนต่องานหนัก มีความขยันต่อการทำงาน ผลผลิตเกษตรบางอย่างต้องอาศัยเวลานาน เช่น การปลูกไม้ผลบางชนิด การเลี้ยงโคนม

3. เป็นผู้ที่สนใจหาความรู้และวิธีการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเกษตรอยู่เสมอ ความสนใจต่อผลการทดลองค้นคว้าใหม่ ๆ ของนักวิชาการเกษตร และนำมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของตน

4. เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร กล่าวคือ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเงิน ทราบแหล่งเงินทุนที่จะไปกู้ยืมเมื่อถึงเวลาจำเป็น นอกจากนั้นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการจัดซื้อปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน และทราบแหล่งจำหน่ายผลผลิตที่จะขายได้รวดเร็วและได้กำไรดี

5. เป็นผู้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับชุมชน ใจเอื้อเฟื้อแก่เพื่อนเกษตรกรด้วยกันและทำตัวเป็นที่รักและนับถือแก่คนงาน

6. ควรเป็นผู้รู้เทคนิคที่ใช้ในการวางแผนและการจัดการฟาร์ม

การปรับปรุงและพัฒนาการเกษตร

ในการปรับปรุงและพัฒนาการเกษตรของประเทศไทย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด แนวคิดที่จะเสนอต่อไปนี้เป็นการศึกษาถึงโครงการพัฒนาการเกษตรระดับชาติ แล้วลดหลั่นลงมาจนเป็นเรื่องของบุคคลหรือเกษตรกรดังต่อไปนี้คือ

1. การพัฒนาการเกษตรระดับชาติและระดับนโยบาย

การพัฒนาการเกษตรระดับชาติหรือระดับนโยบาย หมายถึง การพัฒนาที่กว้างขวาง และครอบคลุมงานหลายสาขา พร้อมทั้งเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือหน่วยงานหลายหน่วยทั้งภาครัฐบาลและเอกชน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะได้วางแผนพัฒนาในปัจจัย 5 – 6 ประการ คือ

1.1 การให้ความรู้ (Knowledge) แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป ด้วยเหตุที่เกษตรกรของไทยส่วนใหญ่มีความรู้ต่ำ ไม่สามารถจะเรียนรู้ รับทราบวิทยาการแผนใหม่ทางการเกษตรหรือคิดค้นดัดแปลงปรับปรุงการทำให้ทำนาของตัวเองได้ จึงทำให้ไม่สามารถจะพัฒนาอาชีพเกษตรของเขาได้ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทุกสาขา จึงควรได้พยายามหาวิธีการให้ความรู้แก่เกษตรกร และประชาชนอยู่เสมอ แม้แต่การจัดการระบบการศึกษาของไทย ก็น่าจะทำให้การเกษตรเป็นกระดูกสันหลังของการศึกษาไทย หรือไม่ก็พยายามส่งเสริมสนับสนุนการสอนการเรียนรู้วิชาการเกษตรและสหกรณ์ในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย และพยายามจัดให้ประชาชนที่เรียนในสาขาอื่น ๆ ได้เรียนวิชาเกษตรและสหกรณ์ด้วย

1.2 การยกระดับหรือจัดหาเทคโนโลยี (Technology) ให้แก่เกษตรกร คือ เมื่อเราได้ให้ความรู้แก่ประชาชนและเกษตรกรแล้ว เราจะต้องยกระดับของเทคโนโลยีและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้พร้อมด้วย เช่น เครื่องมือท่อนแรง วัสดุอุปกรณ์ พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ปุ๋ย เคมีภัณฑ์ ฯลฯ เพราะถ้าเกษตรกรมีความรู้แล้ว แต่เขาขาดเทคโนโลยีและวัสดุอุปกรณ์ เขาก็ไม่สามารถจะนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ดังนี้ ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการเกษตรทั้งทางตรงและทางอ้อมจะต้องยกระดับของเทคโนโลยี และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมด้วย

1.3 แรงจูงใจ (Motivation) อันหมายถึงความมั่นคงทางจิตใจ หลักประกันและการสร้างทัศนคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรรม แรงจูงใจที่สำคัญที่สุดก็คือการขายผลผลิตให้ได้ราคาดี เพราะแม้ว่าเกษตรกรจะมีความรู้ดี มีเทคโนโลยีครบครัน แต่ถ้าเขาขาดแรงจูงใจในการผลิต เพราะราคาผลผลิตตกต่ำหรือผลิตแล้วขายไม่ได้ ก็อย่าหวังเลยว่า เขาจะใช้ประโยชน์จากความรู้และเทคโนโลยีดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้นในการพัฒนาการเกษตรของไทยเราจะต้องทำทั้ง 3 อย่างนี้ไปพร้อม ๆ กัน คือ จะต้องยกระดับความรู้ของเกษตรกร เทคโนโลยีและแรงจูงใจไปพร้อม ๆ กัน จึงจะทำให้การเกษตรของไทยเจริญไปได้อย่างสมความมุ่งหมาย

1.4 นโยบาย (Policy) ของรัฐบาล ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง แม้ว่าเกษตรกรจะมีความรู้ เทคโนโลยีและแรงจูงใจพร้อมแล้วก็ตาม แต่ถ้านโยบายของรัฐบาลไม่เอื้ออำนวย หรือไม่

สนับสนุนงานเกษตรอย่างจริงจัง ก็เป็นการยากที่ใคร ๆ จะพัฒนาหรือปรับปรุงการเกษตรของเราให้ดีขึ้น ดังนั้นรัฐบาลจะต้องมีนโยบายในการเกษตรที่แน่นอน ทั้งทางด้านการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์และการประมง ในด้านนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงสัตว์นี้ สิ่งสำคัญที่สุดที่รัฐบาลควรจะทำก็คือ การกำหนดแผนการผลิต (Production Plans) ให้แน่นอนและชัดเจน เพราะปัญหาที่เป็นอยู่ในขณะนี้ คือ เราไม่มีแผนการผลิต แผนการบริโภคภายในประเทศและแผนการส่งออกต่างประเทศแต่อย่างใดเลยแต่ปล่อยให้ต่างคนต่างทำ จึงทำให้พ่อค้าคนกลางเป็นผู้ที่ได้ผลประโยชน์จากการเกษตรมาก แต่การเกษตรผู้ผลิตเองไม่ได้ผลประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ของตนตามสัดส่วน และในที่สุดก็ยังยากจนอยู่ตลอดไป ดังนั้นรัฐบาลควรจะได้กำหนดแผนการผลิตสัตว์ขึ้น เช่นว่า จะผลิตสัตว์ชนิดใด ผลิตที่ไหน จำนวนเท่าใด ใครเป็นผู้ผลิตสินค้าชนิดนั้น ๆ เช่นว่าเกษตรกรรายย่อยควรให้เป็นผู้ผลิตสินค้าสำหรับบริโภคภายในประเทศ ส่วนเกษตรกรรายใหญ่ควรให้เป็นผู้ผลิตสินค้าส่งเมืองใหญ่ ๆ และส่งออกต่างประเทศ เป็นต้น และในแผนการผลิตนั้นก็ควรระบุว่าเราจะมีแผนการขายอย่างไร คือ ขายในรูปผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป กึ่งสำเร็จรูป หรือขายเป็นสัตว์มีชีวิต และขายให้แก่ใคร ที่ไหน จำนวนเท่าใด ผ่านทางท่าออกตรงไหน อย่างไรเหล่านี้เป็นต้น

1.5 ปัญหาเรื่องตลาด ปัญหาที่สำคัญที่สุด ซึ่งทำให้การเกษตรของเราไม่เจริญเท่าที่ควรก็คือ ปัญหาเรื่องการตลาดไม่ดี ถ้าเกษตรกรสามารถจะเป็นผู้กำหนดราคาสินค้าของเขาได้เอง หรือถ้าตลาดดีคือเขาสามารถขายผลิตผลได้กำไรดี เขาก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการเกษตร และมีแรงจูงใจมากขึ้นที่จะพัฒนาการผลิตให้ดีขึ้นด้วย เพราะถ้าเกษตรกรขายผลิตผลได้ราคาดี สิ่งอื่น ๆ ในวงจรการผลิตจะเจริญก้าวหน้าไปด้วย ขอยกตัวอย่างเช่น ถ้าขายราคาดี เกษตรกรก็จะได้เงินมากการอยู่กินและสวัสดิการของครอบครัวก็จะดีขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้เขาก็จะยอมรับวิทยาการแผนใหม่ได้รวดเร็วขึ้น เช่น การยอมรับวิธีการปลูกยางพันธุ์ดี การใส่ปุ๋ย การปราบวัชพืช การกรีดยางที่ถูกต้อง การทำยางแผ่นชั้นดีตามที่ทางราชการแนะนำ และการรวมกลุ่มขายยาง เหล่านี้เป็นต้น

เราจะเห็นตัวอย่างมามากแล้วว่า เกษตรกรไทยผลิตอะไรได้เก่งและรวดเร็ว เช่น ในระยะที่ทางกรุงเทพมหานครกำลังนิยมปลูกว่านชนิดต่าง ๆ ก็จะมีเกษตรกรและประชาชนหันมาปลูกว่านกันเป็นจำนวนมาก ความรู้และเทคโนโลยีในการปลูกแตงโมและสับปะรดเป็นของไม่ยาก เกษตรกรไทยสามารถจะทำเป็นในเวลาอันรวดเร็ว แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าเมื่อเกษตรกรปลูกสับปะรดมากขึ้นตลาดกลับไม่มีหรือเขาปลูกสับปะรดมามากจนล้นตลาดนั่นเอง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การตลาดเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ซึ่งรัฐบาลควรจะต้องช่วยแก้ไขปัญหานี้โดยด่วน เพราะปัญหาเรื่องตลาดเป็นปัญหาระดับชาติที่เกษตรกรส่วนใหญ่แก้ไขไม่ได้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงมหาดไทย จะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดเพื่อแก้ไขและปรับปรุงเรื่องการตลาดผลิตผลเกษตรให้ดีขึ้น

1.6 ปัญหาเรื่องน้ำ หากว่าปัญหาเรื่องตลาดได้รับการดูแลและแก้ไขไปแล้ว ปัญหาที่

ลำดับที่สี่เป็นอันดับสองคือ ปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำเพื่อการทำไร่นาตลอดปี น้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการผลิตทางการเกษตร การเกษตรทุกรูปแบบไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ย่อมต้องการน้ำเพื่อใช้ในการผลิตทั้งสิ้น ประเทศไทยเรามีสถิติว่าฝนตกมามากมายและมีน้ำเหลือเฟือในฤดูฝน แต่พอถึงฤดูแล้งเกษตรกรกลับขาดแคลนน้ำจนหาน้ำเพื่อดื่มก็ลำบากในบางท้องที่ เมื่อก่อนเรามีฝนตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม โดยฝนจะตกกระจายไปอย่างสม่ำเสมอ แต่เดี๋ยวนี้เรามีน้ำแล้ง 2 ครั้ง คือ ระหว่างเดือนมกราคม – ต้นเมษายน และระหว่างเดือนกรกฎาคม – กันยายน ด้วยเหตุที่ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ จะทำให้เกษตรกรซึ่งทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนต้องรอไปเรื่อย ๆ จะทำนาสักหนึ่งครั้งก็ต้องรอจนถึงปลาย ๆ กันยายนหรือต้นตุลาคม (ในกรณีของจังหวัดในภาคใต้ฝั่งตะวันออก) จึงจะทำนาได้ และเขาจะต้องปล่อยที่นาไว้เฉย ๆ เป็นเวลา 6 – 7 เดือนโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไรเลย แต่ถ้าหากว่าเขามีน้ำเพียงพอเช่นน้ำชลประทาน เกษตรกรเหล่านั้นก็อาจปลูกถั่ว ปลูกผัก หรือทำนาปีละ 2 ครั้งได้ ดังนั้นรัฐบาลและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท จะต้องบริหารจัดการน้ำให้เกษตรกรให้เพียงพอเพื่อเขาจะได้ทำการเพาะปลูกโดยใช้ความรู้ และเทคโนโลยีที่ทางราชการแนะนำแก่เขาต่อไป

2. การพัฒนาการเกษตรระดับเกษตรกรหรือบุคคลทั่ว ๆ ไป

การพัฒนาการเกษตรในระดับเกษตรกร คือ วิธีการเกษตรกรจะสามารถพัฒนาได้ด้วยตัวของเขาเอง โดยใช้ความรู้ เทคโนโลยี แรงจูงใจ และปัจจัยอื่น ๆ เพื่อที่จะทำให้เขาสามารถประกอบอาชีพการเกษตรต่อไปได้ สิ่งที่เกษตรกรควรจะได้ปฏิบัติจัดทำมี 10 ประการ คือ

2.1 กำหนดการปลูกพืช หรือเลือกจังหวะการผลิตให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด เช่น เพาะเห็ดและผลิتمะนาวออกมาขายในหน้าที่ตลาดไม่มีเห็ดและมะนาว เป็นต้น

2.2 เลือกทำเลที่ดี เช่น มีดินดี น้ำดี จะทำให้พืชพรรณเติบโตเร็ว ต้นทุนในการผลิตต่ำก็ย่อมจะขายได้มาก

2.3 ใช้พืชและสัตว์พันธุ์ดี ควบคู่กับการบำรุงรักษาดี เพราะพืชพันธุ์ดี สัตว์พันธุ์ดีย่อมจะเติบโตเร็วและให้ผลผลิตสูง นอกจากนั้นก็ควรเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่มีราคาต่ำแต่คุณภาพดี

2.4 วางแผนให้ถูกหลัก เหมาะต่อการใช้เครื่องมือ เครื่องทุนแรงและต้องจัดการให้มีการใช้แรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 พยายามผลิตของแปลก ๆ ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด เช่น การผลิตกะหล่ำปลี เห็ดหอม และมะพร้าวต้นเตี้ยลูกดกกองดินออกสู่ตลาด ในขณะที่ตลาดกำลังตื่นตื่นสนใจอยู่

2.6 ติดต่อหาตลาดก่อนผลิตหรือโฆษณาสินค้าให้คนรู้จักอย่างแพร่หลาย เช่น การพิมพ์เอกสารแจกจ่ายตามชุมชนต่าง ๆ

2.7 ทำการแปรรูปหรือถนอมผลิตภัณฑ์ไว้คอยจังหวะที่จะขายได้ราคาสูง ๆ

2.8 จัดบริการการขายแบบต่าง ๆ ขึ้นเอง เช่น จัดส่งผลิตภัณฑ์ไปขายถึงบ้านผู้ซื้อ (โช นม

ผัก ฯลฯ) จัดขายตามริมทางหรือจุดเด่น ๆ (เช่น แดงโม มะเขือเทศ ข้าวโพดหวาน) และขายในตลาดนัดในท้องถิ่น เช่น ตลาดนัดวันอาทิตย์ ตลาดนัดย่านพหลโยธิน เป็นต้น

2.9 จัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกร เช่น กลุ่มขายยาง กลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น เป็นต้น

2.10 จัดตั้งหรือรวมตัวกันเป็นสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคนม สหกรณ์ผู้ผลิตยาง สหกรณ์ชาวนา เป็นต้น

3. การพัฒนาเกษตรกรรายย่อยและรายใหญ่

เกษตรกรในประเทศไทย หากจะแบ่งออกเพียง 2 กลุ่ม ก็จะแยกเป็นเกษตรกรรายย่อย (small farmers) และเกษตรกรที่ทำฟาร์มเป็นการค้า (commercial farmers) หรือเกษตรกรรายใหญ่ เมื่อพิจารณาถึงบทบาทและความสำคัญของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มแล้ว ก็จะกล่าวได้ว่าเราจำเป็นต้องสนับสนุนให้บุคคลทั้งสองกลุ่มได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมกันไป เพราะเกษตรกรรายย่อยเป็นบุคคลส่วนใหญ่ของประเทศ ที่ทำมาหาเลี้ยงชีพจากการกสิกรรม ดังนั้นเราจะต้องหาทางช่วยเหลือให้บุคคลกลุ่มนี้ได้คงอยู่ในไร่นา โดยไม่ให้ทิ้งอาชีพของเขาเพื่อเดินทางเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ ๆ แต่เราจะต้องหาทางช่วยเหลือให้เกษตรกรรายย่อยทำการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพได้เงินมากขึ้น และได้ผลิตอาหารที่มีคุณภาพดีมาเลี้ยงครอบครัว และเลี้ยงคนในชาติเพิ่มขึ้น และได้ผลิตอาหารที่มีคุณภาพดีมาเลี้ยงครอบครัว และเลี้ยงคนในชาติเพิ่มขึ้น เกษตรกรรายย่อยนี้ย่อมมีความต้องการในเรื่องวิชาการ ทุน พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปัจจัยการผลิตอื่นๆ และสำคัญที่สุดคือเรื่องตลาด ซึ่งหน่วยงานของรัฐบาลและภาคเอกชนจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ ส่วนเกษตรกรรายใหญ่หรือเกษตรกรที่ทำการผลิตเพื่อการค้าก็ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเช่นเดียวกัน เกษตรกรกลุ่มนี้อาจจะไม่มีความต้องการในเรื่องทุน พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์หรือความรู้ทางวิชาการ แต่เขาอาจมีความต้องการในเรื่องการตลาดที่ทันสมัยและการตลาดต่างประเทศ ซึ่งรัฐก็ต้องอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือตามสมควร

คุณธรรมสำคัญในการประกอบอาชีพของเกษตรกร

การประกอบอาชีพเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัย 4 และมีรายได้เหลือเพื่อสรรหาปัจจัยอื่น ๆ ในการเอื้ออำนวยความสะดวกความสบายแก่ตนเองและครอบครัวตามอัตภาพ / ตามฐานะของตน อย่างไรก็ตามการประกอบอาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพการเกษตรนั้นต้องต่อสู้ต่อความลำบากตรากตรำและเผชิญกับภัยธรรมชาติ รวมทั้งภัยจากมลภาวะเป็นพิษจากความเจริญด้านอุตสาหกรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความคุณธรรมในการประกอบอาชีพเพื่อผลักดันพาอาชีพสู่ความอยู่รอดและประสบผลสำเร็จทางอาชีพ และพัฒนาอาชีพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและผันแปรจากธรรมชาติ และระบบการพัฒนาเชิงอุตสาหกรรม ดังนั้นจึง

ขอรวบรวมและประมวลจากหลักธรรมที่ผู้ที่เกี่ยวข้องถึง รวมทั้งที่ได้ศึกษาอ่านค้นคว้าจากแหล่งเอกสาร ธรรม จึงได้ประมวลเป็นคุณธรรมสำคัญในการประกอบอาชีพ เพื่อบุคคลทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกษตรกรได้ปรับใช้เป็นกรอบปฏิบัติในงานอาชีพตามแต่เห็นความสำคัญ และคุณค่าแก่ตนเองและ ครอบครัวคือ "คุณธรรม 10 ประการ เพื่อการประกอบอาชีพ" มีดังนี้

1. ความขยันขันแข็งในอาชีพ
2. ความอดทนในงานอาชีพ
3. ความซื่อสัตย์ในงานอาชีพ
4. ความจริงใจในงานอาชีพ
5. ความรับผิดชอบในงานอาชีพ
6. ความตรงต่อเวลาในงานอาชีพ
7. ความประหยัดในงานอาชีพ
8. ความไม่เห็นแก่ตัวในงานอาชีพ
9. ความฟังข้อคิดเห็นจากผู้อื่นเพื่องานอาชีพ
10. ความร่วมมือร่วมใจในงานอาชีพ

คุณธรรมในการประกอบอาชีพ 10 ประการนี้ เป็นเครื่องชี้วัดเกณฑ์ ในการที่เกษตรกรใช้เป็นหลักคุณธรรมปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมทางอาชีพ ให้บรรลุผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ ของตน ครอบครัว และกลุ่มอาชีพในที่สุด (ศทายุทธ์, 2537 : 25)

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ กับคุณลักษณะส่วนตัวครอบครัวและสภาพแวดล้อม ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

คุณลักษณะส่วนตัว

เคลก และแบโรว์ (Clegg and Barrow, 1984) ได้ระบุคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการประกอบ อาชีพไว้ 12 ประการดังนี้

1. มีแรงจูงใจ
2. มีความคิดริเริ่ม
3. รู้จักถอยเพื่อที่จะสู้ต่อ
4. มีความสามารถที่จะทำอะไรให้ได้
5. มีความอดทน
6. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
7. มีความมั่นคงทางอารมณ์

8. มีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น
9. มีความไวในความเข้าใจและวินิจฉัยสิ่งต่างๆ
10. มีความละเอียด
11. มีความสามารถในการเขียนและพูด
12. มีร่างกายแข็งแรง

นอกจากนี้คุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพ ควรจะมีบุคลิกภาพในการเสริมสร้างตนเอง ให้เป็นผู้มีความสนใจที่จะประกอบอาชีพให้ประสบผลสำเร็จ ดังที่ปราโมทย์ เจนการ (2523:56) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของความเป็นผู้ประกอบการ ด้านคุณลักษณะองค์ประกอบเชิงมนุษย์จำนวน 10 ประการ ได้แก่

1. คุณลักษณะของการไม่เชื่อโชคกลาง ความพยายามและความรอบคอบ
2. คุณลักษณะของการคิดค้นประดิษฐ์ด้วยการมีเหตุผล
3. คุณลักษณะของความเป็นผู้นำในด้านต่างๆ
4. คุณลักษณะของความสามารถในการกล้าเสี่ยงที่จะดำเนินการธุรกิจ
5. คุณลักษณะความมีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์
6. คุณลักษณะความกล้าเสี่ยงอย่างสมเหตุผลในแง่ของการลงทุน
7. คุณลักษณะความสามารถและความเชื่อมั่นในสังคมเชิงธุรกิจ
8. คุณลักษณะของความเชื่อในอิทธิพลของการควบคุมภายใน
9. คุณลักษณะของความสามารถในการรับรู้และการเห็นช่องทางดำเนินธุรกิจ
10. คุณลักษณะของการมีแรงจูงใจและค่านิยมที่ดีในการทำงาน

ยุพิน องคานนท์ (2533:15) ได้แบ่งองค์ประกอบคุณลักษณะที่สำคัญในการประกอบอาชีพ ออกเป็น 2 องค์ประกอบใหญ่ คือ

องค์ประกอบที่ 1 มีองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. การรักษาความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ ประกอบด้วยตัวแปร ความอดทน มีความหนักแน่น ตั้งใจทำงาน ช่างสังเกต รู้จักวางแผน และรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
2. รักษาความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ประกอบด้วยตัวแปรความพยายาม มีมนุษยสัมพันธ์ ความขยัน ความกระตือรือร้น และความคิดริเริ่ม
3. ความมั่นใจในการประกอบอาชีพ ประกอบด้วยตัวแปร กล้าตัดสินใจ กล้าเสี่ยงลงทุน และความเชื่อมั่นในตนเอง
4. การรักษาความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ประกอบด้วยตัวแปร รู้จักประหยัด การเห็นคุณค่าของเงิน ความรับผิดชอบ ความละเอียดรอบคอบ และความซื่อสัตย์
5. ความคล่องตัวในการประกอบอาชีพ ประกอบด้วยตัวแปรความสามารถและเฉลียวฉลาด

องค์ประกอบที่ 2 เป็นคุณลักษณะด้านพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ประกอบด้วยตัวแปรความรู้ด้านการตลาด มีประสบการณ์ การเลือกทำเลที่เหมาะสม การจัดสถานที่ดี เงินทุนเพียงพอ และมีความรู้เรื่องการลงทุน

เจลีเยว สุวรรณกิตติ (2530:7-16) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพและหลักการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ดังต่อไปนี้

1. คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพมีลักษณะดังนี้
  - 1.1 มีความอดทนในการทำงานหนักได้
  - 1.2 มีความเชื่อมั่นในตนเอง
  - 1.3 ในการประกอบกิจใดๆ มักจะตั้งเป้าหมายสูงและสามารถปฏิบัติได้
  - 1.4 เป็นผู้มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ
  - 1.5 ไม่เบื่อง่าย ไม่ชอบทิ้งอะไรกลางคันเมื่อพบอุปสรรค
  - 1.6 มีหลักฐานในการแก้ปัญหาอย่างไม่เสื่อมคลาย
  - 1.7 รู้จักใช้คน
  - 1.8 รู้จักใช้ความคิดแต่หนักแน่นเป็นบทเรียน
  - 1.9 มีความริเริ่มแต่กล้ารับผิดชอบต่อการริเริ่มต่างๆ

กรมวิชาการ(2530:30) ได้วิเคราะห์คุณลักษณะบางประการของผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพพบว่า คุณลักษณะที่สำคัญหลายประการที่ทำให้ผู้ประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ ได้แก่ อดทน หนักแน่น ขยันเอาใจใส่ ซื่อสัตย์ ประหยัด และตั้งใจทำงาน

ฮอว์นาตส์ และอะเบาต์ (Honads and Aboud. 1979:12) ได้ทำการวิจัยผู้ประกอบอาชีพอิสระเป็นชาย 60 คน พบคุณลักษณะเด่นของผู้ประกอบอาชีพ 5 ประการ ได้แก่

1. มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง
2. ชอบอิสระรักงานเสรี
3. ชอบเป็นผู้นำ
4. มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง
5. ไม่สนใจเสี่ยงวิพากษ์วิจารณ์ หรือไม่เห็นด้วยกับความคิดของผู้อื่น

สำเนาร์ ขจรศิลป์ (2534:3-5) กล่าวว่าในการประกอบอาชีพให้ประสบผลสำเร็จนั้นมีปัจจัยที่สำคัญหลายประการดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการ ได้แก่
  - 1.1 มีค่านิยม และเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ
  - 1.2 มีใจรักงานด้านธุรกิจ
  - 1.3 มีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง และกล้ารับผิดชอบต่อการริเริ่มต่างๆ เหล่านั้น

- 1.4 กล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผล
- 1.5 มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 1.6 มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาโอกาสทางธุรกิจการงาน
- 1.7 มีความอดสาหะในการทำงาน
- 1.8 มีความสามารถในการแก้ปัญหา
- 1.9 ยึดมั่นในสัญญาการทำงาน
- 1.10 คำนึงถึงคุณภาพ
- 1.11 รู้จักใช้ทรัพยากรที่จำกัด รวมทั้งใช้เวลาว่างอย่างเป็นประโยชน์
- 1.12 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง
- 1.13 มีมนุษยสัมพันธ์ดี
2. สมรรถภาพที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ มีหลายด้านดังต่อไปนี้
  - 2.1 ด้านสินค้าหรือบริการ ความรู้ ความสามารถในการในด้านนี้อาจได้จากการศึกษาในสถาบันการศึกษา จากประสบการณ์ในการทำงานของกิจการในครอบครัวหรือจากการฝึกงานกับภาคเอกชน
  - 2.2 ด้านการตลาด ต้องมีความรู้ ความชำนาญ ในกระบวนการจำหน่ายผลผลิต หรือบริการอย่างมีประสิทธิภาพ
  - 2.3 ด้านการจัดการ ต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดระบบงาน การวางแผน การดำเนินงาน การประสานงาน การควบคุม และการประเมินผลเพื่อให้กิจการบรรลุเป้าหมายทั้งในด้านผลกำไรที่ดี ด้านชื่อเสียง และความไว้วางใจจากลูกค้า
  - 2.4 ความรู้ด้านอื่นๆ ที่ผู้ประกอบการต้องการทราบ ได้แก่ การโฆษณา การบัญชี กฎหมาย ภาษีอากร และการวิเคราะห์สภาวะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น
3. เงินทุน เงินทุนเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของการประกอบอาชีพ ผู้ประกอบการจะต้องมีเงินทุน เพื่อเริ่มต้นกิจการและเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินการเงินทุนที่ต้องใช้นี้จำนวนแตกต่างกันไปตามลักษณะ และขนาดของอาชีพซึ่งแหล่งเงินทุนนั้นสามารถหาได้หลายแหล่งด้วยกัน เช่น จากครอบครัวของผู้ประกอบการ ญาติ ร่วมลงทุนกับเพื่อน และจากสถาบันการเงิน เป็นต้น
4. สถานที่ดำเนินธุรกิจ การพิจารณาสถานที่เพื่อดำเนินธุรกิจนั้นมีความสำคัญมาก เช่นเดียวกับปัจจัยด้านอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้ว ความสำเร็จ และความล้มเหลวของธุรกิจจึงอยู่ที่ปัจจัยด้านสถานที่ด้วยขนาดและสถานที่ตั้งของสถานที่ดำเนินธุรกิจมีความแตกต่างกันไปตามประเภทของอาชีพ เช่น อาชีพที่เกี่ยวกับการขายสินค้าและบริการ ก็จะต้องเป็นสถานที่ในแหล่งชุมชน หรือในเมืองที่มีทำเลเหมาะสม

ทบวงมหาวิทยาลัย (2534) ได้รวบรวมคุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพจากแหล่งต่างๆ ไว้ในรายการสัมมนา เรื่องบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการส่งเสริมการประกอบอาชีพ คุณสมบัติที่กำหนดโดย USAID มี 15 ประการ โดย USAID ได้แบ่ง คุณสมบัติดังกล่าวออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

1. กลุ่มผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วยคุณสมบัติ 8 ประการ ได้แก่ กล้าเสี่ยงมีความคิดริเริ่ม เพียรพยายาม ผูกมัดตนเองกับงานที่มีสัญญาณ แสวงหาโอกาส แสวงหาข้อมูล สารนิเทศ เป็นห่วงเรื่องคุณภาพ และเน้นประสิทธิภาพ
2. กลุ่มพลัง ประกอบด้วยคุณสมบัติ 4 ประการ ได้แก่ ชักชวน / เกี้ยยกล่อม ชักจูง ยืนยัน และเชื่อมั่นในตนเอง
3. กลุ่มวางแผน ประกอบด้วยคุณสมบัติ 3 ประการ ได้แก่ ตั้งเป้าหมายในชีวิต วางแผน อย่างเป็นระบบ และแก้ปัญหาเป็น

ความสำคัญของคุณสมบัติส่วนตนต่อความสำเร็จของการประกอบอาชีพ ได้มีข้อค้นพบจากงานวิจัยยืนยันต่อกันมา เช่น เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์และคณะ (2535 : 62) ได้ศึกษาการประกอบอาชีพของผู้สำเร็จอาชีวศึกษาพบว่า คุณสมบัติส่วนตัวที่จำเป็นต่อประกอบอาชีพได้แก่ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร สุขภาพดี ฉลาดและมีความคิดริเริ่ม มีมนุษยสัมพันธ์ ความจำดี ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ และจริงใจต่อลูกค้า มีความสังเกตและมีความละเอียด นอกจากคุณสมบัติส่วนตนที่เป็นลักษณะนิสัย ได้มีผู้กล่าวถึงความรู้ ทักษะหรือความสามารถที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์ และคณะ (2535: 58) ได้ระบุความรู้และทักษะ 8 ประการ เรื่องอาชีพ ดังนี้

1. ความรู้พื้นฐานในด้านเทคนิควิธีการประกอบอาชีพแต่ละอาชีพ
2. ความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. ความรู้พื้นฐานในการทำธุรกิจ
4. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับขั้นตอนในการเริ่มประกอบอาชีพ
5. ทักษะในการทำงานและติดต่อกับคนทั้งลูกค้าและลูกค้า
6. ทักษะในการผลิต การขายหรือการบริการ
7. ทักษะในการพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการประกอบอาชีพ
8. ประสบการณ์ในการทำงาน

วิบเบน (Wibben, 1988) วิจัยพบว่า ความสามารถในการประกอบอาชีพซึ่งจัดลำดับความสำคัญโดยผู้ประกอบการสตรี 151 คนใน Southeastern Oklahoma ได้แก่

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ
2. ความรู้เกี่ยวกับความต้องการของลูกค้า

3. ความเข้าใจขั้นตอนพื้นฐานในการเริ่มทำธุรกิจ
4. ความเข้าใจความสำคัญของการจัดการด้านเวลาและความจำเป็นด้านงาน
5. ความสามารถในการประเมินทักษะ ความรู้และความสามารถส่วนตัว
6. ความสามารถในการใช้ทักษะสื่อสารในการเขียนและพูด
7. ความเข้าใจเกี่ยวกับกำไรสุทธิและกำไรที่ยังไม่ได้คำนวณรายได้รายจ่ายที่แท้จริง
8. ความตระหนักถึงปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์
9. ความรู้เกี่ยวกับบัญชีรายรับรายจ่าย
10. ความสามารถในการตีความรายงานด้านการเงิน ความคิดเกี่ยวกับตนเอง
(self concept)

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับจังหวัดสมุทรสาคร

สภาพทั่วไป

ที่ตั้ง

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดชายทะเล ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 (ถนนพระราม2) ประมาณ 30 กิโลเมตร มีพื้นที่ 872.347 ตร.กม. หรือประมาณ 545,217 ไร่

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดนครปฐม

ทิศใต้ ติดต่อกับ ทะเลอ่าวไทย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ กรุงเทพมหานคร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดราชบุรี

ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมถึง มีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 41 กม. ไม่มีเกาะ ภูเขา และแร่ธาตุ มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านตอนกลางของจังหวัด สภาพพื้นที่ตอนล่างของจังหวัดเป็นดินเหนียว มีความเค็มจัด เหมาะเป็นพื้นที่ทำนาเกลือ และเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ส่วนพื้นที่ตอนบนมีสภาพเป็นดินเหนียวมีดินร่วนปนทราย เหมาะต่อการทำเกษตรกรรมปลูกพืชผัก ผลไม้ และไม้ดอก

ภูมิอากาศ

เป็นแบบฝนเมืองร้อน มีความชื้นในอากาศสูง

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรดิน

ลักษณะดินในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกเป็นสองส่วนคือ ดินที่มีลักษณะเป็นดินเลน และดินเหนียวปนร่วน

1. ดินเลน อยู่ในพื้นที่ที่ติดทะเล เขตอำเภอเมือง เนื้อดินเป็นดินเหนียวจะเป็นพื้นที่สำหรับทำนาเกลือ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง
2. ดินเหนียวปนร่วน อยู่ในพื้นที่เขตอำเภอบ้านแพ้ว อำเภอกระทุ่มแบน พื้นที่บางส่วนตอนบนของอำเภอเมือง เป็นพื้นที่ทำการ เกษตรกรรม ปลูกพืชผัก ผลไม้ และไม้ดอก

ทรัพยากรน้ำ

แหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญ ได้แก่

1. แม่น้ำท่าจีน เป็นแม่น้ำสายสำคัญสายหลักของจังหวัดสมุทรสาครเป็นสาขาของแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านตอนกลางของพื้นที่จังหวัด ผ่านอำเภอกระทุ่มแบน และอำเภอเมืองสมุทรสาครแล้วไหลลงสู่อ่าวไทยที่ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร
2. คลองมหาชัย เชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านอำเภอเมืองสมุทรสาคร ออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยาที่กรุงเทพมหานคร
3. คลองพิทยาลงกรณ์ เชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่านอำเภอเมืองสมุทรสาคร ออกสู่แม่น้ำท่าจีนจังหวัดสมุทรปราการ
4. คลองสุนัขหอน เชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำแม่กลอง ไหลผ่านอำเภอเมืองสมุทรสาคร ออกสู่แม่น้ำแม่กลองที่จังหวัดสมุทรสงคราม
5. คลองภาษีเจริญ เชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านอำเภอกระทุ่มแบน ออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยาที่กรุงเทพฯ
6. คลองบางยาง ไหลผ่านอำเภอกระทุ่มแบน เชื่อมกับคลองดำเนินสะดวกที่อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
7. คลองดำเนินสะดวก ไหลผ่านอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผ่านอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ลานอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ประชากร

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานครมีสภาพสังคมแบบกึ่งชนบท กึ่งเมือง ประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจะมีลักษณะครอบครัวใหญ่ ส่วนในชนบทการตั้งบ้านเรือนจะกระจายอยู่ตามริมแม่น้ำลำคลอง ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน และเชื้อสายรามัญ อัตราเพิ่มของประชากรค่อนข้างสูง ปัจจุบันประชากรตามทะเบียนราษฎรในจังหวัดสมุทรสาคร (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2545) มีจำนวน 449,090 คน เป็นเพศชาย 218,924 คน เป็นเพศหญิง 230,166 คน ความหนาแน่นเท่ากับ 499 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดคือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร (รวมประชากรในเขตเทศบาลนครสมุทรสาครและเทศบาลตำบล

บางปลา) รองลงมาคือ อำเภอกระทุ่มแบน (รวมประชากรในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบนและเทศบาลเมืองอ้อมน้อย) และอำเภอบ้านแพ้ว (รวมประชากรในเขตเทศบาลตำบลบ้านแพ้ว หลักห้า และเกษตรพัฒนา) ประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) มีร้อยละ 67.16 ของทั้งหมด

เขตการปกครอง

แบ่งเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว มี 40 ตำบล 288 หมู่บ้าน 7 เทศบาล 31 องค์การบริหารส่วนตำบล

การบริหารราชการ

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 7 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 31 แห่ง ดังนี้ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร ได้แก่ เทศบาลสมุทรสาคร เทศบาลตำบลบางปลา และยังมีหน่วยงานของราชการบริหารส่วนตำบล 15 แห่ง ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน ได้แก่ เทศบาลเมืองกระทุ่มแบน เทศบาลเมืองอ้อมน้อย และองค์การบริหารส่วนตำบล 8 แห่งในเขตอำเภอบ้านแพ้ว ได้แก่ เทศบาลตำบลบ้านแพ้ว เทศบาลตำบลหลักห้า เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา และองค์การบริหารส่วนตำบล 8 แห่งนอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของราชการบริหารส่วนกลางจำนวน 39 หน่วย และหน่วยงานรัฐบาลวิสาหกิจ จำนวน 9 หน่วยมาตั้งสำนักงานเพื่อปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร

สภาพทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัด จังหวัดสมุทรสาคร มีทรัพยากรที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมากจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางเศรษฐกิจโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปรากฏจังหวัดสมุทรสาครมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมปี 2544 เท่ากับ 159,351 (ปี 2543=151,613 ล้านบาท) โดยเป็นสาขานอกภาคเกษตรสูงสุดถึง 135,675 ล้านบาท หรือ ร้อยละ 3.5 ในจำนวนนี้เป็นการประมามีมูลค่าถึง 5,100 ล้านบาท หรือร้อยละ 89.83 ของสาขาเกษตรกรรมทั้งหมด นอกจากนั้นเป็นสาขาการผลิตอื่น ๆ ดังนั้นว่าภาคอุตสาหกรรมเป็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจหลักของจังหวัดสมุทรสาคร

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สุรพล กาญจนจิตรา และประภาส ศิลปรัศมี(2529) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม อาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพที่จะสามารถประสบผลสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใด มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. กลุ่มอาชีพที่สามารถสนองความต้องการของสมาชิกได้สูงจะประสบความสำเร็จได้มากกว่า กลุ่มอาชีพที่สามารถสนองความต้องการของสมาชิกได้ต่ำ
2. กลุ่มอาชีพที่ได้รับความสนับสนุนจากทางราชการในด้านต่าง ๆ มาก ๆ นั้น ก็จะได้ประสบผลสำเร็จได้มากกว่ากลุ่มอาชีพที่ได้รับความสนับสนุนจากทางราชการในด้านต่าง ๆ ต่ำ
3. กลุ่มอาชีพที่ได้รับความสนับสนุนจากผู้นำชุมชนมาก จะประสบความสำเร็จได้มากกว่ากลุ่มอาชีพที่ได้รับความสนับสนุนจากผู้นำชุมชนน้อย
4. กลุ่มอาชีพที่ได้รับการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่มาก จะประสบความสำเร็จได้มากกว่ากลุ่มอาชีพที่ได้รับการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่น้อย
5. กลุ่มอาชีพที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพมาก จะประสบความสำเร็จได้มากกว่ากลุ่มอาชีพที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวข้องกับอาชีพน้อย
6. กลุ่มอาชีพที่มีระยะเวลาจัดตั้งกลุ่มยาวนาน จะประสบผลสำเร็จมากกว่ากลุ่มอาชีพที่มีระยะเวลาจัดตั้งกลุ่มน้อย

ปวิต ถมยาริทธิ (2528) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มยุทธกร จังหวัดกาญจนบุรีโดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มยุทธกรที่ประสบผลสำเร็จ 6 กลุ่มและกลุ่มยุทธกรที่ไม่ประสบผลสำเร็จ จำนวน 6 กลุ่ม พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มยุทธกร ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มนั้น ประกอบด้วย อายุ สมาชิก อายุการ เป็นสมาชิก ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานกลุ่ม ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรและเคหกิจเกษตร มีส่วนร่วมในงานกลุ่ม ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของกลุ่ม พื้นที่การเกษตรของผู้ปกครอง การสนับสนุนของผู้ปกครอง ส่วน การสนับสนุนของบุคคลภายนอกนั้นไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม

ดุจเดี่ยว วงศ์ภักดี (2536) ได้ทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มยุทธกรในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของสมาชิกและขนาดของกลุ่มยุทธกรมีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มโดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของกลุ่มทำให้สมาชิกเกิดแรงผลักดัน และมีความปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จในการดำเนินงาน ขนาดเดียวกันกลุ่มที่มีขนาดเล็กจะประสบ

ผลสำเร็จสูงเพราะสมาชิกมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงานกลุ่ม ตลอดจนเกิดความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกัน ร่วมกันต่อสู้ปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่ม จนบรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่วางไว้

สุริยา เผ่าจินดา (2536) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรทำนาอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับการศึกษา อายุการเป็นสมาชิก ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในงานกลุ่ม การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เนื้อที่ถือครอง มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของกลุ่ม

จันทวรรณ ชมวัน (2535) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมการเลี้ยงโคในพื้นที่ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีความสัมพันธ์กับสินเชื่ อายุตำแหน่งทางสังคม การเข้าร่วมฝึกอบรม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ

นพมาศ พระทอง (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ แนวความคิดและงานของมหาอู่ สุนทรชัย เกษตรกรตัวอย่างแห่งจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับประวัติชีวิต ผลงานด้านเกษตรแบบผสมผสาน ศึกษาการเผยแพร่ความรู้ และทักษะทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการพัฒนาชนบท พบว่ามหาอู่ สุนทรชัยได้นำความรู้จากการบวชเรียนมาพัฒนาบ้านเกิดในด้านการพัฒนาการเกษตรแบบผสมผสาน รวมทั้งได้รับเชิญเป็นวิทยากร ให้ความรู้อบรมแก่เกษตรกร และสถาบันต่าง ๆ มากมาย โดยแนวคิดของมหาอู่ คือ เน้นการประกอบอาชีพเกษตรเพื่ออยู่เพื่อกินและให้สามารถพึ่งตนเองได้

ทิพาพัฒน์ บุรนเขตต์ (2535) ได้ศึกษารายกรณีผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพอิสระในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพอิสระทั้ง 3 ราย มีส่วนคล้ายคลึงกัน คือ ครอบครัวมีฐานะยากจน ได้รับการศึกษาอยู่ในภาคบังคับ บุคลิกภาพเป็นแบบมั่นใจในตนเอง กล้าตัดสินใจ ริเริ่มสร้างสรรค์กระฉับกระเฉงและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และ ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จคือ ทั้ง 3 ราย มีความขยันหมั่นเพียร อดทน มีคุณธรรมและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

งานวิจัยต่างประเทศ

คีธ (Keith.1971:17) ได้ทำการศึกษาเรื่องเหตุผลในการเลือกประกอบอาชีพอิสระของคนสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า 1 ใน 20 ของแรงงานทั้งหมดประกอบอาชีพอิสระและบุคคลที่เข้ามาประกอบอาชีพอิสระจะมีเหตุผลต่างกัน เช่น บางคนมุ่งที่รายได้ บางคนเบื่องานรับจ้าง บางคนเลือกเพราะชอบอาชีพอิสระอย่างจริงใจ ซึ่งพอสรุปได้ 2 ประการ คือ ความปรารถนาส่วนตัวกับวิธีการเริ่มอาชีพนั้น ๆ เป็นปัจจัยผลักดันให้ประกอบอาชีพอิสระ

ฮอร์นาดส์ และออบาด์ (Hornads and Aboud. 1975 : 12) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพอิสระ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นชายที่ประกอบอาชีพอิสระจำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะเด่นของผู้ประกอบอาชีพอิสระมี 5 ประการคือ

1. มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง
2. ชอบอิสระรักงานเสรี
3. ชอบเป็นผู้นำ
4. มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง
5. และไม่สนใจต่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์หรือไม่เห็นด้วยของผู้อื่น

ยองค์ ทอดด์ และเบอร์ตัน (Youngue, Todd and Burton. 1981 : 369-373) ได้ศึกษาผลของวิธีการสอนอาชีพในชั้นเรียน กับการสอนจากประสบการณ์จริงต่อวุฒิภาวะทางอาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาในรัฐเวอร์จิเนียตอนใต้ จำนวน 46 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเท่ากัน กลุ่มทดลองจะออกไปเยี่ยมชมสถานที่ประกอบอาชีพและบุคคลที่ประกอบอาชีพต่างๆ สัปดาห์ละ 2 วัน ๆ ละ 2 ชั่วโมง และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มทดลองเพิ่มมากกว่ากลุ่มควบคุม สรุปได้ว่าการสอนแบบให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจะช่วยให้วุฒิภาวะอาชีพของนักเรียนเพิ่มได้มากกว่าวิธีการสอนในชั้นเรียน

เอดดี (Eaddy. 1969:2958 A -2959A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนเกษตรกรรมใน มลรัฐลุยเซียน่า พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์การเลือกอาชีพของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาครนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อให้ทราบแนวทางในการเลือกประกอบอาชีพ ตลอดจนวิถีชีวิตต่าง ๆ ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ โดยผู้วิจัยมุ่งประเด็นในการศึกษาด้านชีวประวัติของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ ศึกษาด้านแรงจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรม เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามกรอบแนวคิดของการวิจัยที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงรายละเอียดที่ได้รับจากข้อมูลที่ศึกษา ความรู้สึกนึกคิด การให้ข้อมูลจากเกษตรกรที่ผู้วิจัยไปศึกษานั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อเก็บข้อมูล เพราะจะช่วยให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนมากขึ้น และเข้าถึงข้อมูลที่เป็นความจริงยิ่งขึ้น ข้อมูลดังกล่าวได้นำมาประมวลและวิเคราะห์เพื่อหาคำอธิบายด้านแรงจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรม

วิธีการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยใช้การศึกษาวินิจฉัยชีวประวัติจากคำบอกเล่าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่คมชัดมากขึ้น แต่ยังคงยึดหลักของการศึกษารายกรณีมาเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาถึงอัตชีวประวัติของเกษตรกร แต่สำหรับการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึกโดยอาศัยแนวคำถามที่พัฒนาขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดของงานวิจัย คำถามที่นำไปสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยได้ใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้รับข้อมูลจากคำบอกเล่าของเกษตรกรอย่างมากที่สุด ต่างจากการสัมภาษณ์โดยการซักถามตามแนวคำถามในแบบอัตชีวประวัติ ซึ่งอาจจะทำให้ได้คำตอบที่ไม่สามารถแสดงรายละเอียดของข้อมูลได้อย่างชัดเจน ในการสัมภาษณ์ระดับลึกนี้ ใช้วิธีการบันทึกเทปในการสัมภาษณ์ และจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต หลังจากเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำเทปการให้สัมภาษณ์มาถอดความอย่างละเอียด เพื่อนำมาดำเนินการวิเคราะห์ และสรุป รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

กรอบของการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยใช้การนำเสนอและเปิดโอกาส รวมทั้งให้อิสระกับเกษตรกรอย่างเต็มที่ที่จะได้ออกเล่าเกี่ยวกับชีวิตและประสบการณ์ของตนเอง โดยการรับฟังว่าเขาพูดและแสดงออกอย่างไรในขณะที่ให้สัมภาษณ์ ซึ่งผู้สัมภาษณ์จะไม่ก้าวก้าวหรือซักถามในสิ่งที่เกษตรกรอึดอัดใจที่จะต้องตอบคำถาม เพื่อที่จะนำไปสู่แนวคิด รวมทั้งประสบการณ์อันเป็นประโยชน์และทรงคุณค่าจากเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างแท้จริง

ในการศึกษาถึงเรื่อง ความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาครนั้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่ศึกษาโดยการเริ่มต้นที่การขอความกรุณาจากเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรอำเภอทั้งอำเภอเมือง อำเภอกระทุ่มแบน และอำเภอบ้านแพ้วเพื่อติดต่อสอบถามถึงรายชื่อของเกษตรกรที่มีชื่อเสียง ได้รับรางวัลด้านการเกษตรหรือบุคคลที่บำเพ็ญตนที่เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนเกษตรกรด้วยกันรวมทั้งเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรจนเป็นที่ยอมรับทั้งประเทศ ซึ่งก็ได้รับความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของเกษตรอำเภอเป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์เกษตรกรตามรายชื่อที่ได้มาจากสำนักงานเกษตรอำเภอในแต่ละอำเภอในเบื้องต้น สุดท้ายผู้วิจัยได้คัดเลือก รายนามของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาครมาจำนวน 5 คน

เมื่อได้รับรายชื่อของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ติดต่อนัดหมายโทรศัพท์โดยมีการแนะนำตัวผู้วิจัย และบอกถึงรายละเอียดของงานที่จะทำการวิจัยก่อนที่จะพบพูดคุยกับเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จทั้ง 5 รายเกี่ยวกับอัตชีวประวัติ แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ ดังนั้น จุดประสงค์ในการที่ผู้วิจัยได้ติดต่อกับเกษตรกรทางโทรศัพท์ครั้งแรกนั้น มิใช่การสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลจากเกษตรกร แต่เป็นการพูดคุยเพื่อทำความรู้จักและเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะงานวิจัยของผู้วิจัยเองรวมทั้งเป็นการขออนุญาต ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติ แนวคิด และ ประสบการณ์ของเกษตรกร การพูดคุยกันทางโทรศัพท์นี้เป็นการสร้างความคุ้นเคย และช่วยให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดกันมากขึ้น จนเกษตรกรทุกคนกล้าที่จะให้ข้อมูลอย่างเต็มที่

หลังจากมีการนัดหมายทางโทรศัพท์เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้เดินทางไปพบเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรมทั้ง 5 ราย ตามสถานที่ที่เกษตรกรกำหนด ซึ่งส่วนมากจะมีการนัดพบกันที่บ้านในสวนและที่นาของเกษตรกรเอง แต่มีความเป็นส่วนตัวพอสมควรเพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างราบรื่น สำหรับการให้สัมภาษณ์ของเกษตรกรแต่ละรายนั้นจะให้ความรู้ลึกที่แตกต่างกัน เช่นในรายแรกของการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเกษตรกรเพศหญิงซึ่งมีอาชีพทำนาข้าวนั้น ผู้วิจัยได้มีการนัดพบที่นาข้าวของเกษตรกร เมื่อไปถึง ผู้วิจัยรู้สึกมีความกังวลและค่อนข้างเกร็งมากเพราะไปพบกันเกษตรกรที่ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ กำลัง ฉีดยาฆ่าแมลงโดยการร่วมแรงของเพื่อน ๆ เกษตรกรรายอื่น ๆ ที่มาช่วยกันไถนาข้าว ซึ่งเป็นผู้ชายทั้งหมดประมาณ 10 ซึ่งทำให้การสัมภาษณ์ ครั้งนี้เป็นไปอย่างติดขัด และขาดสมาธิในการสัมภาษณ์ เพราะผู้วิจัยแม้แต่พะวงกับบุคคลรอบข้าง ด้วยเหตุนี้การสัมภาษณ์ในครั้งแรกจึงได้ข้อมูลไม่มากนักนอกจากทำความคุ้นเคย และพูดคุยกันในเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น การทำงานในนาข้าว ซึ่งเกษตรกรรายนี้เป็นผู้ทำนาเพียงผู้เดียว สิ่งที่ได้รับการไปพบเกษตรกรหญิงรายนี้ก็คือ พฤติกรรมของ ฟีนิด (ชื่อเล่นของเกษตรกร) ที่ผู้วิจัยได้จากการสังเกต ของผู้วิจัยพบว่า

พินิดมีอารมณ์ขัน ยิ้มแย้มแจ่มใสตลอดเวลา เป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์และคอยพูดคุยบริการผู้ที่มาช่วย
 ซักถามแม่หลงในที่นั่นตลอดเวลาแม้จะเป็นผู้หญิงเพียงคนเดียว

หลังจากได้พบปะพูดคุยกับพินิด เนื่องจากพินิดมีภาระงานนอกเหนือจากการเป็นเกษตรกร
 คือการเป็นผู้ใหญ่บ้าน ทำให้การนัดพบนั้นจะต้องเป็นวันและเวลาที่พินิดว่างจากการทำนาและจาก
 การประชุมที่อำเภอการพบปะพูดคุยครั้งแรกนี้จึงใช้เวลาเพียง 1 ชั่วโมง เพราะพินิดติดภารกิจเกี่ยวกับ
 งานในนาข้าว และก่อนกลับผู้วิจัยจึงได้นัด วัน เวลา เพื่อพูดคุยรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลที่ผู้วิจัยจะ
 สัมภาษณ์ต่อไปครั้งหน้าโดยพินิดจะเป็นผู้ให้วันและเวลาอีกครั้งหนึ่ง หลังจากการพบปะพูดคุยกันใน
 ครั้งแรกผ่านไป ความรู้สึกคุ้นเคยและการเล่าเรื่องต่าง ๆ เริ่มดีขึ้น ทั้งตัวผู้วิจัยและพินิดเอง ก็รู้สึก
 สบายใจที่จะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดและให้ความรู้มากขึ้น จนกระทั่งผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่า
 ได้รับข้อมูลของพินิดครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ แล้วผู้วิจัยจึงยุติการพบปะพูดคุย ซึ่งผู้วิจัยได้รับการ
 ให้ความรู้จากพินิดอย่างดีเสมอมา

หลังจากที่ได้พบพูดคุยฟังการให้ข้อมูลและฟังประวัติชีวิตของพินิดแล้ว ทำให้ผู้วิจัยทราบ
 แนวทางในการขอข้อมูลและลดความวิตกกังวลมากขึ้น และพร้อมที่จะพบปะพูดคุยและขอข้อมูลจาก
 เกษตรกรที่เหลืออีก 4 รายเมื่อผ่านการพบปะพูดคุยกับพินิด ครั้งแรกผ่านไป 3 วัน ผู้วิจัยจึงได้
 พบปะพูดคุยกับลุงสวัสดิ์ จนได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลุงสวัสดิ์ ในแง่มุมต่างๆ ซึ่งบรรยากาศในการพูดคุย
 กับลุงสวัสดิ์นั้นเป็นไปอย่างกันเองมาก การที่ลุงสวัสดิ์มีความคุ้นเคยที่จะให้สัมภาษณ์ให้ความรู้กับ
 นักศึกษาหลาย ๆ มหาวิทยาลัย รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ จึงทำให้ลุงสวัสดิ์ตอบคำถามและให้ข้อมูล
 อย่างตรงประเด็น ชัดเจน จนผู้วิจัยได้รับข้อมูลรวดเร็วและครอบคลุม ซึ่งหากผู้วิจัยอยากได้ข้อมูล
 อะไรเพิ่มเติมก็สามารถขอข้อมูลได้ตลอดเวลาเพราะลุงสวัสดิ์มักจะอยู่บ้านเป็นประจำ ดังนั้นการขอ
 ข้อมูลจากลุงสวัสดิ์จึงเป็นที่รวดเร็ว เพราะผู้ให้สัมภาษณ์ก็มีความเข้าใจและให้สัมภาษณ์อย่าง
 ชำนาญ และผู้วิจัยก็มีความชำนาญในการสัมภาษณ์มากขึ้น

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผ่านไปแล้ว 2 ราย ทำให้ผู้วิจัยได้สังเกตความเหมือนและความ
 แตกต่างด้านประวัติชีวิตของเกษตรกรทั้ง 2 ราย มากขึ้นแล้วต้องการที่จะทราบเกี่ยวกับประวัติของ
 เกษตรกรรายอื่น อีก 3 รายเพิ่มเติมเพื่อให้รอบการวิจัยที่ตั้งไว้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น จนผู้วิจัยได้
 มีโอกาสนัดหมายและสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ เสร็จสิ้นจนครบตามกำหนด โดย
 วิธีการนัดหมายทางโทรศัพท์ การไปสัมภาษณ์ที่บ้าน ที่สวน รวมทั้งที่ปอปลาของเกษตรกร ซึ่ง
 ประกอบไปด้วย ลุงวิลังโก กำนันบุญชู และอาชัชวาลย์ เกษตรกร ทั้ง 3 รายได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ
 ประวัติทั้งด้านชีวิตและการทำงานของแต่ละคนเป็นอย่างดี แม้มีความยากลำบากในการนัดหมาย
 บ้าง เนื่องจากทุกท่านมีภารกิจ ที่จะต้องปฏิบัติ นอกเหนือจากการทำงานในไร่ในนา แต่เมื่อผู้วิจัย
 ได้รับโอกาสเข้าไปสัมภาษณ์เกษตรกรทุกคน ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า เกษตรกรมีความยินดีและเต็มใจ
 ที่จะให้ข้อมูลที่มีคุณค่าแก่ผู้วิจัยอย่างไม่มีเงื่อนไข จนทำให้การสัมภาษณ์การเกษตรกรผู้ประสบ

ความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งสร้างความประทับใจระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลเป็นอย่างมาก และทำให้ผู้วิจัยได้รับทราบประวัติของ "เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม" ครบถ้วนและครอบคลุมตามประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

ผู้ให้สัมภาษณ์ประวัติชีวิต

ผู้ให้สัมภาษณ์ด้านอัตชีวประวัติ ด้านแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และด้านปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนั้น ได้แก่ "เกษตรกร" จำนวนทั้งสิ้น 5 คน ซึ่งแต่ละรายที่มามีถ่ายทอดประวัติชีวิตของตนเองนั้น มีความแตกต่างกันไปตามวัย สถานภาพทั้งด้านครอบครัว การทำงาน และมีความแตกต่างกันระหว่างประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคน โดยแต่ละรายนั้นผู้วิจัยได้นัดหมาย พบประพุดคุยและรับทั้งประสบการณ์ที่มีค่าของเกษตรกร

จากการศึกษาและสัมภาษณ์เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จทั้ง 5 รายแต่ละรายมีรายละเอียดเบื้องต้นพอสรุปได้ ดังนี้

รายแรก ชื่อ พื้งลักษณ์ เกตุแก้ว อายุ 40 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพทำนาข้าวและเป็นผู้ใหญ่บ้าน หลังจากผู้วิจัยได้นัดหมายเพื่อสัมภาษณ์พื้งลักษณ์ ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการวิจัย ผู้วิจัยจึงไปพบกับเกษตรกรรายที่ 2

รายที่สอง ชื่อ ลุงสวัสดิ์ เปาทุย อายุ 60 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นเกษตรกรที่เพาะพันธุ์มะพร้าวส่งออกไปทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้รับการแนะนำและได้เบอร์โทรศัพท์จาก เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอบ้านแพ้ว ผู้วิจัยจึงได้โทรศัพท์เข้าไปพูดคุยด้วย และได้มีการนัดหมาย เพื่อพบและหารือเกี่ยวกับรายละเอียด การพบกันครั้งแรกได้มีการอธิบายให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ในการพูดคุยกันครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความร่วมมืออย่างดีเช่นกัน จึงได้มีการนัดหมายอีกครั้งเพื่อสัมภาษณ์ถึงประวัติชีวิตได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น จนพิจารณาเห็นว่า เรื่องราวจากคำสัมภาษณ์ของลุงสวัสดิ์ มีความครบถ้วนและสามารถที่จะทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของลุงสวัสดิ์ ได้จึงได้มีการนัดสัมภาษณ์เกษตรกรรายที่ 3 ต่อไป

รายที่สาม ชื่อ ลุงวิลังโก ดวงจินดา อายุ 60 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพทำสวนและบ้านของลุงวิลังโกเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ที่สนใจและเกษตรกรทั่วไป ซึ่งลุงวิลังโก ได้มีโอกาสได้เผยแพร่ความรู้ทางด้านเกษตรให้แก่เกษตรกรทั่วทุกภาคของประเทศ และต่างประเทศ ไม่ต่ำกว่า 30 ประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้รับการแนะนำจากเกษตรอำเภอบ้านแพ้ว อีกเช่นเคย จนผู้วิจัยได้ดำเนินการนัดหมายและขอสัมภาษณ์ลุงวิลังโก ซึ่งได้รับความร่วมมือจากลุงวิลังโก เป็นอย่างมาก

สำหรับเกษตรกรรายที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้ไปทำการสัมภาษณ์นั้น ชื่อ อาชีพวาลย์ เกตุแก้ว อายุ 42 ปี เป็นเกษตรกรที่ผันตัวเองมาประกอบอาชีพส่งออกกล้วยไม้ ควบคู่ไปกับการทำสวนกล้วยไม้ โดยผู้วิจัยได้มีการนัดหมาย และต้องระบุวันเวลาอย่างแน่นอนเพราะอาชีพวาลย์มีเวลาค่อนข้างจำกัดในการที่จะให้สัมภาษณ์ จนต้องมีการเลื่อนนัดเป็นจำนวน 2 ครั้งจึงได้สัมภาษณ์เนื่องจาก อาชีพวาลย์ติดงานอย่างกระชั้นชิด แต่ในที่สุดผู้วิจัยก็ได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ อย่างครอบคลุมตามประเด็นที่ต้องการวิจัย

รายสุดท้าย ชื่อ กำนันบุญชู ปานสุวรรณ อายุ 58 ปี เป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเพาะพันธุ์ปลาและกุ้ง เมื่อได้ทำการติดต่อของสัมภาษณ์กำนันบุญชู กำนันบุญชูค่อนข้างที่จะมีงานยุ่งทั้งวันจนต้องมีการกำหนดนัดหมายเวลาได้แค่ครั้งละไม่เกิน 1 ชั่วโมงเท่านั้น กำนันบุญชูต้องมีการอื่นทำอีก แต่สุดท้าย ผู้วิจัยก็ได้สัมภาษณ์ประวัติของกำนันบุญชูอย่างครบถ้วนซึ่งทุกครั้งที่ขอสัมภาษณ์นั้น ได้รับความร่วมมือจากกำนันบุญชูเป็นอย่างดี

จากการบอกเล่าประวัติชีวิต ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมทั้ง 5 รายนั้นทำให้ทราบว่าแต่ละรายมีวิถี ความเป็นอยู่และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน และสะท้อนให้เห็นประสบการณ์เกี่ยวกับประวัติของตนเองออกมา โดยในการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยจะเปิดโอกาสอย่างเต็มที่ที่จะให้เกษตรกรแต่ละท่านได้บอกเล่าเกี่ยวกับอดีตชีวิตประวัติ แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรประสบความสำเร็จ ดังนั้น คำบอกเล่าของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จทุกคน จึงเป็นภาพสะท้อนชีวิต และข้อมูลที่ได้จะเป็นตัวอย่างอันดีต่อผู้ที่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเป็นกำลังใจต่อไปให้แก่เพื่อนเกษตรกรด้วยกันให้ยึดหลัก และให้สู้ต่อไปในการประกอบอาชีพนี้ เรื่องราวที่ได้จากคำบอกเล่าของเกษตรกรเกี่ยวกับความสำเร็จของเกษตรกรนั้นมีรายละเอียดเพียงพอเพื่อตอบคำถามการวิจัย ผู้วิจัยจึงยุติที่จะทำการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม แล้วนำเรื่องเล่าทั้งหมดมาถอดเทป และทำการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจาก การสัมภาษณ์ในเรื่องราวที่เป็นอดีตชีวิตประวัติ แรงจูงใจในการประกอบอาชีพและปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเชื่อมโยงกับเอกสารที่เกี่ยวกับความรู้ ตำราทางวิชาการและงานวิจัย และนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ซึ่งมีข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นหลัก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษา ผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพที่สำคัญยิ่งของประเทศไทย เพื่อให้ทราบแนวทางในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นตัวอย่างอันดีที่จะได้ใช้ในการวางรากฐานที่สำคัญทางอาชีพให้แก่ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายอื่นๆ ได้ประกอบอาชีพอย่างเหมาะสมกับตนเอง ตามหลักการแนะแนวอาชีพ และเมื่อได้ศึกษาความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร จากการสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาอดีตชีวิตประวัติ แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนั้น พบว่า

ข้อมูลประวัติชีวิต

จากคำบอกเล่าอดีตชีวิตประวัติ ของ “เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม” นั้น ชี้ให้เห็นว่า กว่าที่เกษตรกรแต่ละท่านจะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้น มีประวัติชีวิตที่แตกต่างกัน แต่ทุกท่านก็มีความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมจากการรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์อดีตชีวิตประวัติของแต่ละท่านนั้น ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลในด้านการศึกษา อาชีพที่เกษตรกรได้ฝึกฝน จุดเริ่มต้นให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลักการแก้ปัญหาในการทำงานในการประกอบอาชีพ ซึ่งขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเริ่มจากอดีตชีวิตประวัติของเกษตรกรทั้ง 5 ราย เพื่อตอบคำถามการวิจัยดังนี้ คือ

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรได้รับการศึกษาแตกต่างกันไป ตั้งแต่เรียนระดับประถมศึกษา จนถึงเรียนจบระดับปริญญาตรี จากการสัมภาษณ์เกษตรกรนั้น สืบเนื่องจากฐานะทางครอบครัวของเกษตรกรค่อนข้างลำบากจึงเป็นแรงผลักดันให้เกษตรกรมีความพยายามมากขึ้นในการประกอบอาชีพและยอมทุกวิถีทางที่จะประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของตนเอง

ดังเช่นการให้สัมภาษณ์ของเกษตรกรรายที่ 5 (กำนันบุญชู)

"หนู เอ๊ย ! คนที่จบ ป. 4 อย่างสูง พ่อแม่ก็แค่ขายหวานเย็นที่โรงเรียน ตอนนั้นพอจบมาจะหาอาชีพอะไรได้มากมาย นอกจากเป็นลูกจ้างเขา"

สำหรับอาชีพที่เกษตรกรทั้ง 5 รายได้ฝึกฝนที่จะประกอบอาชีพในอนาคตหลังจากจบการศึกษาที่แตกต่างกัน ดังนี้ คือ เกษตรกรรายที่ 1 (พินังลักษณ์) ฝึกฝนอยากเป็นนักเขียน เกษตรกรรายที่ 2 (ลุงสวัสดิ์) ฝึกฝนอยากเป็นตำรวจ เกษตรกรรายที่ 3 (ลุงวิลังโก) ยึดมั่นในอาชีพเกษตรกรรมตั้งแต่ยัง

เรียนไม่จบจบจนปัจจุบัน เกษตรกรรายที่ 4 (อาชีวะวาลย์) ใฝ่ฝันอยากเป็นทหาร ส่วน เกษตรกรรายที่ 5 (กำนันบุญชู) ผู้และดิ้นรนกับอาชีพทุกอย่างที่ทำให้ได้เงินมาจนเจือจรรบครัว

ช่วงชีวิตในวัยเด็กของเกษตรกรทุกรายนั้นมีชีวิตที่ค่อนข้างลำบากโดยเฉพาะเกษตรกรรายที่ 5 (กำนันบุญชู) ซึ่งมีชีวิตที่ลำบากมากที่สุดในบรรดาเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน คือต้องดิ้นรนประกอบอาชีพด้วยตัวเองตั้งแต่เด็ก แต่เกษตรกรบางท่าน เช่น เกษตรกรรายที่ 1 (พินังลักษณ์) และเกษตรกรรายที่ 4 (อาชีวะวาลย์) ถึงแม้จะลำบากแค่ไหนแต่ก็ได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาอย่างเต็มความสามารถ จากพ่อแม่ของพินังลักษณ์เองและได้รับความเสียสละจากพี่ ๆ น้อง ๆ ที่ยอมเสียสละให้อาชีวะวาลย์ได้เรียนหนังสือ มีประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจในการเลือกที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมตั้งแต่ช่วงชีวิตในวัยเด็กในขณะนั้น เพื่อน ๆ คนอื่นเขาต้องการจะเรียนหนังสือกันนั้นคือเกษตรกรรายที่ 2 (ลุงสวัสดิ์) และเกษตรกรรายที่ 3 (ลุงวิลังโก) ที่เลือกจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเจริญรอยตามบิดามารดา ถึงแม้ชีวิตจะไม่ลำบาก ซึ่งสามารถที่จะเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้ โดยเฉพาะลุงสวัสดิ์ ส่วนลุงวิลังโก นั้นด้วยชีวิตที่ลำบากแม่ตายตั้งแต่อายุ 4 ขวบ ทำให้ต้องอยู่กับพ่อมาโดยตลอด ทำให้เห็นอาชีพของพ่อ คือ การทำนาเพื่อมาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องตัวเอง ส่งผลให้ลุงวิลังโกตัดสินใจที่จะเจริญรอยตามอาชีพของพ่อต่อไป

อาชีพเดิมของบิดามารดาของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรม แต่ละคนนั้น ล้วนมีอาชีพทำนาข้าว และทำสวน มีแต่เกษตรกรรายที่ 5 (กำนันบุญชู) เท่านั้นที่บิดามารดาประกอบอาชีพค้าขาย เมื่อเกษตรกรทุกคนเจริญเติบโตก็มุ่งที่จะสานต่ออาชีพของบิดามารดาต่อไป ยกเว้นแต่เกษตรกรรายที่ 4 (อาชีวะวาลย์) ที่เพิ่มเติมอาชีพการส่งออกกล้วยไม้ขึ้นมาเพื่อให้รากฐานทางด้านอาชีพพัฒนาขึ้นและเกษตรกรรายที่ 5 (กำนันบุญชู) ซึ่งหันเหชีวิตจากการประกอบอาชีพรับจ้างต่าง ๆ มาสู่การประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลา ซึ่งแตกต่างจากพื้นฐานอาชีพเดิมของบิดาและมารดา

หลักการทำงานของเกษตรกรแต่ละคนนั้นล้วนให้คำสัมภาษณ์ที่ตรงกันคือยึดหลักที่เกษตรกรต้องมีความอดทน มีความเพียรพยายาม รู้จักขวนขวาย หาความรู้เกี่ยวกับอาชีพของตนเองรวมทั้งต้องมีความรับผิดชอบ และซื่อสัตย์กับอาชีพของตนเอง และประเด็นที่สำคัญก็คือ เกษตรกรต้องรู้จักดัดแปลงผลผลิตทางการเกษตรอยู่ตลอดเวลาและต้องรู้จักเสี่ยงที่จะลงทุนเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จในการทำงานและโอกาสความก้าวหน้าและโอกาสที่จะมีกินมีใช้

ดังเช่นคำสัมภาษณ์ของเกษตรกรรายที่ 4 (อาชีวะวาลย์)

“การทำงานของอา นอกจากจะต้องมีความรับผิดชอบ และซื่อสัตย์กับอาชีพแล้ว เราต้องรู้จักที่จะเสี่ยงในการลงทุนเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จในการทำงานด้วย”

และดังเช่น คำสัมภาษณ์ของเกษตรกรรายที่ 5 (กำนันบุญชู)

“อ๊อ! ลุงนะต้องรู้จักชวนขวยและเสี่ยงที่จะขยายและพัฒนาอาชีพของตัวเองลำบาก มาเยอะแล้ว ต้องทำให้ตัวเองก้าวหน้าแล้วก็มีกินมีใช้”

ในการประกอบอาชีพทุกอาชีพนั้น ย่อมที่จะเกิดปัญหาได้ทั้งสิ้น และจากการสัมภาษณ์ เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการประกอบ อาชีพจะมีวิธีการแก้ปัญหาที่คล้ายคลึงกัน คือ เมื่อมีปัญหาจะค่อย ๆ คิด ค่อย ๆ หาวิธีการแก้ปัญหา ต้องรู้จักแก้ปัญหาเอง หาสาเหตุของปัญหว่าสาเหตุมาจากไหน แล้วแก้ปัญหาด้วยสติปัญญาและไม่ ย่อท้อต่ออุปสรรค

“เมื่อมีปัญหานะเหรอนู ตัวเราเองก็ต้องแก้ปัญหาเองซิ เพราะบางปัญหา เช่น ด้านอาชีพของตัวเองเท่านั้นจะเป็นผู้รับปัญหา และก็จะสามารถหาจุดในการ แก้ปัญหาได้ (ลุงวิลังโก)”

เมื่อเกษตรกรแต่ละท่าน สามารถประกอบอาชีพให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างค่อนข้างที่สุขสบาย เกษตรกรทุกคนจึงตอบแทนวิชาชีพของตน โดยที่ให้การช่วยเหลือสังคมในสายงานอาชีพเกษตรกร ของตน โดยการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากประสบการณ์ในอาชีพของตนมาถ่ายทอด ความรู้ให้แก่เพื่อนเกษตรกรในชุมชน นักเรียนนักศึกษาจากสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อนเกษตรกรจาก ทั้งในและต่างประเทศให้ได้มาแลกเปลี่ยนข้อมูลทางด้านการเกษตรกัน เพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม ให้เจริญขึ้น

“เฉพาะต่างชาตินะที่บ้านลุงไม่ต่ำกว่า 20-30 ประเทศแล้ว แต่ลุงไม่ถนัดรูปไว้สัก ไบนะถือว่ามีมันไม่จำเป็นต้องไปขอใคร (ลุงวิลังโก)”

สำหรับความรู้สึกที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรมนั้นเกษตรกรทุกรายมีความภาคภูมิใจในอาชีพ เกษตรกรรมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นอาชีพที่มีเกียรติสมควรได้รับการยกย่องจากสังคมรวมทั้งเป็น อาชีพที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้แม้จะเป็นอาชีพที่เหน็ดเหนื่อย แต่ก็เป็อาชีพที่สร้างความภาคภูมิใจ ให้แก่ครอบครัวและตนเอง และต้องการให้เกษตรกรรายอื่น ๆ อย่างหล่อลอยกับอาชีพนี้

“อาว่านะ หากเรารักในอาชีพเกษตรกรรมแล้ว เราต้องอ่านอาชีพของตนเอง
ให้ออก หมั่นหาประสบการณ์และหาความรู้เพื่ออาชีพของตนเองและประเทศชาติต่อไป
(อาชีพชาวลัย)”

จากการสัมภาษณ์ เกษตรกรทุกท่านที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม
นั้นทำให้ทราบว่าแรงจูงใจในการประกอบอาชีพของเกษตรกรแต่ละรายนั้น มีแรงจูงใจจากการ
ต้องการที่จะประกอบอาชีพเพื่อเป็นหลักในการดูแลครอบครัวโดยเจริญรอยตามอาชีพตามที่บิดาและ
มารดาเคยประกอบอาชีพนี้มาก่อน

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ
เกษตรกรรม นอกจากทำให้เราทราบข้อมูลประวัติชีวิตเป็นเบื้องต้นแล้ว ทำให้เราได้ทราบถึง
อัตชีวประวัติ แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกษตรกรประสบความสำเร็จใน
การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ข้อมูลเหล่านี้ได้นำเสนอในรูปแบบบริบทของปรากฏการณ์ที่ศึกษาใน
ส่วนเริ่มต้นของการวิเคราะห์ ซึ่งในส่วนต่อไปนี้ผู้วิจัยจะขอนำเสนอถึง การวิเคราะห์ในเชิงการอธิบาย
ที่เป็นนามธรรมและเชิงทฤษฎีมากกว่าเป็นเพียงการบอกเล่าปรากฏการณ์โดยสรุปเท่านั้น ซึ่งสามารถ
วิเคราะห์ได้ตามข้อมูลที่นำเสนอในเบื้องต้นได้ดังนี้ คือ ผู้วิจัยจะขอแยกการวิเคราะห์ ทางด้าน
อัตชีวประวัติ แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในการ
ประกอบอาชีพ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านอัตชีวประวัติของเกษตรกร

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกือบทุกรายจะมีชีวิตครอบครัวที่ค่อนข้างลำบาก จึงมีความ
พยายามและยอมทุกวิถีทางที่จะประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ซึ่งเกษตรกรบางคนก็โชคดี
ถึงแม้จะได้รับความลำบากในการดำรงชีวิต แต่เกษตรกรเหล่านี้ก็มีที่ดินที่เป็นของตนเอง แต่ก็มี
เกษตรกรบางคนที่ต้องเริ่มต้นจากการที่ไม่มีแม้ที่ดินทำกิน จนต้องทำงานทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมาจุน
เจือครอบครัว

“หนูเอี้ย! คนที่จบแค่ ป. 4 อย่างลุง พ่อ แม่ก็ไม่มีที่มิทางอะไร ก็แค่เป็นคน
ขายหวานเย็นอยู่ที่โรงเรียน ตอนนั้นพอจบมาจะหาอาชีพอะไรได้มากมาย นอก
จากเป็นลูกจ้างเขา”

จากข้อมูลนี้ตรงกับลำดับขั้นความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Need
Hierarch theory) (Abraham H. Maslow' 1960 , P 122-144)

ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์มีความต้องการ และพฤติกรรมของมนุษย์จะเป็นไปเพื่อตอบสนองความ
ต้องการของตนเอง การที่เกษตรกรแต่ละรายมีชีวิตที่ค่อนข้างลำบากจึงจำเป็นต้องดิ้นรนเพื่อให้

สามารถดำรงชีพ อยู่ได้ในสังคม และแสวงหา ซึ่งในที่นี้หมายถึง การแสวงหาอาชีพของเกษตรกรนั้น เป็นการแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งการตอบสนองสำหรับชีวิตที่ดีกว่า จัดเป็นความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs)

ในการที่เกษตรกรทุกรายขวนขวายที่จะทำงานหนักเพื่อให้ได้มาซึ่งความก้าวหน้าในชีวิตนั้น สามารถแสดงได้ถึงลำดับขั้นสูงอีกขั้นหนึ่งของความต้องการในชีวิต ในด้านความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety and Security Needs) เพราะเมื่อเกษตรกรแสวงหาซึ่งอาชีพเพื่อตอบสนองชีวิตที่ดีกว่านั้น บุคคลจะมุ่งสู่ความต้องการที่จะได้รับความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต และทรัพย์สินซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรเมื่อเริ่มที่จะประกอบอาชีพก็จะต้องการที่จะมีความมั่นคงในชีวิต โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจก็จะแสดงออกมาซึ่งพฤติกรรม เช่น ทำงานหนักเพื่อความมั่นคงทางด้านฐานะของตนเอง และครอบครัวในระยะยาว หรือแสวงหางานที่มีหลักประกันที่แน่นอนให้กับชีวิต เมื่อเกษตรกรได้รับความมั่นคงมากพอในการประกอบอาชีพแล้ว เกษตรกรจะรู้สึกที่จะมีความต้องการในระดับที่สูงขึ้น โดยมีความคิดที่จะเข้ามามีบทบาทที่จะต้องการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรต่าง ๆ หรือต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมฐานะสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งความต้องการทางด้านสังคมนี้ มักจะเป็นไปในรูปของความต้องการ ในแง่ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อสังคมกลุ่มนั้น

“พอเรามีกินมีใช้สามารถจะนำความรู้ที่ได้จากการไปอบรมตามที่ต่าง ๆ มา พัฒนาอาชีพเกษตรของเรา เราก็ควรจะแบ่งปันความรู้ให้กับเพื่อนเกษตรกรในชุมชนของเราบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราเป็นผู้ใหญ่บ้าน เราก็ควรต้องช่วยเหลือลูกบ้านให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (พินิจลักษณ์)”

“ลุงไม่เคยถ่ายรูปเก็บไว้เองซักรูป เวลาที่ประเทศต่าง ๆ มาดูงานที่สวนของลุง ตอนนั้นก็ประมาณ 20 - 30 ประเทศ แล้วเราไม่ได้หวังชื่อเสียงเงินทองอะไร หวังเพียงแค่ว่าเราภูมิใจที่ได้พัฒนาอาชีพเกษตรของเราให้นานาประเทศได้ชื่นชมก็พอแล้ว (ลุงวิลังโก)”

ความต้องการเหล่านี้เรียกว่าความต้องการทางด้านสังคมและความรัก (Social and love needs) ตามทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นความต้องการทางด้านจิตใจซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการในขั้นนี้ได้ โดยสอดคล้องให้อยู่ในกระบวนการทำงานของบุคคลได้

ในปัจจุบันมีเกษตรกรหลายท่านที่ได้รับการยกย่องจากหน่วยงานต่าง ๆ คือ เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับนับถือ ได้รับชื่อเสียงและเกียรติยศ เช่น ได้รับรางวัลจากทางหน่วยงานของทางรัฐบาลซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากการได้รับคำแนะนำและได้รับ

การยอมรับการเสนอชื่อผ่านทางสำนักงานเกษตรอำเภอนั้น เกษตรกรแต่ละท่านล้วนแต่ได้รับชื่อเสียงทางด้านการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมให้แก่ทางจังหวัด รวมไปถึงทำชื่อเสียงให้แก่ระดับประเทศทั้งสิ้น เมื่อผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นั้น เกษตรกรแต่ละท่านมีความยินดีและให้สัมภาษณ์ด้วยความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง จากการสัมภาษณ์เริ่มตั้งแต่ชีวิตความเป็นอยู่ในวัยเด็ก การทำงาน จนกระทั่งมีอาชีพที่มั่นคงและสามารถตอบแทนวิชาชีพของตน โดยการเป็นวิทยากรให้เพื่อนร่วมอาชีพ ทั้งในและนอกประเทศได้นั้น ล้วนเป็นคำสัมภาษณ์ที่แสดงออกถึงความต้องการการยอมรับและการยกย่อง (Esteem Needs)

ความต้องการนี้อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ความต้องการพลังความแข็งแกร่งมีความสำเร็จมีความสมบูรณ์พอเพียงในด้านต่าง ๆ เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกสู่ความเป็นอิสระและมีเสรีภาพในตนเองและอีกประเภทหนึ่งคือ ความต้องการชื่อเสียงและเกียรติยศ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับการยกย่องและยอมรับนับถือจากคนอื่น รวมทั้งความสนใจความสำคัญและความชื่นชมยินดีด้วย สำหรับความพึงพอใจจากการที่ได้รับการยอมรับและยกย่องนั้น จะนำไปสู่ความและมั่นใจในตนเอง ตระหนักว่าตนเองมีคุณค่า มีความแข็งแกร่งมีความสามารถและความสมบูรณ์พอเพียงและที่สำคัญจะรู้สึกที่ตนเองมีประโยชน์ มีคุณค่าและมีความจำเป็นต่อโลกที่ตนอาศัยอยู่ เมื่อได้ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรแต่ละรายนั้น เกษตรกรทุกรายล้วนให้สัมภาษณ์ในประเด็นที่มีความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน ในด้านการให้ความรู้จากที่ได้รับการอบรมมา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตของเพื่อนเกษตรกรดีขึ้น โดยเกษตรกรแต่ละรายมิได้ให้ความสำคัญกับรางวัลที่ได้รับจากหน่วยงานของรัฐบาลแต่ประการใด โดยเกษตรกรแต่ละรายนั้นล้วนให้ความเห็นที่ตรงกันว่า รางวัลนั้นเป็นเรื่องที่เขาสร้างเป็นรูปธรรม แต่ตัวเราต่างหากที่จะรู้ตนเองว่าตัวเองมีประโยชน์แก่สังคมมากแค่ไหน จากคำสัมภาษณ์ของเกษตรกรนั้น ล้วนแสดงออกเป็นอิสระและมีเสรีภาพในตนเอง โดยไม่ยึดติดกับชื่อเสียงที่ได้

และสำหรับประเด็นการสัมภาษณ์ตามอัตชีวประวัติของเกษตรกรทุกรายนั้น ล้วนทำให้ได้ข้อมูลว่าสิ่งที่ทำให้เกษตรกรทุกท่านรู้สึกพอใจในตนเองในปัจจุบัน และสิ่งที่ต้องการจะทำในอนาคต เพื่อให้ตนเองได้รับความสุขในชีวิตนั้น คือ การต้องการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมของตนเองอย่างดีที่สุด และใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย และต้องการทำตัวเองให้มีคุณค่าโดยการให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่มาขอความรู้เกี่ยวกับทางด้านการเกษตรไม่ว่าจะเป็นเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน นักเรียน นักศึกษา หรือหน่วยงานของทางภาครัฐและเอกชน

จากคำสัมภาษณ์ของเกษตรกรนี้ สามารถอธิบายความต้องการของเกษตรกรที่จะเข้าใจตนเองและรู้จักตนเอง (Self actualization needs) ได้ ซึ่งความต้องการในระดับนี้ เป็นความปรารถนาที่จะได้รับความสมบูรณ์พอใจในตนเอง (Self-fulfilment) ในสิ่งที่ตนมีแนวโน้มหรือมีความสามารถที่จะเป็นไปได้หรือทำได้ เพื่อให้ตนได้รับความสุข หรือความพึงพอใจอย่างสูงสุด เท่าที่

จะเป็นได้ จากการที่ตนได้เป็นหรือได้ทำในสิ่งที่ตนมีความสามารถที่จะทำ หรือเป็นได้ทุกสิ่งตามที่บุคคลปรารถนา ซึ่งความต้องการนี้ อาจจะปรากฏออกมาในรูปที่แตกต่างกันในแต่ละคน ซึ่งความต้องการนี้จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความพึงพอใจ

จากอัตชีวประวัติของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมทุกรายนั้น สามารถอธิบายได้ถึงการแสดงออกของพฤติกรรมในการประกอบอาชีพของเกษตรกรตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงขั้นประกอบอาชีพอย่างมั่นคง ซึ่งมีสาเหตุมาจากความต้องการทางด้านการพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น ตลอดจนจนสามารถนำประสบการณ์ของตนเองไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้มีชีวิตที่ดีขึ้นเช่นกัน

และเมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์เกษตรกรทุกรายว่า สำหรับความสำเร็จของเกษตรกรนั้น ขึ้นอยู่กับรางวัลที่ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มอบให้หรือไม่จะได้รับคำตอบที่ตรงกันจากเกษตรกรทุกรายว่า ความสำเร็จของตนเองนั้นขึ้นอยู่กับความภาคภูมิใจที่ตนเองประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้ว ยังได้ช่วยเหลือสังคมทางด้านวิชาชีพที่ตนเองรัก ให้กับเพื่อนร่วมอาชีพด้วยกัน ก็ถือว่าตนเองประสบความสำเร็จในอาชีพจากความภาคภูมิใจในตนเองแล้ว

“ที่มีความภูมิใจนะที่ที่ทำอาชีพนี้ เพราะมันเป็นอาชีพที่เลี้ยงตัวเองได้และสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ครอบครัวและตนเองได้ อีกอย่างก็รู้สึกภูมิใจนะที่คนในหมู่บ้านให้ความสำคัญ มีอะไรก็มาตามให้ไปช่วย ไม่ว่าจะเป็นการลงแขกเกี่ยวข้าว การได้เป็นหมอดินให้กับชาวบ้าน หรือการที่ชาวบ้านมาถามวิธีการทำนา เราก็รู้สึกภูมิใจ มากกว่าได้รับรางวัลอะไรซะอีก (พินังลักษณ์)”

“ลุงว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่มีเกียรติ จริง ๆ แล้วเป็นอาชีพที่ควรได้รับการยกย่องจากสังคมมาก ๆ ด้วยซ้ำ แม้มันเป็นอาชีพที่เหน็ดเหนื่อยก็จริงนะ แต่มันเป็นอาชีพที่ทำแล้วสบายใจ ได้ให้ความรู้กับคนอื่นลุงก็ถือว่าสำเร็จในอาชีพแล้ว (ลุงสวัสดิ์)”

“อาชีพเกษตรกร มันต้องดิ้นรนนะหนู ดิ้นรนเรื่อยไป トラบไตที่ยังทำอาชีพนี้อยู่แต่ลุงภูมิใจมากรู้ไหม ที่ลุงได้สร้างแหล่งความรู้ให้กับเกษตรกรทั้งในประเทศ ทั้งนอกประเทศ โอ้ย ! ถ้าลุงอยากได้รางวัลนะมีเต็มบ้าน แต่ลุงไม่อยากจะ ขนาดต่างประเทศมาดูงานลุงยังไม่เคยถ่ายรูปเอาไว้อย่า แค่นี้ก็สำเร็จในชีวิตแล้วนะหนู (ลุงวิไลโก)”

“หากเรารักในอาชีพเกษตรกรรมนะ เราต้องอ่านอาชีพของตนเองให้ออกหมั่นหาประสบการณ์ หาความรู้เพื่ออาชีพของตนเองและประเทศชาติต่อไป ไม่ต้องมีรางวัลรางวัลหรอก เรารู้ตัวว่าเราสำเร็จก็พอ (อาชีวะวาลย์)”

“ลุงภูมิใจกับอาชีพนี้มาก มันเป็นอาชีพที่ทำให้ลุงสร้างเนื้อสร้างตัวได้
 ลุงอยากให้เกษตรกรคนอื่น ๆ อย่าทอดทิ้งกับอาชีพนี้รางวัลอะไรลุงไม่อยากจะขอ
 เกษตรอำเภอก็จะให้รางวัลหลายรอบแล้วเนี่ย แต่เราเป็นกำนันจะมาเอาเองได้ไง
 ให้ลูกบ้านเขาดึกว่า เรารู้ตัวว่าตัวเองสำเร็จ จากการช่วยเหลือเพื่อน ๆ เกษตรด้วยกัน
 ก็พอแล้วล่ะ (กำนันบุญชู)”

จากอัตชีวประวัติของเกษตรกรทั้ง 5 รายนั้นทำให้เราได้ทราบถึงชีวิตความเป็นอยู่ของ
 เกษตรกรแต่ละท่านว่า จากอดีตจนมาถึงปัจจุบันนั้น เกษตรกรทุกรายมีชีวิตความเป็นอยู่เช่นไร บาง
 คนค่อนข้างลำบาก บางคนลำบากมาก แต่ละคนการศึกษาก็ต่างกันไปตั้งแต่ ประถมศึกษาจนถึง
 ปริญญาตรี ซึ่งสุดท้ายแต่ละคนก็เลือกอาชีพที่ถือว่าเป็นอาชีพที่สำคัญของประเทศ นั่นก็คือ อาชีพ
 เกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพที่มีเกียรติมากสำหรับประเทศชาติ

อัตชีวประวัติของเกษตรกรทั้ง 5 รายนั้นมีประโยชน์อย่างมาก ในการศึกษาอัตชีวประวัติ
 ของเกษตรกรแล้วโยงเข้าสู่ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา ทำให้เราได้ทราบถึงที่มาที่ไปของการแสดงออก
 ทางพฤติกรรมของเกษตรกรทั้งสิ้น

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของเกษตรกรเพื่อศึกษาอัตชีวประวัติของเกษตรกรแล้ว ประเด็นที่
 น่าสนใจอีกประการหนึ่งในการที่จะเผยถึงความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
 มากขึ้น คือ ความสนใจที่จะทราบถึงแรงจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมว่าเกษตรกรเหล่านี้มี
 แรงจูงใจอะไรที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยผู้วิจัยขอวิเคราะห์
 ทางด้านแรงจูงใจในการประกอบอาชีพจากคำสัมภาษณ์ของเกษตรกร เพื่อเผยให้เห็นถึงการวิเคราะห์
 และคำอธิบายจากคำพูดของเกษตรกรในเชิงนามธรรมมากขึ้น ดังนี้

2. แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ

เมื่อผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เกษตรกรทางด้านแรงจูงใจในการประกอบอาชีพว่าเกษตรกรทั้ง 5 ราย
 มีแรงจูงใจในการประกอบอาชีพอะไรที่ทำให้เกษตรกรประสบความสำเร็จ เมื่อสัมภาษณ์ปรากฏว่า
 ส่วนมากเกษตรกรมีแรงจูงใจ จากการต้องการที่จะประกอบอาชีพเพื่อเป็นหลักในการดูแลครอบครัว
 โดยเจริญรอยตามอาชีพที่บิดามารดา เคยประกอบอาชีพนี้มาก่อน

“ลูกเกิดมาก็เห็นพ่อลำบากทำนามาตลอด แม้มักตายตั้งแต่ 4 ขวบลุงตัดสินใจไม่
 เรียนต่อ จะประกอบอาชีพเกษตรกรนี้แหละ (ลุงวิลังโก)”

“เราเรียนจบมา ก็ไม่มีใคร คิดอยากทำนาทุกคนไปทำงาน บริษัท ไม่มีใครอยู่บ้าน
 ใครจะดูแลพ่อแม่ล่ะ ที่ดินของเราก็มียอยู่แล้ว ก็เลยตัดสินใจทำนาไปด้วย ดูแลพ่อแม่ไป

ด้วย ทำมาแล้วสบายใจ (พึงสังเกตร)

“เราเห็น เราคลุกคลีกับกล้วยไม้มาตั้งแต่ 9 ขวบ พ่อแม่ให้ต้นดี 4 - ดี 5 รดน้ำก่อนไปโรงเรียนทุกวัน ทำให้รักผูกพันกับอาชีพนี้ คิดว่าจะพัฒนาอาชีพเกษตรกรให้ดียิ่งขึ้น (อาชัชวลย์)”

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพอีกประการหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรประสบความสำเร็จนั้น คือ เกษตรกรต้องการที่จะมีอาชีพที่อิสระ ตัวเองเป็นผู้กำหนดการทำงานได้เองโดยไม่มีใครมาบังคับ

“ตอนนั้นจบ ม. 8 อยากเป็นตำรวจมาก แต่มาคิดว่า เออ ! บ้านเราทำสวนเป็นร้อย ๆ ไร่ จะไปรับราชการทำไม ทำสวนดีกว่า สบายใจดี เป็นอาชีพที่อิสระดี อยากจะหยุดพักก็หยุด ไหวก็ทำต่อ (ลุงสวัสดิ์)”

นอกจากนี้ จากการที่ได้สัมภาษณ์เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลว่า แรงจูงใจอีกประการหนึ่งในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จนั้นคือ การได้รับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพจากการต้องการหลีกเลี่ยงจากความยากลำบาก เพื่อเป็นแรงผลักดันให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและครอบครัวให้ดีขึ้น

“พ่อลุงแต่งงานกับแม่บ้าน ลุงก็มาคิดว่าเราจะมาเป็นลูกจ้างเขาอยู่ได้ไง ตัวคนเดียวก็ลำบากเหลือเกินแล้ว พอมีครอบครัวเราก็ต้องหาอาชีพให้มันมั่นคง จากประสบการณ์เป็นลูกจ้างเขาทำวังกุ้ง ก็เริ่มอาชีพของตัวเองจากความถนัดของเราที่เป็นลูกจ้างเขานั้นแหละ จนยึดอาชีพมาจนถึงปัจจุบัน (ก้านนบุญชู)”

แรงจูงใจในการประกอบอาชีพอีกประเด็นหนึ่งซึ่งได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ก็คือ ความต้องการที่จะนำความรู้ที่เรียนมา มาพัฒนาอาชีพของตนเองที่บ้านทำอยู่ให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

“ตอนแรกเฝ้าฝันอยากที่จะเป็นทหาร สอบเข้าทหารอยู่ตั้งหลายครั้งจนได้พบกับอาจารย์แนะแนวด้านอาชีพ และให้ข้อเสนอสู่ในการศึกษาและอาชีพ จนเลือกเรียนวิชาที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมมาตั้งแต่อยู่ปวช. จนถึงเรียนต่อปริญญาตรี สาขาบริหารธุรกิจการเกษตร พอจบก็ลุยเต็มที่ คิดว่าจะนำวิชาบริหารธุรกิจการเกษตรนี้แหละมาพัฒนาอาชีพของเรา โดยเป็นรูปแบบการส่งออกด้านสินค้าเกษตร เราเรียนมาเราก็ต้องได้ใช้ความรู้ของเราสิ (อาชัชวลย์)”

จากที่กล่าวมาแล้วจะพบว่าแรงจูงใจในการประกอบอาชีพของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้นก็คือ เกษตรกรผู้ที่ศึกษาจะมีแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ จากความต้องการที่จะประกอบอาชีพเพื่อเป็นหลักในการดูแลครอบครัว ต้องการมีอาชีพที่อิสระ กำหนดการทำงานของตัวเอง ต้องการหลีกเลี่ยงจากความยากลำบาก และ พัฒนาชีวิตของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น รวมทั้งมีแรงจูงใจในการประกอบอาชีพจากการที่ต้องการที่จะนำความรู้และนำความสามารถที่เรียนมา มาพัฒนาอาชีพเกษตรให้ดีขึ้นจากข้อมูลด้านแรงจูงใจในการประกอบอาชีพเหล่านี้สามารถอธิบายถึงประเด็นสำคัญ ที่จะเชื่อมโยง คำสัมภาษณ์จากชีวิตและความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงของเกษตรกร ไปสู่ความรู้ด้านแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ ซึ่งอยู่ในความรู้เชิงนามธรรมได้ดังนี้ คือ เกษตรกรทุกรายมีความยินดี และเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายาม เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย บุคคลที่มีแรงจูงใจจะแสดงออกมาในการแสดงพฤติกรรมด้วยความกระตือรือร้น มีทิศทางที่เด่นชัด และไม่ย่อท้อเมื่อเผชิญกับอุปสรรคหรือปัญหา ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า บุคคลที่มีแรงจูงใจในการประกอบอาชีพนั้นจะมีลักษณะที่มีเป้าหมายในการแสดงออกมีพลังในการแสดงออก และมีความพยายามในการแสดงออกสำหรับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพนั้น จะมีองค์ประกอบ 3 อย่างที่มีปฏิสัมพันธ์กัน และมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน (เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ . 2529: 20-21) ประกอบด้วย

ความต้องการ แรงขับ และเป้าหมาย ซึ่งเราสามารถนำมาอธิบายถึงแรงจูงใจในการประกอบอาชีพของเกษตรกรที่เราทำการศึกษาได้ว่า จากความไม่พอใจเพียงในด้านความเป็นอยู่ จากความต้องการที่จะมีอาชีพที่อิสระ จากความต้องการทางด้านการช่วยเหลือและรับหน้าที่ดูแล ครอบครัวยของเกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรเกิดแรงขับเพื่อบรรเทาความต้องการให้ลดลงโดยแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่จูงใจให้ประกอบอาชีพตามที่ตั้งใจไว้จนมุ่งสู่เป้าหมายเพื่อลดแรงขับให้หมดไป

การที่เกษตรกรมีแรงจูงใจในการประกอบอาชีพนั้น สามารถอธิบายได้ว่า แรงจูงใจนั้นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อเกิดภาวะขาดดุลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมหรือจิตใจ จะก่อให้เกิดภาวะความต้องการที่จะลดสภาพการนั้น โดยมีแรงขับเคลื่อนทั้งทางด้านความคิด อารมณ์ และร่างกายให้กระทำเพื่อสนองความต้องการ เกิดเป็นพฤติกรรมไปสู่เป้าหมาย หลังจากนั้นก็คลายความกดดันลง (เรียม ศรีทอง . 2542:353) ซึ่งสำหรับเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพนั้น เกิดจากแรงจูงใจทั้งภายใน (Intrinsic Motivation) และแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) คือ เกษตรกรเกิดแรงจูงใจภายในตน ที่เกษตรกรมีความต้องการอยากแสดงพฤติกรรมด้วยความชอบของตนเอง ไม่มีใครบังคับ ไม่มีของมาล่อใจ แต่เกิดจากเจตคติ ความสนใจ ความต้องการ ซึ่งเป็นรางวัลที่เกษตรกรได้รับโดยความรู้สึกของเขาเองในขณะที่เขากำลังทำงาน

“เมื่อเราเอาดีทางการปลูกแก้วมังกร เราก็ต้องพัฒนาพันธุ์ไปเรื่อย ๆ เพิ่มคุณค่าให้กับสินค้า เราทำได้เราเองก็ภูมิใจ (ลุงวิลังโก)”

และเกิดแรงจูงใจภายนอก ซึ่งเกิดจากสภาวะของเกษตรกรที่ได้รับการกระตุ้นจากภายนอก อาทิ จากการต้องดิ้นรนเพื่อมีชีวิตที่ดี ที่หลุดพ้นจากความลำบาก ก็ทำให้เห็นจุดหมายและนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของเกษตรกร ซึ่งแรงจูงใจประเภทนี้มักจะเกิดจากสภาพแวดล้อมของงาน ซึ่งได้แก่ในเรื่องของเงินค่าตอบแทนในการทำงาน ความมั่นคงในหน้าที่การงานของเกษตรกรเอง

“เราอยู่ไม่ได้ เราหยุด ครอบครัวยาก ก็ต้องทำงานเรื่อยไปจนกว่าตัวเองจะไม่ไหว ทั้งงานราษฎร์งานหลวงลงไม่กลัวลำบาก (กำนันบุญชู)”

จากการวิเคราะห์ ถึงบทสัมภาษณ์ของเกษตรกรเกี่ยวกับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรนั้นสรุปได้ว่า แรงจูงใจในการประกอบอาชีพนั้นมีความสำคัญมากต่อการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เพราะแรงจูงใจนั้นเป็นสิ่งที่กระตุ้นและผลักดันให้เกษตรกรทุกท่าน เกิดความมุ่งมั่น และตั้งใจในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่ตั้งไว้ หากการทำงานปราศจากแรงจูงใจย่อมเป็นการยากที่การทำงานจะบรรลุผลได้ แรงจูงใจเป็นตัวผลักดันให้เกษตรกรแสดงพฤติกรรม ตามที่เกษตรกรซึ่งผ่านชีวิตความลำบากตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งจัดได้ว่าแรงจูงใจนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานและเป็นความเต็มใจของเกษตรกรเหล่านั้นเอง ที่จะใช้พลังงานความสามารถเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ชีวิตของเกษตรกรแต่ละท่านตั้งไว้

เมื่อผู้วิจัยได้มีการศึกษาถึงอัตชีวประวัติ และแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ ของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรแล้วนำมาวิเคราะห์ตามรูปแบบของนามธรรม แล้วนั้น ยังมีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งจัดได้ว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้เกษตรกรประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรได้ นั่นก็คือผู้วิจัยต้องการที่จะทราบว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมให้เกษตรกรประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกร จากการสัมภาษณ์จากคำบอกเล่า และจากความคิดรวมทั้งประสบการณ์การทำงานของเกษตรกรที่ผู้วิจัยทำการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรก็คือ เกษตรกรจะต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ ต้องมีทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพเกษตรกรก็เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสำเร็จ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันด้วย และจะต้องได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือทางด้านอาชีพเกษตรกรจากทางรัฐบาลเป็นสำคัญ จากการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกษตรกรประสบความสำเร็จเหล่านี้ ผู้วิจัยสามารถอธิบายขยายความรวมทั้งวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งเสริมให้

เกษตรกรประสบความสำเร็จเหล่านี้ได้มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของเกษตรกรได้อย่างไร ซึ่งสามารถวิเคราะห์จากข้อมูลที่เป็นจริงจากคำสัมภาษณ์ของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จได้ดังนี้

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกษตรกรประสบความสำเร็จ

เกษตรกรต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพของตนเอง

“ความรู้กับประสบการณ์ของเกษตรกรสำคัญนะ ถึงเราจะเป็นเกษตรกร ที่หลายคนมองว่าเป็นอาชีพรากหญ้า แต่คิดว่าการขวนขวายหาความรู้สำหรับอาชีพ ของตนเองเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งการจะสำเร็จได้ต้องสั่งสมความรู้และประสบการณ์มา ตั้งแต่เด็ก โดยที่จะต้องเต็มใจที่จะใฝ่รู้ในการประกอบอาชีพ การทำงานก็จะขาดการมี ใจรักพอเกิดปัญหาในอนาคตเกี่ยวกับอาชีพของเรา เราก็แก้ปัญหาไม่ได้เพราะเราไม่ได้ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เราก็เลยไม่รู้ว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร ตัวเองเท่านั้น ที่จะพึ่งตัวเองได้ (อาชีวะชาลย์)”

จากคำสัมภาษณ์ของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้น ตรงกับแผนการพัฒนากฎกระทรวงระดับชาติและระดับนโยบาย ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนากฎกระทรวงที่ กว้างขวางและครอบคลุมงานหลายสาขา พร้อมทั้งเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือหน่วยงานหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน โดยได้มีการให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ (Knowledge) แก่เกษตรกร และประชาชนทั่วไป ด้วยเหตุที่เกษตรกรของไทยส่วนใหญ่มีความรู้ไม่มาก ไม่สามารถจะเรียนรู้ หรือ รับทราบวิทยาการแผนใหม่ทางการเกษตรหรือคิดค้นดัดแปลงปรับปรุงการทำให้ทำงานของตนเองได้ จึงทำให้ไม่สามารถจะพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมของเขาได้ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทุกสาขา จึงควรที่จะพยายามหาวิธีการให้ความรู้แก่เกษตรกรอยู่เสมอ แม้แต่การจัดการระบบการศึกษาของ ไทยก็น่าจะให้การเกษตรเป็นกระดูกสันหลังของการศึกษาไทย หรือพยายามส่งเสริมสนับสนุนการ สอนการเรียนรู้วิชาเกษตรในทุกระดับการศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรให้ดีขึ้นใน สังคมปัจจุบันด้วย

การแสวงหาความรู้เป็นส่วนที่สำคัญมากในประกอบอาชีพโดยเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์และ คณะ (2535) ได้ระบุความรู้และทักษะไว้ 8 ประการ ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งมีข้อมูลที่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้ดังนี้คือ

- ความรู้พื้นฐานในด้านเทคนิควิธีประกอบอาชีพและอาชีพ
- ความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ความรู้พื้นฐานในการทำธุรกิจ
- ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับขั้นตอนในการเริ่มประกอบอาชีพ

- ทักษะในการทำงานและติดต่อกับคนทั้งลูกค้าและลูกค้า
- ทักษะในการผลิต การขายหรือการบริการ
- ความรู้ทักษะในการพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการประกอบอาชีพ
- ประสบการณ์ในการทำงาน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้นับว่าหากเกษตรกรท่านใดสามารถยึดหลัก 8 ข้อนี้ได้ การประกอบอาชีพก็จะเป็นไปด้วยความเจริญก้าวหน้า

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้อาชีพเกษตรกรพัฒนา และส่งเสริมให้ตัวเกษตรกรเองประสบความสำเร็จนั่นก็คือ ทุณทรัพย์ ซึ่งเป็นตัวสำคัญที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนตามมา จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรนั้น เกษตรกรทุกรายให้สัมภาษณ์ตรงกันว่า ทุณทรัพย์มีส่วนอย่างมากต่อการพัฒนาการเกษตรของไทย เกษตรกรหลายคนต้องกู้หนี้ยืมสินมาลงทุนทางการเกษตร โดยเฉพาะการกู้เงินนอกระบบซึ่งมีดอกเบี้ยราคาแพง ทำให้เมื่อได้ผลผลิตก็ต้องนำเงินไปใช้หนี้สินเหล่านี้หมุนเวียนอยู่กับวิธีการเดิม ๆ ทำให้ขาดโอกาสที่จะนำเงินที่ได้จากผลผลิตไปซื้ออุปกรณ์อื่นๆ ที่ทันสมัยมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาเกษตรกรรม

“สมัยนี้ถ้าไม่มีทุนนะหนู ดาย ! อะไร ๆ ก็แพง ปุ๋ยก็แพง น้ำมัน ก็แพง พันธุ์พืช ก็แพง แล้วยังไปถามเถอะที่ดินเอาไปจำนองเกือบหมดแล้วมั้ง (ลุงวิลังโก)”

สำหรับแนวทางที่เราจะสามารถช่วยเหลือให้เกษตรกรมีเงินทุน ในการที่จะพัฒนาอาชีพของตนเองนั้น ควรเริ่มต้นจากการให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งองค์กรเหล่านี้จะมีเงินทุนอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งได้มาจากการขายหุ้นให้สมาชิกกู้ยืม นอกจากนี้ เกษตรกรเองต้องมีการพัฒนาความรู้และหมั่นชวนช่วยเกษตรกรรวมแผนใหม่ ๆ บ้าง เพื่อผลผลิตที่ดีขึ้น เพราะความรู้ที่ได้จากบรรพบุรุษ นั้น ไม่มีการดัดแปลง ทำให้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควรซึ่งการที่จะเพิ่มทุนหมุนเวียนให้แก่เกษตรกรด้วยกันนั้นก็ควรที่จะหมั่นหาความรู้ โดยเฉพาะในปัจจุบันภาคการเกษตรมีความเกี่ยวโยงทางด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวิธีการประกอบการเกษตรให้ก้าวหน้าซึ่งความรู้นี้อาจได้มาจากการศึกษา หรือหมั่นสังเกตจากประสบการณ์ในการทำงานสนใจการทดลองค้นคว้าใหม่ ๆ ของนักวิชาการเกษตรแล้วนำมาดัดแปลงกับสภาพพื้นที่ของตนเอง นอกจากนี้การเป็นผู้ใฝ่รู้เกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร กล่าวคือ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเงิน ทราบแหล่งเงินทุนที่จะไปกู้ยืมเมื่อถึงเวลาจำเป็น ก็เป็นส่วนที่สำคัญที่เกษตรกรในปัจจุบันควรมีคุณสมบัติในข้อนี้ รวมทั้งควรทราบแหล่งจำหน่ายผลผลิตที่เราขายได้กำไรดี ๆ ด้วยเพื่อเป็นการเพิ่มราคาให้แก่สินค้าของเราเองในสภาพความเป็นจริง เกษตรกรจำนวนมากที่มีที่ดินเป็นของ

ตนเองซึ่งจัดว่ามีทุนถาวร (Fixed cost) เป็นของตนเองแล้วนั้น แต่ไม่สามารถที่พัฒนาผลผลิตของตนเองได้เพราะยึดติดกับความรู้และวิธีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบเดิม ๆ เมื่อมีลูกก็ไม่อยากให้ลูกลำบากเหมือนตนเอง และพยายามผลักดันให้ลูกเรียนและประกอบอาชีพที่รอดพ้นจากอาชีพเกษตรกรรม ทายาทรุ่นต่อไป จึงขาดใจรักในอาชีพรวมทั้งมองข้ามความสำคัญ ในทางกลับกันหากเหล่าเกษตรกรสนับสนุนพร้อมทั้งปลูกฝังการมีใจรักทางด้าน อาชีพเกษตรกรรมซึ่งเราต่างมีที่ดินเป็นของตนเองอยู่แล้ว ให้ลูกได้เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือครอบครัวทางด้านเกษตรกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเป็นการปลูกฝัง ทักษะที่ดี เมื่อพวกเขาโตขึ้น เขาก็จะเป็นตัวแทนของเกษตรกรรุ่นเดิม ที่สนใจและศึกษาต่อทางด้านการเกษตรที่มีวิวัฒนาการใหม่ ๆ ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์การเกษตร และ เศรษฐศาสตร์การเกษตรตามที่กล่าวมาเบื้องต้น แล้วนำมาจัดระบบในการจัดการกับทุนถาวรของตนเอง เพื่อพัฒนาภาคการเกษตรของไทยให้ดีขึ้นซึ่งประเด็นที่น่าสนใจนี้ เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ผู้วิจัยไปศึกษาก็มีแนวคิดที่ตรงกัน

“ปัจจุบันอาพยายามสอนลูกสาวให้รู้จักดูแลกล้วยไม้ เสาร์-อาทิตย์ ให้เขาเข้ามาช่วยงาน นิด หน่อย ก็ยังดี ให้เขาได้ซึมซับอาชีพของพ่อเขา เพื่อต่อไปเขาจะได้มีใจรักและเห็นคุณค่าของเกษตรกร (อาชีพชาวลย์)”

หากเกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ กับจุดเล็ก ๆ น้อย ๆ นี้ต่อไปประเทศก็จะมีเกษตรกรที่มีความรู้ความสามารถรอบด้าน พัฒนาภาคการเกษตรอย่างเป็นระบบ และปัญหาทางด้านทุนทรัพย์ก็จะลดน้อยลง เพราะเกษตรกรมีการจัดการทางด้านผลผลิตที่ได้เป็นอย่างดี

สำหรับ ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจากการที่ได้สัมผัสกับเกษตรกรที่ศึกษา ปัจจัยที่สำคัญในการประกอบอาชีพอีกประการหนึ่งก็คือ การได้รับเทคโนโลยีใหม่ ๆ การได้รับสภาพแวดล้อมที่ดี รวมทั้งการได้รับนโยบายที่เอื้อประโยชน์แก่เกษตรกร จากทางรัฐบาลย่อมส่งผลให้เกษตรกรมีแรงจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่อไปได้ ซึ่งจากปัจจัยทั้ง 3 ประการนี้ ล้วนมีความเกี่ยวโยงกันทั้งสิ้น เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าสภาพดินฟ้าอากาศในปัจจุบันมีความแปรปรวน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกรเป็นอย่างมาก เกษตรกรเองไม่มีกำลังมากพอหรือความรู้มากเพียงพอ ที่จะจัดการ หรือสรรหาวิธีการแก้ปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น เพราะเราไม่สามารถห้ามดินฟ้าอากาศได้ แต่ก็สามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการเพาะปลูกหรือเตรียมตัวรับกับสภาพลุ่มลุ่มได้ เกษตรกรต้องได้รับความรู้และได้ข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร เพื่อมิให้เกษตรกรเสียผลประโยชน์จากผลผลิตของตน

“สภาพแวดล้อมก็เป็นส่วนสำคัญกับผลผลิตของเกษตรกรนะ จากประสบการณ์ของลุง ทำให้ลุงรู้ว่าโลกเราร้อนขึ้นทำให้ผลผลิตทางการเกษตรต้องต่อสู้กับสภาพแวดล้อมที่แย่งลง น้ำมันที่เผาระเหยโดยไม่รู้ตัวส่งผลให้ชั้นโอโซนเสียไป เรื่องลมก็สำคัญนะหนู หากลมเปลี่ยนทิศโดยเฉพาะลมที่มาจากประเทศพม่า ถ้าเกษตรกรปลูกมะม่วงนะ ดอกมะม่วงก็จะร่วงหมด เกษตรกรที่ไม่รู้มันก็ขาดกำลังใจนะหนู จะไปทำอะไรได้นอกจากเลี้ยงไปปลูกพืชอื่น ๆ (ลุงวิลังโก)”

การยกระดับหรือจัดหาเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้แก่เกษตรกร คือเมื่อเราได้ให้ความรู้แก่ประชาชนและเกษตรกรแล้วก็ควรที่จะยกระดับของเทคโนโลยีและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรดีขึ้นเพราะถ้าเกษตรกรมีความรู้แล้ว แต่เขาขาดเทคโนโลยีและวัสดุอุปกรณ์เขาก็ไม่สามารถจะนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ดังนั้นผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการเกษตรโดยเฉพาะทางรัฐบาลก็ต้องมีการยกระดับของเทคโนโลยีและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทันสมัยเพื่อการพัฒนาภาคการเกษตรให้ดีขึ้น

“หากเรามีความก้าวหน้านะหนู เหมือนกับญี่ปุ่น อเมริกาในที่เขามีเทคโนโลยีดี ๆ ในการช่วยผ่อนแรงการทำงานด้านเกษตรก็ทำให้ภาคการเกษตรดีขึ้นแต่เราก็ต้องชวนชาวบ้านดัดแปลงผลผลิตทางการเกษตรของตัวเองอยู่ตลอดด้วยนะ เกษตรกรทุกคนก็ต้องช่วยกัน รัฐบาลก็ต้องช่วยด้วย(ลุงวิลังโก)”

นโยบายของรัฐบาลนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะเอื้ออำนวยต่อเกษตรกร เพราะถ้าหากนโยบายของทางรัฐบาลไม่เอื้ออำนวย หรือไม่สนับสนุนงานการเกษตรอย่างจริงจังก็เป็นการยากที่ใคร ๆ จะพัฒนาหรือปรับปรุงการเกษตรของเราให้ดีขึ้น ดังนั้นรัฐบาลควรต้องมีนโยบายในการเกษตรที่แน่นอน เช่น อาจจะมีนโยบายที่กำหนดแผนการผลิต ผลผลิตทางการเกษตรอย่างชัดเจนและแน่นอน ทั้งแผนการบริโภคภายในประเทศและแผนการส่งออกต่างประเทศ เพื่อมิให้พ่อค้าคนกลางเป็นผู้ที่ได้ผลประโยชน์จากการเกษตรมากเกินไป แต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันก็คือเกษตรกรผู้ผลิตเองไม่ได้ผลประโยชน์ จากผลิตภัณฑ์ของตนตามสัดส่วน ในที่สุดก็ยากจนเช่นเดิม นอกจากนี้ในปัจจุบันรัฐบาลควรช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการออกกฎหมายเพื่อเป็นการเอื้อผลประโยชน์แก่เกษตรกรบ้าง เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการประกอบอาชีพให้แก่เกษตรกรต่อไป

“สิ่งที่อยากให้รัฐบาลแก้ไขก็เรื่อง การประกันราคาปุ๋ยและค่าน้ำมันที่นับวันจะแพงขึ้น ๆ บางครั้งก็น้อยใจจนอยากจะเลิกอาชีพนี้เหมือนกันเพราะทำไปก็รู้สึกว่ามันคุ้มแต่สิ่งที่ทำให้เลิกไม่ได้ก็เนื่องมาจากการมีใจรักในอาชีพนี้ เรื่องค่าแรงที่ปัจจุบันต้องจ้างแรงงานต่างด้าว อย่างถูกกฎหมายในราคาที่แพงมากขึ้น จ้างแรงงานไทยก็ไม่มีคนทำ คิดว่าอยากให้รัฐบาลช่วยเหลือ”

“ปัจจุบันสิ่งที่น่ากลัวอีกอย่างของเกษตรกรนั้นก็คือถูกผลไม้คู่ค้าจากต่างประเทศ ตีตลาดทางด้านราคาขายสินค้าในราคาต่ำลง ทำให้ราคามลิตทางด้านการเกษตรของไทยต่ำลงไปอีก นับวันเกษตรกรจะอยู่ไม่ได้หากไม่ได้รับการเอาใจใส่จากรัฐบาลบ้าง อยากให้แบ่งภาคการเกษตรกับภาคอุตสาหกรรมอย่างยุติธรรมปัญหาอาจจะคลี่คลายได้”

“สิ่งที่ทำได้คือเวลาประชุมที่อำเภอเราก็เสนอแนะเป็นปากเป็นเสียงให้เพื่อนเกษตรกรด้วยกันในการส่งเสริมงบประมาณต่าง ๆ ในการสนับสนุนภาคการเกษตร”

“ตอนนี้ลุงยกที่ดินของลุงให้กับรัฐบาลเลขนะเห็นไหมตรงทางเข้าบ้านลุงนะ เขากำลังสร้างโรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพราคาถูกให้เกษตรกร แคนี่ลุงก็รู้สึกภูมิใจมากที่มีส่วนช่วยเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน”

“การได้ไปประชุมได้ไปเป็นคณะกรรมการของสมาคมกล้วยไม้ไทย อาภักภูมิใจมากที่มีส่วนช่วยเป็นปากเป็นเสียงให้แก่เพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน”

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่กล่าวมาทั้งหมด การที่เกษตรกรต้องหมั่นหาความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรใหม่ ๆ ตลอดเวลา เกษตรกรต้องมีทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพ การที่เกษตรกรจะต้องดูถึงสภาพแวดล้อมในปัจจุบันว่าเหมาะสมที่จะปลูกผลผลิตอะไร การที่ต้องใส่ใจให้ความสำคัญในการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเกษตรกรจากทางรัฐบาลเพื่อผลประโยชน์แก่เกษตรกร และจากนโยบายของทางรัฐบาลเองที่จะเป็นการเอื้ออำนวยให้เกษตรกรมีกำลังใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัจจัย เหล่านี้เป็นปัจจัยหลักสำคัญในการที่จะให้เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้ประกอบอาชีพอย่างมีความสุขกายและสุขใจ มีชีวิตความเป็นอยู่และมีกำลังใจต่อไปในการที่จะพัฒนาอาชีพของตนเองให้ดีขึ้น

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาคำบอกเล่าของเกษตรกรตามกรอบแนวคิดการวิจัย แล้วนั้น สิ่งที่ผู้วิจัยได้รับนอกเหนือจากกรอบแนวคิดการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งเรื่องการศึกษาอัตชีวประวัติ แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้วนั้น ยังมีประเด็นข้อมูลที่สำคัญที่มีอาจจะเลยได้ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสำคัญต่อผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรมต่อไป ก็คือ ในปัจจุบันนั้น อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเชิงธุรกิจเป็นอย่างมาก การที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้ประสบความสำเร็จนั้น ในอดีตอาจจะวัดจากผลผลิตที่ได้บวกกับทุนทรัพย์ว่ามีมากน้อยแค่ไหน จึงจะทำให้ได้รายได้ที่สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ แต่ในปัจจุบันเกษตรกรต้องหุดากว้างไกล ในการที่จะตัดแปลงผลผลิตที่ได้ให้ได้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับการลงทุนและลงแรงไป เกษตรกรที่ประกอบอาชีพตามแบบบรรพบุรุษเดิม ๆ ก็จะถูกเพื่อนเกษตรกรหรือพ่อค้าคนกลางเอารัดเอาเปรียบ

ไม่ได้รับความยุติธรรมแม้มีผลผลิตออกมามากมายก็มิได้ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เกษตรกรต้องตระหนักในปัจจุบัน เพื่อให้ได้รับความยุติธรรมจากคนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการที่เราจะขายผลผลิตให้กับบุคคลเหล่านั้นก็คือ การระมัดระวังเกี่ยวกับด้านการขนส่งและการจัดการทางด้านการตลาดบ่อยครั้งที่เราเห็นเกษตรกรนำผลผลิตของตนเองมาเสียเวลานั่งขายอยู่ตามริมถนน หากเราตั้งคำถามว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นต้องปลูก ต้องบำรุงรักษา ต้องดูแล เก็บเกี่ยวเป็นอย่างดีแล้วแต่สุดท้ายก็ต้องมานั่งขายเองตามริมถนน สาเหตุก็เกิดจากการหยุดชะงักกัน จากระบบขนส่งและการขาดการจัดการที่ดีทางด้านการตลาด รวมทั้งไม่ได้รับความยุติธรรมด้านราคา จากพ่อค้าคนกลาง

“ที่วงการเกษตรของไทยเกษตรกรไม่รวยเพราะเกษตรกรไม่รู้จักบริหารและไม่รู้จักจัดการกับผลผลิตให้มีราคาที่ดีขึ้นรวมทั้งถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางสู่ผู้บริโภค (อาชีพชาวลย์)”

“เวลาจะขายกุ้งนะต้องเลือกพ่อค้าคนกลางที่ไวใจได้ทำอาชีพนี้แรก ๆ โดนโกงราคาน้ำดู ทำแล้วก็ท้อ ทุกวันนี้เราและเขาต่างก็ตกลงราคากันให้แน่นอน ถ้าเขาไม่ตกลง เราไม่พอใจราคา ก็ไม่ขาย หาเจ้าอื่นมารับแทน(ก้านนบุญชู)”

ปัญหาเรื่องตลาดเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดซึ่งทำให้การเกษตรของเราไม่เจริญ ถ้าเกษตรกรสามารถจะเป็นผู้กำหนดราคาสินค้าของเขาเองได้ หรือสามารถขายผลผลิตได้กำไรดีเขาก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการเกษตร และมีแรงจูงใจมากขึ้นที่จะพัฒนาการผลิตให้ดีขึ้นด้วย เพราะผู้วิจัยเชื่อว่าถ้าเกษตรกรขายผลผลิตได้ราคาดี สิ่งอื่น ๆ ในวงจรการผลิตจะเจริญก้าวหน้าไปด้วย เกษตรกรไทยเป็นบุคคลที่ผลิตอะไรได้เก่งและรวดเร็ว เช่นจากการให้สัมภาษณ์ของลุงวิลังโก ที่ว่าในอดีตแก้วมังกรยังมีปลูกไม่แพร่หลายจึงมีราคาสูง ขายได้ราคาดี จนในปัจจุบันการปลูกมีอย่างแพร่หลาย เกษตรกรปลูกแก้วมังกรกันมาก จนถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา รัฐบาลก็ควรดูแลทางด้านราคา รวมทั้งเมื่อถึงผู้บริโภค ผู้บริโภคก็จะได้รับบริโภคผลผลิตที่มีราคาสูงเพราะมีปัญหาทางด้านราคาค่าขนส่ง เกษตรกรที่ฉลาดและรู้จักกระจายสินค้า แปรรูปสินค้า และรู้จักพัฒนาพันธุ์เท่านั้นก็จะอยู่ได้และทำได้ดีกับอาชีพนี้ แต่ถ้าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่รู้จักรักวิถีที่จะกระจายสินค้า ส่งขายให้แก่พ่อค้าคนกลางอย่างเดียวก็น่าจะเกิดภาวะล้นตลาด ซึ่งรัฐบาลควรจะต้องช่วยแก้ไขปัญหานี้โดยด่วน เพราะปัญหาเรื่องตลาดเป็นปัญหาระดับชาติที่เกษตรกรส่วนใหญ่แก้ไขไม่ได้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงมหาดไทยจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดเพื่อแก้ไขและปรับปรุงเรื่องการตลาด ผลผลิตการเกษตรให้ดีขึ้น ซึ่งหากการช่วยเหลือยังห่างไกลจากรัฐบาลนั้น วิธีการเบื้องต้นที่เกษตรกรจะสามารถพัฒนาได้ด้วยของเขาเองโดยใช้ความรู้เทคโนโลยีและแรงจูงใจด้วยตัวของเขาเอง เพื่อให้เขาสามารถประกอบอาชีพการเกษตรต่อไปได้นั้นสามารถปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือตนเองได้ดังนี้ คือเกษตรกรควรเลือกและกำหนดการปลูกพืชหรือเลือกจังหวะการผลิต ให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด

เพื่อให้ได้ราคาที่ดี เช่น ปลูग्มะนาวออกมาขายในหน้าที่ตลาดมีมะนาวขายในหน้าที่มะนาวออกผลผลิตน้อย แล้วหลังจากนั้นก็ปลูग्พืชอื่นสลับไปเพื่อให้ได้ผลผลิตทั้งปี

การเลือกทำเลที่ดี เช่น มีดินดี น้ำดี ก็จะทำให้พืชพรรณเติบโตเร็ว ต้นทุนในการผลิตต่ำ ผลผลิตได้มากการขายก็จะขายได้มาก

พยายามผลิตของแปลก ๆ ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดเพื่อเพิ่มราคาของผลผลิตให้แก่อาชีพของตนเอง หรือหากมีลูกค้าที่ดี ในปัจจุบันเกษตรกรอาจจะสามารถติดต่อหาตลาดก่อนที่จะผลิตสินค้าออกมาจำหน่ายหรือเมื่อผลิตผลใหม่ ๆ ออกมาแล้วก็อาจจะโฆษณาสินค้าให้คนรู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้นโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางเกษตรกรก็ได้รับผลตอบแทนมากขึ้น

การทำการแปรรูปหรือถนอมผลิตภัณฑ์ไว้คอยจำหน่ายที่จะขายได้ราคาสูง ๆ ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยพัฒนาให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น และสิ่งที่เกษตรกรในปัจจุบันกำลังแก้ไขปัญหาด้วยตนเองในขณะนี้เป็นอย่างมาก ก็คือ เกษตรกรอาจแก้ปัญหาโดยการเป็นตัวแทนในการจัดส่งผลผลิตไปขายถึงบ้านของผู้ซื้อหรือตามสถานประกอบการอื่น ๆ เช่น ตามบ้านหรือร้านอาหารต่าง ๆ หรือจัดขายตามริมทางหรือจุดเด่น ๆ ตามที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ หรือขายตามตลาดนัดท้องถิ่น เป็นต้น ก็จะแก้ปัญหาด้วยตนเองในกระบวนการแก้ไขพืชผลทางการเกษตรตกต่ำได้ แม้แต่การจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรเพื่อต่อรองราคาและประกันราคาทางด้านการเกษตรนั้นก็ เป็นการสามารถช่วยเหลือเกษตรกรในเบื้องต้นได้ แต่สิ่งที่เกษตรกรต้องการมากที่สุดก็คือการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลโดยตรงเพื่อชีวิตที่ดีกว่าของเกษตรกรทุกคนอย่างทั่วถึง

จากประเด็นเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร และผู้ศึกษาให้ได้รับทราบในแง่มุมที่เป็นสภาพจริงในสังคมการเกษตรที่นอกเหนือจากการแก้ปัญหาแต่ในตำรา เพราะการได้รับทราบสภาพแท้จริงและแก้ปัญหตามสภาพจริงในสังคมที่เกิดขึ้นนั้น ย่อมดีกว่าที่จะดำเนินการโดยรอการช่วยเหลือจากรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว เพราะตัวเกษตรกรเองก็ต้องพยายามที่จะช่วยเหลือตนเองด้วย การศึกษาถึงความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร เมื่อสัมภาษณ์เกษตรกรทั้ง 5 ราย ที่ประสบความสำเร็จนั้น ทำให้เราได้ทราบถึงแนวทางในการเลือกประกอบอาชีพตลอดจนวิถีชีวิตต่าง ๆ ของเกษตรกร ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญทางอาชีพโดยเมื่อได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์นี้ นอกจากนี้อาจนำข้อมูลการสัมภาษณ์ เกษตรกรทั้ง 5 รายมาวิเคราะห์และหาข้อมูลอธิบายถึงสาเหตุของพฤติกรรมและเป้าหมายในชีวิตของเกษตรกรได้ทราบอัตชีวประวัติ แรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรมแล้วนั้น ทำให้ได้ทราบสภาพชีวิต การต่อสู้ดิ้นรนและได้ทราบปัจจัยต่าง ๆ ว่ากันว่าที่เกษตรกรแต่ละท่านจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

จนตอบแทนสังคมโดยการให้ความรู้ต่าง ๆ แก่เพื่อนเกษตรกรด้วยกันนั้น มีชีวิตความเป็นมาอย่างมีคุณค่า และนำไปเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตต่อไป ไม่เพียงแต่ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเท่านั้น เพราะข้อมูลบางส่วนนั้นสามารถนำไปเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และแก้ปัญหาในชีวิตสำหรับบุคคลทุกคนได้ในสังคมปัจจุบัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เกษตรกรรมของไทย เป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญ เพราะผลผลิตทางการเกษตรนั้นเป็นผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ แต่สำหรับสถานการณ์ เกษตรกรของไทยในปัจจุบันได้ลดความสำคัญลงเรื่อย ๆ และเกษตรกรจำนวนมากยังอยู่ในภาวะที่ยากจนและยังไม่ประสบผลสำเร็จในอาชีพ

เพื่อให้การเกษตร ทั้งสินค้าทางการเกษตร และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในประเทศดีขึ้น เกษตรกรจึงจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงพัฒนากระบวนการภาคการเกษตรให้สามารถพัฒนาให้มีความยั่งยืนมากขึ้น สำหรับการพัฒนาที่ดีนั้นจำเป็นต้องพัฒนาทั้งทรัพยากรมนุษย์หรือพัฒนาเกษตรกรของเราไปด้วยกัน การพัฒนาทางการเกษตรด้วยการเข้าถึงเกษตรกรเพื่อสามารถนำข้อมูลใช้ประโยชน์ในการเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาเกษตรกรควบคู่กับการพัฒนาเกษตรกร ก็คือการให้กลุ่มเกษตรกรได้รับความรู้จากประสบการณ์ตรงของเกษตรกรด้วยกัน ในข้อมูลต่าง ๆ ในเชิงบวกทั้งด้านความเป็นอยู่และการทำงานจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้ นำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับใช้กับอาชีพของพวกเขาเองได้

การศึกษาเรื่อง ความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร จึงเป็นความพยายามที่จะศึกษาถึงความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการเลือกประกอบอาชีพตลอดจนวิถีชีวิตต่าง ๆ ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จว่า เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้น มีประวัติชีวิตความเป็นมาอย่างไร รวมทั้งมีแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรม สำหรับการตอบปัญหาดังกล่าว งานวิจัย จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อให้ทราบ ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการที่จะเป็นแนวทางเพื่อเลือกประกอบอาชีพได้ตรงตามความสนใจให้แก่ ผู้ต้องการที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่อไป รวมทั้ง เพื่อเป็นกำลังใจให้เกษตรกรรายอื่นได้ต่อสู้กับอาชีพที่มีเกียรติและมีประโยชน์ต่อประเทศชาติเช่นกัน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยโดยการศึกษาอดีตชีวิตประวัติจากคำบอกเล่าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงยึดหลักแนวทางของการศึกษารายกรณีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสังเกต สัมภาษณ์ และศึกษาถึงอดีตชีวิตประวัติของเกษตรกรโดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก โดยอาศัยแนวคำถามที่พัฒนาขึ้นภายใต้กรอบของงานวิจัย แต่ให้อิสระกับเกษตรกรอย่างเต็มที่ที่จะได้บอกเล่าเกี่ยวกับชีวิต และประสบการณ์ของตนเอง โดยการรับฟังว่าเกษตรกรแต่ละท่านแสดงออกและพูดอย่างไร โดยผู้วิจัยจะไม่ก้าวล้ำหรือซักถามในสิ่งที่เกษตรกรอึดอัดใจที่จะต้องตอบเพื่อที่นำไปสู่แนวคิดรวมทั้งประสบการณ์

อันเป็นประโยชน์และทรงคุณค่า จากเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อย่างแท้จริง

ผลการศึกษา

จากคำสัมภาษณ์ของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยให้สัมภาษณ์ภายใต้กรอบการวิจัยเกี่ยวกับ อัตชีวประวัติของเกษตรกร แรงจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้น ผลการศึกษาพบว่า

ด้านอัตชีวประวัติของเกษตรกร

ช่วงชีวิตในวัยเด็กของเกษตรกรทุกรายนั้นมีชีวิตที่ค่อนข้างลำบาก ต้องดิ้นรนประกอบอาชีพด้วยตนเอง เกษตรกรแต่ละรายได้รับการศึกษาที่ต่างกันตามฐานะของทางบ้าน หลังจากจบการศึกษาในแต่ละระดับชั้น เกษตรกรแต่ละรายมีความใฝ่ฝันที่จะประกอบอาชีพแตกต่างกันไปจนในที่สุดก็เลือกที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม หลักในการทำงานจะยึดหลักที่เกษตรกรต้องมีความต้องการอดทน มีความเพียรพยายาม รู้จักขวนขวายหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพของตนเอง ต้องรู้จักัดแปลงผลผลิตทางการเกษตรอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่จะลงทุน มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์กับอาชีพ เมื่อมีปัญหาเกษตรกรจะมีวิธีการแก้ปัญหาที่คล้ายคลึงกันคือ ค่อย ๆ คิด ค่อย ๆ หาวิธีการแก้ปัญหา หาสาเหตุของปัญหาว่าสาเหตุมาจากไหน และแก้ปัญหาด้วยสติปัญญา และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเมื่อเกษตรกรแต่ละท่านดำรงชีวิตได้อย่างค่อนข้างที่จะสุขสบาย เกษตรกรทุกท่านจึงตอบแทนวิชาชีพของตน โดยให้การช่วยเหลือสังคมในสายงานอาชีพของตน ด้วยการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากอาชีพของตนเองนั้นมาถ่ายทอดความรู้ ให้แก่เพื่อนเกษตรกรในชุมชน นักเรียนนักศึกษา ผู้ที่มาศึกษาดูงานจากทั้งในและต่างประเทศ

สำหรับความรู้สึกที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรมนั้นเกษตรกรทุกรายมีความภาคภูมิใจในอาชีพ เพราะเป็นอาชีพที่มีเกียรติสมควรได้รับการยกย่องจากสังคม และเป็นอาชีพที่เลี้ยงตัวเองได้

ด้านแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ

จากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการประกอบอาชีพของเกษตรกรนั้นต้องการเป็นหลักในการดูแลครอบครัว โดยเจริญรอยตามอาชีพที่บิดาและมารดาประกอบอาชีพนี้มาก่อน และแรงจูงใจที่ประกอบอาชีพนี้คือต้องการมีชีวิตที่อิสระ ต้องการนำความรู้ที่เรียนมาพัฒนาอาชีพของตนเองและต้องการที่จะหลีกเลี่ยงจากความยากลำบากให้ตนเองมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมเกษตรกรประสบความสำเร็จ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกษตรกรประสบความสำเร็จเกิดจากเกษตรกรต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน นอกจากนี้เงินทุน เทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางด้านการเกษตร รวมทั้งนโยบายของรัฐบาล ก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และประเด็นที่สำคัญที่รับจากการสัมภาษณ์ คือการที่เกษตรกรจะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรได้นั้น การขนส่งและระบบการตลาดก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรได้ค่าตอบแทนที่ดี โดยเฉพาะการรวมกลุ่มของเกษตรกร เช่น กลุ่มสหกรณ์เพื่อการเกษตร เป็นต้น ทั้งนี้จะต้องได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลด้วย รวมทั้งเกษตรกรเองก็ต้องช่วยเหลือตนเองทุกวิถีทางเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลจากการศึกษาความสำเร็จของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรนั้น สามารถสะท้อนให้ทราบ ถึงอัตชีวประวัติของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ วิธีการคิดการแสดงออกทางพฤติกรรม ตลอดจนมีเป้าหมายในการประกอบอาชีพ จนเกิดเป็นแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ รวมทั้งได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ผลจากการศึกษานี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็นดังนี้

1. ควรมีการศึกษาอัตชีวประวัติบุคคลผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพ ให้กว้างขวางทุกระดับการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนเห็นแบบอย่างละนำสิ่งที่ดีมายึดถือปฏิบัติตามเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศโดยการพัฒนาคุณภาพของเยาวชนให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคม
2. หน่วยงานของรัฐบาลควรให้ความยกย่องบุคคลผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรเพื่อเป็นกำลังใจในการทำงาน โดยประชาสัมพันธ์ผลงานให้ปรากฏเป็นที่แพร่หลายแก่คนทั่วไป ทั้งนี้มีไซเพื่อเป็นเกียรติหรือกำลังใจแก่บุคคลที่ประสบความสำเร็จเท่านั้นแต่หากเป็นเยี่ยงอย่างแก่บุคคลในสังคมทั่วไป
3. เป็นข้อมูลสำหรับฝ่ายแนะแนวของโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อแนะแนวการประกอบอาชีพอิสระให้แก่นักเรียนต่อไป ไม่เพียงแต่อาชีพเกษตรกรเท่านั้น เพราะไม่ว่าจะเป็นอาชีพใดก็ตามล้วนแต่สร้างความเจริญและเป็นกำลังใจที่จะพัฒนาประเทศชาติได้ทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้คือ

1. ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรของไทย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ ภาคการเกษตรพัฒนามากขึ้น เช่น ให้ความสนใจศึกษาในด้านความเกี่ยวข้องระหว่างเกษตรกรกับนโยบายของรัฐบาล
2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการได้ข้อมูลที่หลากหลายยิ่งขึ้น
3. ผู้วิจัยควรหันมาสนใจศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ ในด้านของการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเป็นการเผยแพร่วิถีชีวิต ความคิด ความรู้สึก ของบุคคลเหล่านี้อย่างเจาะลึก ซึ่งผลจากการวิจัยจะเป็นแนวทางนำมาช่วยเหลือหรือส่งเสริมให้กลุ่มตัวอย่างได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2530). ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ รายงานการวิเคราะห์คุณลักษณะบาง
ประการของผู้ประสบผลสำเร็จในอาชีพอิสระ. กรุงเทพฯ : เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม.
- กิตติมา ปรีดีติติก .(2529). ทฤษฎีบริหารองค์การ. กรุงเทพฯ: ณะการพิมพ์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.(2543). เกษตรกรรมไทยจะไปทิศทางไหน. วารสาร เศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน). กรุงเทพฯ.
- กฤษณา ศักดิ์ศรี. (2534). มนุษย์สัมพันธ์ เล่ม 2 .กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา
- คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ. (2543). รายงานการสัมมนาการวิชาการเรื่องความสามารถในการ
ผลิตและการค้าสินค้าเกษตรไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ.
- จตุพร เพียงชัย .(2528). การใช้เครื่องมือและกลวิธีในการแนะแนว.กรุงเทพฯ :
- จุฬา บุรีภักดี.(2522). จิตวิทยาแนะแนว. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา และการแนะแนว วิทยาลัยครู
สวนสุนันทา.
- จันทวรรณ ชมวัน.(2523) . ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่
อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สาขาส่งเสริมการเกษตร :
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดุจเดี่ยว วงศ์ภักดี.(2536). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มยุวเกษตรกร
ในจังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร: คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทบวงมหาวิทยาลัย.(2528). เอกสารการสอนวิชาการตลาดและนโยบายการเกษตร. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทศพร มณีศรีขำ.(2539). การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล.กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทองเรียน อมรัชกุล.(2528). หลักการแนะแนวเบื้องต้น. โครงการตำรา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก.
- ทิพาพัฒน์ บุรณ์เขตต์. (2535). การศึกษารายกรณีผู้ประสบผลสำเร็จในอาชีพอิสระในจังหวัด
พิษณุโลก วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขา) พิษณุโลก. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
ถ่ายเอกสาร
- เทพพนม เมืองแมน และสรวง สุวรรณ.(2529). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- นพมาศ พระทอง. (2536). กรณีศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและงานของมหาอู่ สุนทรชัย เกษตรกร
ตัวอย่างแห่งจังหวัดสุรินทร์. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทร์วิโรฒ.

นันทิกา แย้มสรวล.(2528). การศึกษาเฉพาะกรณี นครปฐม ศิลปากร : ภาควิชาจิตวิทยาและการ
แนะแนว มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปราโมทย์ เจนการ.(2533). การศึกษาอบรมกับความเป็นผู้ประกอบการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

ปวิต ถมยาวิทย์. (2528). การศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มยุวเกษตรกรจังหวัด
กาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พงษ์พันธ์ พงษ์ไธยา. (2527). การแนะแนวและให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ : พิทักษ์อักษร.

พนม ลิ้มอารีย์.(2538). การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

พรจันทร์ เจียรอดิศักดิ์. (2527). เทคนิคการรวบรวมข้อมูลเอกสารแนะแนว. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการ
แนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.

พานิช ทินนิมิตร. (2535). หลักการเลี้ยงสัตว์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลา
นครินทร์.

พุม ขำเกลี้ยง. (2542). เกษตรกรไทยทำไมจึงจน. วารสารวิชาการปริทัศน์
พฤษภาคม. กรุงเทพฯ

มัลลิกา ต้นสอน.(2544). การจัดการยุคใหม่. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

ยุพิน องคานนท์. (2533). ทศนคติของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร ที่มีต่อ
องค์ประกอบต่ออาชีพอิสระ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

เรียม ศรีทอง.(2542). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ : เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น

ลักขณา สิริวัฒนา.(2543). การแนะแนวเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วิจิตร อาวะกุล.(2525). เทคนิคมนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ : พิมพ์ศ.

วิเชียร เกตุสิงห์.(2527). หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนา
พานิช.

อุดมชัย จำนงค์. (2520). แนวความคิดเรื่องพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์.

วัชร ทรัพย์มี. (2533). การแนะแนวอาชีพ. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัลนิกา ฉลากบาง.(2529). วิธีเก็บข้อมูลเพื่อการแนะแนว. สกลนคร: สำนักส่งเสริมวิชาการวิทยาลัยครู
สกลนคร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และสมชาย หิรัญกิตติ. (2540). การบริหารสำนักงาน แบบใหม่ฉบับสมบูรณ์.
กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาการศึกษา.

- สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ.(2531). *เทคนิคการเก็บข้อมูลรายบุคคล*. เชียงใหม่ : คณะวิทยาศาสตร์
วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์.(2527). *การเก็บรวบรวมข้อมูล.การวิจัยทางการศึกษา หลักและวิธีการสำหรับ*
นักเรียน.กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล สหประชาพานิชย์.
- สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ.(2518). *หลักการศึกษาจิตวิทยาหลักการสอน*. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์แพรวพิทยา.
- สุภางค์ จันทวานิช.(2546). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์*
มหาวิทยาลัย.
- สุรพล กาญจนจิตรา และประภาส ศิลปรัตน์. (2529). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ.*
รายงานการวิจัย กองวิจัยและประเมินผล กรมพัฒนาชุมชน.
- สุริยา เผ่าจินดา. (2536). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรทำนาอำเภอกำแพง จังหวัด*
เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร
- หลุย จำปาเทศ.(2533). *จิตวิทยาการจูงใจ*. กรุงเทพฯ: สัมคคีสาส์น.
- อรุณ รักธรรม .(2527). *หลักมนุษยสัมพันธ์กับการบริหาร.พิมพ์ครั้งที่ 3 .กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนา*
พานิช.
- อำนวยวิทย์ ชูวงศ์.(2519). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์.กรุงเทพฯ :แพรวพิทยา.*
- Glueck,W.F. (1982). *Personnel: A Diagnostic Apprcach*.3d ed. Texas : Business Publication
, Inc .
- Hormads and Aboud. (1959). *"Characteristic of Successful Entrepreneurship,"*
C.N.Baumbach and I.R. Manours ed. *Entrepreneurship and Venture management*. P.
12. Englewood Cliffs N.J. : Prentice-Hall.
- Kender, H.J. (1974). *Basic Psychology*. Berkley : W.A. Benjamin, Inc.
- Kerlinger.(1973)*F.N. Foundations of Behavioral Research* . New York : Holt . Rinehart and
Winston.Inc.
- Lehmann. I.J. and Mehrens . (1971). *W.A. Education Research : Readings in Focus*. New
York : Holt. Rinehart and Winston . Inc.
- Maslow , A.H. (1954) *Motivation and Personallity*. New york : Harpers & Rowpublisher
Incorporated.

Michael . (1975). *W.B. Handbook in Research and Evaluation*. San Diego. California :
DdITS Publishers.

Mouly. (1970). *The Science of Education Research* . New York : Litton Educational
Publishing. Inc .

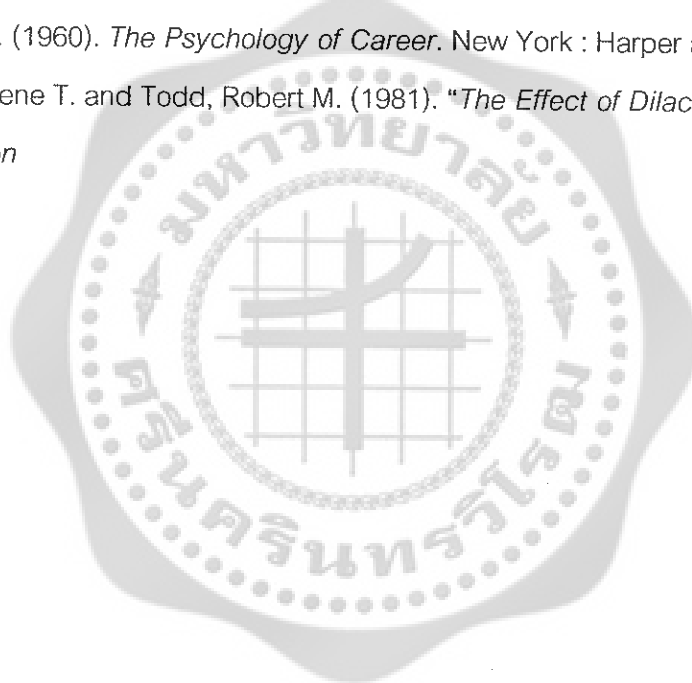
Osipow, samuel H. (1973). *Theories of Career Development*. New York : Meredith
Corporation.

Shertzer. Bruce and S.C. Stone.(1966) .*Fundamental of Guidance*. Boston Houghton Mifflin
Company.

Super, Donald E. (1957). *The Psychology of Career*. New York : Harper and Brother.

Super, Donald E. (1960). *The Psychology of Career*. New York : Harper and Brother.

Youngue, Impogene T. and Todd, Robert M. (1981). "*The Effect of Dilactic Classroom
Instruction*"

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นางสาว วิรณยา	ชื่อสกุล ปวงกิจจา
เกิดวันที่	25 เมษายน พุทธศักราช 2522
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
สถานที่ปัจจุบัน	69 หมู่ 1 ตำบลบ้านบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ธุรกิจส่วนตัว
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	23 หมู่ 2 ตำบลชัยมงคล อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร 74000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2533 ประถมศึกษา จากโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อราษฎร์ บำรุง จ.สมุทรสาคร พ.ศ. 2540 มัธยมศึกษา จากโรงเรียนสมุทรสาครบูรณะ จ.สมุทรสาคร พ.ศ. 2544 ศศ.บ (จิตวิทยาและการแนะแนว) จาก มหาวิทยาลัย ศิลปากร วิทยาเขตราชวังสนามจันทร์ จ.นครปฐม